

แนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

นางณัฏฐณิชา จารุกิตติพงษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการจัดการทรัพยากรเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2564

**Bueng Sam Phan Forest Park Management Guidelines,
Bueng Sam Phan District, Phetchabun Province**

Mrs. Natthanitcha Charukitphong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Resources Management

School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2021

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้วิจัย นางณัฐฉนิชชา จารุกิตต์พงษ์ รหัสนักศึกษา 2629001690

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) อาจารย์ ดร.สุธิดา มณีเนกคุณ (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิงอร ไชยยศ ปีการศึกษา 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของชุมชนต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน 2) วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน และ 3) จัดทำแผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

การวิจัยครั้งนี้ เป็นทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชาชนที่อยู่อาศัยในตำบลชัยสมอทอดและตำบลชัยไม้แดง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 8 หมู่บ้าน รวม 5,136 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน ที่ระดับความคาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 371 คน แล้วจึงสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยการจับสลากตามสัดส่วนจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน จากนั้นดำเนินการใช้แบบสอบถามสอบถามข้อมูล และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดยการจัดสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 15 คน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และแนวทางในการจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต ผลที่ได้นำมาวิเคราะห์ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ และจัดทำ TOWS matrix เพื่อสังเคราะห์แผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในอนาคต

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุมากกว่า 45 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท มีถิ่นฐานเกิดในหมู่บ้านที่พักอาศัยมีระยะห่างจากวนอุทยาน 6 – 10 กิโลเมตร ส่วนใหญ่ได้รับรู้หรือข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการในระดับมาก มีความพึงพอใจต่อการจัดการในปัจจุบันระดับมาก แต่มีส่วนร่วมในการจัดการในระดับน้อย 2) ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน พบว่ามีจุดแข็ง จำนวน 5 ข้อ จุดอ่อน จำนวน 5 ข้อ โอกาส จำนวน 4 ข้อ และอุปสรรค จำนวน 4 ข้อ ซึ่งจากการวิเคราะห์ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ พบว่าอยู่ในยุทธศาสตร์เร่งพัฒนา หรือยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข 3) แผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการศึกษาและวิจัยทรัพยากรในพื้นที่ ด้านนันทนาการและสื่อความหมาย ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และด้านบริหารจัดการ โดยมีกลยุทธ์ทั้งสิ้น 31 กลยุทธ์ และกลยุทธ์ทั้งหมดมีความสอดคล้องกับนโยบายในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชได้กำหนดไว้

คำสำคัญ แนวทางการจัดการ วนอุทยานบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

Thesis title: Bueng Sam Phan Forest Park Management Guidelines,
Bueng Sam Phan District, Phetchabun Province
Researcher: Mrs. Natthanitcha Charukitphong ; **ID:** 2629001690;
Degree: Master of Agriculture (Agricultural Resources Management);
Thesis advisors: (1) Dr. Sutida Maneeanakekul ; (2) Dr. Aingorn Chaiyes, Assistant
Professor; **Academic year:** 2021

Abstract

Research on Bueng Sam Phan Forest Park Management Guidelines, Bueng Sam Phan District, Phetchabun Province aims 1) to study the level of community opinion towards Bueng Sam Phan Forest Park management, 2) to analyze the strengths, weaknesses, opportunities, and threats (SWOT) of the current Bueng Sam Phan Forest Park management, and 3) to formulate a plan to manage Bueng Sam Phan Forest Park.

This research is both a quantitative and qualitative research; the population used in the quantitative research was the residents of Sap Samo Thot Sub-District and Sap Mai Daeng Sub-District, Bueng Sam Phan District, Phetchabun Province in 8 villages with a total of 5,136 people. The sample size was determined by using Taro Yamane's computational formula at the error level of 0.05. A sample size of 371 people was obtained, and then a simple random sampling was drawn by drawing lots according to the population proportions of each village to obtain the number of samples. The sample was then carried out using a questionnaire. The obtained results were analyzed for frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative research which was managed by conducting a Focus Group Discussion of 15 stakeholders to jointly analyze strengths, weaknesses, opportunities, and threats of Bueng Sam Phan Forest Park Management and management guidelines for future sustainability. The results were analyzed for strategic positions and prepared TOWS matrix to synthesize the future Bueng Sam Phan Forest Park management plans.

The results of the research were found that 1) most of the representative were male, aged over 45 years, graduating from primary school, engaging in agriculture, earning an average monthly income of less than 10,000 baht, and residing in villages which are 6-10 kilometers away from the forest park. Most of the representative had a high level of understanding of the forest park and its management and were satisfied with the present management at a high level but participated in the management at a low level. 2) The results of the analysis of strengths, weaknesses, opportunities, and threats in the current Bueng Sam Phan Forest Park management revealed that there are 5 strengths, 5 weaknesses, 4 opportunities, and 4 threats. From the analysis of the strategic position, it was found that it is in an accelerated development strategy or a remedial strategy, that is, a strategy must be formulated to mitigate weaknesses and seek opportunities to create advantages from existing opportunities. 3) The management plan for Bueng Sam Phan Forest Park. It consists of five strategies: conservation and management of natural resources, education and research, resources in recreation areas, and the interpretation of public participation promotion and management, with 31 strategies within the aforementioned strategies. All action plans are consistent with national park management policies established by the Department of National Parks, Wildlife, and Plant Conservation.

Keywords: Management Guidelines, Bueng Sam Phan Forest Park, Phetchabun Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.วศิน อิงคพัฒนากุล ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.สุธิดา มณีเนกคุณ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิงอร ไชยยศ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม จากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่กรุณาสละเวลาในการให้คำปรึกษาแนะนำ ถ่ายทอดความรู้และแนวความคิดทางด้านวิชาการอันมีคุณค่า ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่วนอุทยานบึงสามพัน ประชาชนรอบแนวเขตวนอุทยานบึงสามพัน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน และผู้เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการวนอุทยานบึงสามพัน ที่กรุณาสละเวลาในการทำแบบสอบถาม และการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม และกำลังใจจากทุกคนในครอบครัว ตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลืออีกมากที่ผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามได้หมดในที่นี้ ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณไว้ในโอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน คุณค่าและความดีอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ณัฐณิชา จารุกิตติพงษ์

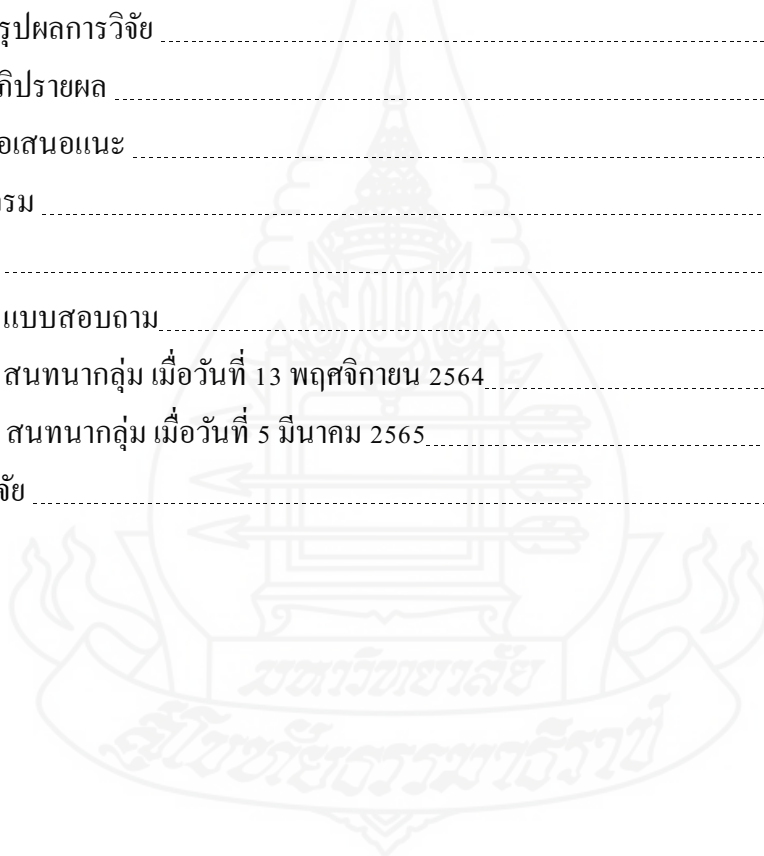
กุมภาพันธ์ 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัย	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
บริบทสวนอุทยานบึงสามพัน	7
การจัดการ และแนวทางการจัดทำแผนวนอุทยาน	13
การมีส่วนร่วมของประชาชน	54
การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT)	60
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	63
กรอบแนวคิดการวิจัย	66
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	67
การวิจัยเชิงปริมาณ	67
การวิจัยเชิงคุณภาพ	71

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	78
ตอนที่ 1 ความคิดเห็นของชุมชนต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน	78
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน	93
ตอนที่ 3 ผลการจัดทำแผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน	101
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	104
สรุปผลการวิจัย	104
อภิปรายผล	107
ข้อเสนอแนะ	113
บรรณานุกรม	115
ภาคผนวก	120
ก แบบสอบถาม	121
ข สนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2564	128
ค สนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2565	132
ประวัติผู้วิจัย	135

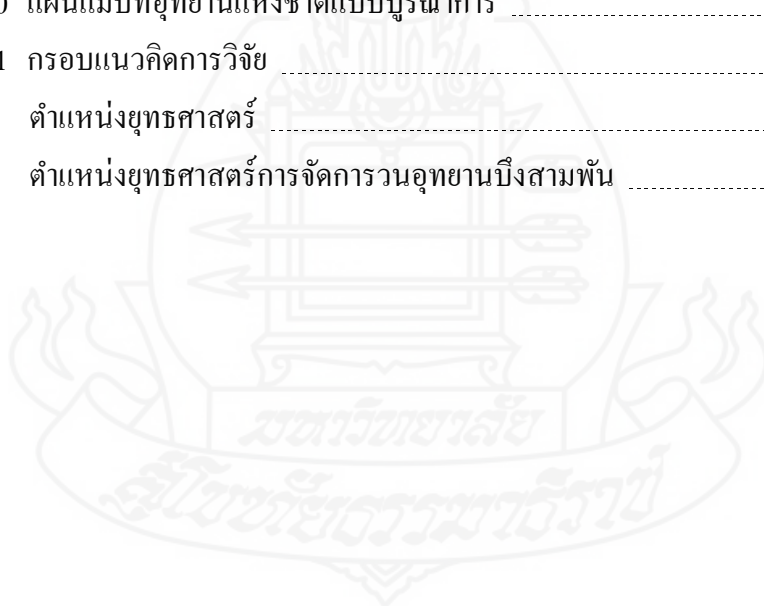

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	แสดงปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันที่ฝนตกของอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ในคาบ 5 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2564 11
ตารางที่ 2.2	แสดงอุณหภูมิสูงสุด – ต่ำสุดของอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ในคาบ 5 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2564 12
ตารางที่ 3.1	จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาแยกตามสัดส่วนของแต่ละตำบล 68
ตารางที่ 3.2	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก 73
ตารางที่ 3.3	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก แบบ TOWS Matrix 76
ตารางที่ 4.1	สถานภาพทั่วไปของประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชน โดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน 79
ตารางที่ 4.2	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยาน 84
ตารางที่ 4.3	ประเมินผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน 86
ตารางที่ 4.4	ความพึงพอใจต่อการจัดการของวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน 87
ตารางที่ 4.5	ประเมินผลความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน 89
ตารางที่ 4.6	การมีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน 90
ตารางที่ 4.7	การประเมินผลการมีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน 91
ตารางที่ 4.8	ผลการวิเคราะห์และประเมินสภาพแวดล้อมภายใน 94
ตารางที่ 4.9	ผลการวิเคราะห์และประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก 95
ตารางที่ 4.10	วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Factors Analysis Summary : IFAS) 95
ตารางที่ 4.11	วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Factors Analysis Summary : EFAS) 97
ตารางที่ 4.12	วิเคราะห์ TOWS Matrix 99
ตารางที่ 5.1	ความสอดคล้องยุทธศาสตร์ของวนอุทยานบึงสามพัน นโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ และกลยุทธ์การจัดการวนอุทยานบึงสามพัน 110

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แผนที่กำหนดบริเวณพื้นที่วนอุทยานบึงสามพัน	8
ภาพที่ 2.2 แผนที่แสดงพื้นที่วนอุทยานบึงสามพัน	9
ภาพที่ 2.3 แสดงกระบวนการและขั้นตอนของการวางแผนบริหารจัดการ พื้นที่อุทยานแห่งชาติ	15
ภาพที่ 2.4 แสดงการใช้ข้อมูลที่ดีที่สุดในการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่ดี	18
ภาพที่ 2.5 แสดงแนวทางการใช้แนวคิดการจัดการตามวัตถุประสงค์	18
ภาพที่ 2.6 ความเชื่อมโยงของแผนแต่ละระดับ	20
ภาพที่ 2.7 แสดงเป้าหมายเชิงพื้นที่ของระบบพื้นที่อุทยาน	30
ภาพที่ 2.8 แสดงขั้นตอนการประกาศกำหนดอุทยานแห่งชาติ	31
ภาพที่ 2.9 แสดงองค์ประกอบของการบริหารจัดการองค์กร	49
ภาพที่ 2.10 แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ	53
ภาพที่ 2.11 กรอบแนวคิดการวิจัย	66
ภาพที่ 3.1 ตำแหน่งยุทธศาสตร์	75
ภาพที่ 4.1 ตำแหน่งยุทธศาสตร์การจัดการวนอุทยานบึงสามพัน	98

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วนอุทยาน หรือ Forest Park หมายถึง พื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติสวยงามเหมาะแก่การสงวนรักษาไว้ ให้เป็นแหล่งคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติ หรือนันทนาการของประชาชน โดยส่วนรวม (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 71 ก ,2562) วนอุทยานบึงสามพัน ตั้งอยู่ที่อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ จัดเป็นวนอุทยานแห่งหนึ่งที่มีสภาพธรรมชาติสวยงาม เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งนันทนาการของคนในพื้นที่ โดยวนอุทยานแห่งนี้อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ ท้องที่ตำบลซับไม้แดง ตำบลซับสมอทอด อำเภอบึงสามพัน และตำบลสามแยก อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มีพื้นที่ทั้งสิ้น 5,600 ไร่ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 290 ง ,2563) พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวนป่าสักที่ผ่านการปลูกและบำรุงรักษามาตั้งแต่ปี พ.ศ.2512 - ปัจจุบัน (พ.ศ. 2565) ไม้สักที่ปลูกครั้งแรกมีอายุมากถึง 43 ปี และเริ่มมีพันธุ์ไม้ในท้องถิ่นเดิมขึ้นปะปน เช่น ไม้ประดู่ แดง ตะแบกแดง กางขี้มอด เกิดแดง ชิงชัน กระพี้เขาควาย ฉนวน (วัชรพล แซ่เจี๋ย, 2560) ด้วยเส้นทางคมนาคมที่สะดวก ประกอบกับตำแหน่งที่ตั้งซึ่งอยู่ห่างจากตัวอำเภอบึงสามพันเป็นระยะทาง 3 กิโลเมตร ดังนั้นหากมีการบริหารจัดการวนอุทยานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จะสามารถพัฒนาให้พื้นที่วนอุทยานแห่งนี้เป็นวนอุทยานชั้นนำที่มีการบริหารจัดการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการและให้บริการด้านนิเวศในด้านต่างๆ ตามเจตนารมณ์ในการจัดตั้งวนอุทยานได้ ประกอบกับประเทศไทยได้มีการปรับปรุงกฎหมายหลักในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติและวนอุทยาน โดยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งในมาตรา 18 มีใจความสำคัญว่า “ในการคุ้มครอง บำรุง ดูแล รักษา และการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ ให้จัดให้มีแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ... แผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติอย่างน้อยต้องประกอบด้วยวิธีการดำเนินการ แนวทางการจัดการ และการกำกับดูแลการใช้พื้นที่ และให้มีการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียชุมชนที่เกี่ยวข้อง และประชาชนด้วย” (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 71 ก ,2562)

ซึ่งต่อมากรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้มีการประกาศนโยบายให้อุทยานแห่งชาติทุกแห่งต้องมีการจัดทำแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และมีนโยบายที่จะให้วนอุทยานแต่ละแห่งดำเนินการจัดทำแผนการจัดการวนอุทยานในลำดับต่อไปด้วย ปัจจุบัน (กุมภาพันธ์ 2565) อุทยานแห่งชาติทุกแห่งกำลังอยู่ระหว่างเริ่มดำเนินการจัดทำแผนการบริหารจัดการดังกล่าว และยังไม่พบรายงานผลการดำเนินงานจัดทำแผนการบริหารจัดการวนอุทยานที่เป็นไปตามข้อกำหนดในมาตรา 18 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว

ดังนั้น จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดทำแผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นกรอบและทิศทางในการบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และสอดคล้องกับกฎหมาย ยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนการพัฒนายวนอุทยานบึงสามพันต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของชุมชนต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน
- 2.3 เพื่อจัดทำแผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

- 3.1 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย
 - 3.1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน (ตำบลซับสมอทอด หมู่ที่ 4,6,7,8 และ 9 จำนวน 3,093 คน และตำบลซับไม้แดง หมู่ที่

1,2 และ 8 จำนวน 2,043 คน) จำนวนทั้งสิ้น 5,136 คน ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้หลักของ Taro Yamane ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 371 คน

3.1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน และผู้เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการ จำนวน 15 คน โดยคัดเลือกมาจากผู้แทนของหน่วยงาน (1) ตัวแทนเจ้าหน้าที่วนอุทยานบึงสามพัน (2) ตัวแทนเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลซับสมอทอด (3) ตัวแทนเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลซับสมอทอด (4) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (5) ตัวแทนเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลซับไม้แดง (6) ตัวแทนเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเพชรบูรณ์ (7) ตัวแทนเจ้าหน้าที่สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 11 และ (8) ตัวแทนเจ้าหน้าที่สถานีตำรวจภูธรบึงสามพัน

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา มีดังนี้

3.2.1 ภูมิหลังของชุมชนต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยาน ความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน ในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมในแนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน และความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

3.2.2 สภาพแวดล้อมการบริหารจัดการวนอุทยานบึงสามพัน ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก

3.2.3 แผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน ประกอบด้วย ด้านอนุรักษ์และจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการศึกษาและวิจัยทรัพยากรในพื้นที่ ด้านนันทนาการและสื่อความหมาย ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และด้านบริหารจัดการ

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ วนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

4.1 วนอุทยานบึงสามพัน หมายถึง พื้นที่ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฉบับลงวันที่ 14 ธันวาคม 2563 เรื่องกำหนดบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ ในท้องที่ตำบลซับไม้แดง ตำบลซับสมอทอด อำเภอบึงสามพัน และ

ตำบลสามแยก อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้เป็นวนอุทยาน พ.ศ. 2563 โดยมีเนื้อที่ทั้งหมด 5,600 ไร่

4.2 การจัดการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ซึ่งได้แก่ ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี

4.3 แนวทางการจัดทำแผนวนอุทยาน หมายถึง ยุทธศาสตร์เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

4.3.1 ด้านอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

4.3.2 ด้านการศึกษาและวิจัยทรัพยากรในพื้นที่

4.3.3 ปัจจัยด้านนันทนาการและสื่อความหมาย

4.3.4 ปัจจัยด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

4.3.5 ปัจจัยด้านบริหารจัดการ

4.4 ยุทธศาสตร์ (Strategic) หมายถึง แนวทางในการบรรลุจุดหมายของหน่วยงาน ซึ่งจุดหมายจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการจัดทำยุทธศาสตร์ ผู้จัดทำจึงจำเป็นต้องกำหนดจุดหมายของหน่วยงานให้ชัดเจนเพื่อให้ยุทธศาสตร์ที่ได้ออกมานั้นตรงตามความต้องการและดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง

4.5 ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues) หมายถึง ประเด็นหลักที่ต้องคำนึงถึงต้องพัฒนา ต้องมุ่งเน้น ประเด็นยุทธศาสตร์นี้สามารถทำได้โดยการนำพันธกิจแต่ละข้อมาพิจารณาว่าในพันธกิจแต่ละข้อนั้น หน่วยงานต้องการดำเนินการในประเด็นใดเป็นพิเศษ และหลังจากได้ดำเนินการดังกล่าวเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ต้องการให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงในทิศทางใด

4.6 กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง สิ่งที่หน่วยงานจะดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ โดยกลยุทธ์นี้จะกำหนดขึ้น จากการพิจารณาปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Critical Success Factors) เป็นสำคัญ กล่าวคือ ต้องพิจารณาว่าในการที่จะบรรลุเป้าประสงค์ข้อหนึ่ง ๆ นั้น มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จและเราจำเป็นต้องทำอย่างไร จึงจะไปสู่จุดนั้นได้

4.7 วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง สิ่งที่เราต้องการให้หน่วยงาน “เป็น” ภายในกรอบระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจจะกำหนดทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

4.8 พันธกิจ (Mission) หมายถึง กรอบหรือขอบเขตการดำเนินงานของหน่วยงาน การกำหนดพันธกิจ สามารถทำได้โดยนำภารกิจ (หรือหน้าที่ความรับผิดชอบ) แต่ละข้อที่หน่วยงานได้รับมอบหมายตั้งแต่แรกก่อตั้งมาเป็นแนวทาง ทั้งนี้ ผู้จัดทำต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าพันธกิจแต่ละ

ข้อมีความหมายครอบคลุมขอบเขตแค่ไหน แต่ละข้อมีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อให้การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในขั้นต่อไปเป็นไปอย่างสะดวกถูกต้อง

4.9 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT) หมายถึง เทคนิคหนึ่งที่สามารถทำให้องค์กรทราบถึงสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจและยอมรับสภาพต่างๆ ขององค์กรมากขึ้น และสามารถนำไปสู่การเตรียมความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรตามสถานการณ์ในอนาคต ประกอบด้วย

4.9.1 จุดแข็ง (Strengths) หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวกซึ่งองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ดี

4.9.2 จุดอ่อน (Weaknesses) หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือ หมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ไม่ดี

4.9.3 โอกาส (Opportunities) หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการขององค์กร

4.9.4 อุปสรรค (Threats) หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่ให้อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นปัญหาต่อองค์กร

4.10 TOWS Matrix คือ กลยุทธ์ที่ต่อเนื่องมาจาก SWOT Analysis เป็นการจับคู่ระหว่างปัจจัยภายนอก (External Factors) กับ ปัจจัยภายใน (Internal Factors) ที่ได้มาจากการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อสร้างกลยุทธ์ใหม่ขึ้นมา โดยถ้าวิเคราะห์ TOWS Matrix จะทำให้ได้กลยุทธ์ออกมา 4 แบบ คือ กลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงแก้ไข กลยุทธ์เชิงรับ และ กลยุทธ์เชิงป้องกัน

4.10.1 กลยุทธ์เชิงรุก (SO) Strength กับ Opportunity เป็นการใช้จุดแข็งเพื่อหาประโยชน์จากโอกาสที่มี

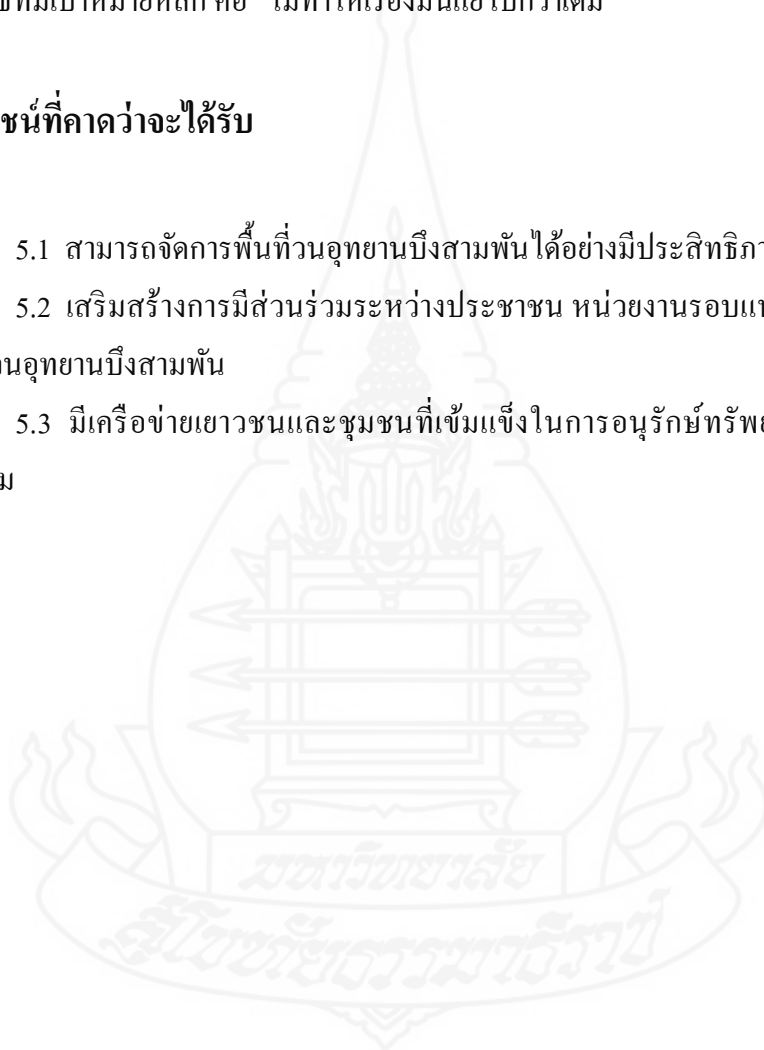
4.10.2 กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) Weakness กับ Opportunity เป็นการใช้ประโยชน์จากโอกาส เพื่อลดจุดอ่อนลง การนำโอกาสที่มีมาปิดจุดอ่อนของเราหรือทำให้จุดอ่อนลดลง เป็นกลยุทธ์เน้นการแก้ไขจุดอ่อนด้วยโอกาสที่เข้ามา

4.10.3 กลยุทธ์เชิงรับ (ST) Strength กับ Threat เป็นการใช้จ่ายเงินเพื่อเลี่ยงอุปสรรค นำจุดแข็งมาป้องกันอุปสรรค เป็นการใช้ทรัพยากรที่เรามีอยู่เพื่อเลี่ยงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นหรือ กำลังเกิดอยู่ในตอนนี้

4.10.4 กลยุทธ์เชิงป้องกัน (WT) Weakness กับ Threat การลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค กลยุทธ์นี้จะเป็นกลยุทธ์ที่เน้นป้องกันเพราะมีแต่เรื่องที่ไม่ดีกับ ไม่ดี ดังนั้น กลยุทธ์นี้จะเป็นกลยุทธ์ที่มีเป้าหมายหลัก คือ “ไม่ทำให้เรื่องมันแย่ไปกว่าเดิม”

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 สามารถจัดการพื้นที่วนอุทยานบึงสามพันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 5.2 เสริมสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชน หน่วยงานรอบแนวเขตวนอุทยานกับเจ้าหน้าที่วนอุทยานบึงสามพัน
- 5.3 มีเครือข่ายเยาวชนและชุมชนที่เข้มแข็งในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัด เพชรบูรณ์ ผู้ศึกษาได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. บริบทวนอุทยานบึงสามพัน
2. การจัดการ และแนวทางการจัดทำแผนวนอุทยาน
3. การมีส่วนร่วมของประชาชน
4. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค (SWOT)
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดการวิจัย

1. บริบทวนอุทยานบึงสามพัน

จากรายงานการสำรวจพื้นที่วนอุทยานเขาน้ำซับ – วิเชียร (วัชรพล แซ่เจี๋ย, 2560) ได้รายงานถึงข้อมูลพื้นฐานของวนอุทยาน ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ ดังนี้

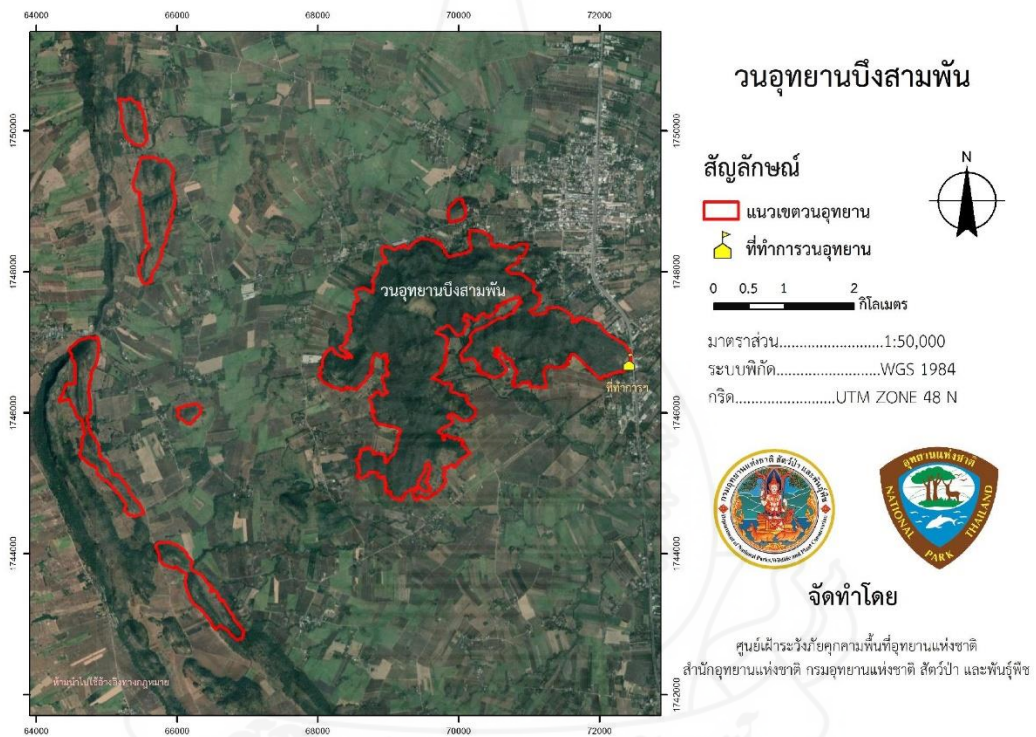
1.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวนอุทยาน

วนอุทยานบึงสามพัน เดิมชื่อ วนอุทยานเขาน้ำซับ - เขาวิเชียร ประกาศกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าสองข้างทางสาย ชัยวิบูลย์ ในท้องที่ตำบลซับไม้แดง ตำบลซับสมอทอด อำเภอบึงสามพัน และตำบลสามแยก อำเภอ วิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้เป็นวนอุทยาน พ.ศ. 2563 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 26 และ มาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ จึงออกประกาศกำหนด บริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ ในท้องที่ตำบลซับไม้แดง ตำบลซับสมอทอด อำเภอบึงสามพัน และตำบลสามแยก อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ภายในแนวเขตตามแผนที่ ท้ายประกาศนี้เป็นวนอุทยาน และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2563 โดยมีเนื้อที่ประมาณ 5,600 ไร่ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 290 ง , 2563)

1.1.1 อาณาเขตที่ตั้งและเส้นทางคมนาคม

อาณาเขตและที่ตั้งของวนอุทยานบึงสามพัน ตั้งอยู่ที่ท้องที่ตำบลชัยไม้แดง ตำบลชัยสมอทอด อำเภอบึงสามพัน ตำบลสามแยก อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มีอาณาเขตพื้นที่ติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จด ตำบลหนองแจงและตำบลพญาวัง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์
ทิศใต้	จด ตำบลสามแยก อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
ทิศตะวันออก	จด ตำบลบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์
ทิศตะวันตก	จด ตำบลศรีมงคลและตำบลวังพิศุค อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

ภาพที่ 2.2 แผนที่แสดงพื้นที่วนอุทยานบึงสามพัน

ที่มา: ศูนย์เฝ้าระวังภัยคุกคามพื้นที่อุทยานแห่งชาติ (2565)

1.2 การเข้าถึงพื้นที่โดยใช้เส้นทางคมนาคมถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 21 มีดังนี้

ระยะทางจากวนอุทยาน ถึงที่ว่าการอำเภอบึงสามพัน ระยะทาง 3 กิโลเมตร

ระยะทางจากวนอุทยาน ถึงศาลากลางจังหวัดเพชรบูรณ์ ระยะทาง 70 กิโลเมตร

ระยะทางจากวนอุทยาน ถึงศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ระยะทาง 267 กิโลเมตร

1.3 ข้อมูลทางกายภาพของวนอุทยานบึงสามพัน

ลักษณะภูมิประเทศบริเวณวนอุทยานบึงสามพัน พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่เนินเขาเตี้ยๆ สภาพพื้นที่โดยรอบเป็นที่ราบ ความลาดชันของพื้นที่มีค่าเฉลี่ยประมาณร้อยละ 5-20 ค่าระดับความสูงเฉลี่ยจากทะเลปานกลางประมาณ 489-696 เมตร การจัดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำบริเวณวนอุทยานบึงสามพันส่วนใหญ่ประกอบด้วยชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น 5

1.3.1 ลักษณะธรณีวิทยาและดิน

จากข้อมูลของกรมพัฒนาที่ดิน (2563) พบว่า ลักษณะดินบริเวณลุ่มน้ำป่าสัก มีลักษณะ ดังนี้

1) *กลุ่มเนื้อดินละเอียด* ได้แก่ ดินเหนียว ดินเหนียวปนทราย และดินเหนียวปนทรายแข็ง ดินเกิดจากการสลายตัวของหินแอนดีไซต์เป็นส่วนใหญ่ พบหินบะซอลต์หินไรโอไรต์ และหินปูนปะปนอยู่บ้าง เป็นดินลึกถึงลึกมาก (มากกว่า 1.5 เมตร) เป็นส่วนใหญ่ลึกปานกลางถึงตื้น ปะปนอยู่เล็กน้อย ความสามารถอุ้มน้ำของดินค่อนข้างสูง มีการระบายน้ำดีปานกลางถึงดี ดินมีสีน้ำตาลปนเหลือง สีน้ำตาลแดง ดินบนจะสีคล้ำกว่าดินล่าง ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 5.6-7.3) พบหินโพล์ น้อยกว่า 2 % ของพื้นที่ การยึดตัวของดินค่อนข้างดี แต่สภาพพื้นที่มีความลาดชันสูง (มากกว่า 20%) มีโอกาสที่จะเกิดการชะล้างพังทลายและแผ่นดินถล่มได้ง่าย

2) *กลุ่มดินเนื้อปานกลางหรือดินร่วน* ได้แก่ ดินร่วน ดินร่วนเหนียวปนทราย ดินร่วนเหนียวปนทรายแข็ง ดินร่วนปนทราย ดินร่วนปนทรายแข็ง หินกรวดมน หินควอร์ตไซต์ ปะปนอยู่บ้างเป็นดินลึก (0.5-น้อยกว่า 1.5 เมตร) ความสามารถอุ้มน้ำของดินปานกลาง ดินมีสีน้ำตาลถึงน้ำตาลปนเหลือง มีการระบายน้ำดี ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.1-6.5) พบหินโพล์ น้อยกว่า 2 % ของพื้นที่ การยึดตัวของดินปานกลาง และสภาพพื้นที่มีความลาดชันสูง (มากกว่า 20 %) มีโอกาสที่จะเกิดการชะล้างพังทลายและดินถล่มได้ง่ายกว่ากลุ่มดินเนื้อละเอียด

1.3.2 ลักษณะภูมิอากาศ

สถานีอุตุนิยมวิทยาอุทกวิเชียรบุรี (2564) รายงานว่าลักษณะภูมิอากาศบริเวณวนอุทยานบึงสามพัน จากการตรวจวัดสภาพอากาศในคาบ 5 ปี ระหว่างปี พ. ศ. 2560 – 2564 (ดังแสดงในตารางที่ 2.1 และตารางที่ 2.2) พบว่า เดือนที่มีค่าอุณหภูมิเฉลี่ยรายเดือนสูงสุดคือเดือนเมษายน และต่ำสุดในเดือนธันวาคม มีค่าเท่ากับ 40.42 และ 14.58 องศาเซลเซียส ตามลำดับ อุณหภูมิสูงสุดและต่ำสุดเฉลี่ยตลอดปีมีค่าเท่ากับ 36.74 และ 20.94 องศาเซลเซียส ตามลำดับ จำนวนวันที่ฝนตกตลอดทั้งปีมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9 วัน โดยเดือนที่มีจำนวนวันที่ฝนตกมากที่สุดคือเดือนกรกฎาคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.6 วัน และเดือนที่มีจำนวนวันที่ฝนตกน้อยที่สุดคือเดือนมกราคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.2 วัน ปริมาณน้ำฝนรายปีมีค่าเฉลี่ยประมาณ 109.7 มิลลิเมตร เดือนที่มีปริมาณ

น้ำฝนมากที่สุดคือเดือนกันยายน และน้อยที่สุดคือเดือนธันวาคม มีค่าเฉลี่ยประมาณ 270.04 และ 4.2 มิลลิเมตร ตามลำดับ

สภาพอากาศแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนมีนาคม – เมษายน อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 36.7 องศาเซลเซียส

- ฤดูฝน ตั้งแต่เมษายน – พฤศจิกายน ฝนตกเฉลี่ยประมาณ 110 วันต่อปี ปริมาณ

น้ำฝนที่ตกเฉลี่ยประมาณ 1,316.1 มิลลิเมตรต่อปี ขึ้นกับความผันแปรของลมมรสุม

- ฤดูหนาว ตั้งแต่ปลายเดือนพฤศจิกายน – มกราคม อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 20.9 องศาเซลเซียส

ตารางที่ 2.1 แสดงปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันที่ฝนตกของอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์
ในคาบ 5 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2564

เดือน	พ.ศ.2560		พ.ศ.2561		พ.ศ.2562		พ.ศ.2563		พ.ศ.2564	
	ปริมาณ น้ำฝน (มม.)	จำนวน วันที่ตก (วัน)	ปริมาณ น้ำฝน (มม.)	จำนวน วันที่ตก (วัน)	ปริมาณ น้ำฝน (มม.)	จำนวน วันที่ตก (วัน)	ปริมาณ น้ำฝน (มม.)	จำนวน วันที่ตก (วัน)	ปริมาณ น้ำฝน (มม.)	จำนวน วันที่ตก (วัน)
มกราคม	4.9	4	18.1	2	0.0	0	0.0	0	0.0	0
กุมภาพันธ์	0.0	0	14.8	4	17.2	3	0.0	0	6.1	2
มีนาคม	29.4	5	35.9	2	25.6	5	28.7	6	41.7	6
เมษายน	83.8	7	170.8	11	96.4	7	57.1	6	309.4	12
พฤษภาคม	168.0	17	109.0	11	78.2	14	57.9	6	19.5	6
มิถุนายน	217.3	18	166.8	18	151.8	10	160.1	14	31.7	12
กรกฎาคม	355.6	24	319.5	19	205.4	13	124.3	14	162.7	18
สิงหาคม	198.2	14	233.1	13	336.2	18	276.7	18	202.7	14
กันยายน	155.3	15	163.9	13	161.1	16	353.6	14	516.3	21
ตุลาคม	167.4	15	83.9	8	59.6	7	112.0	16	222.7	12
พฤศจิกายน	13.6	5	13.8	2	3.3	1	5.4	1	13.0	2
ธันวาคม	13.7	2	6.7	5	0.0	0	0.0	0	0.6	1
รวมทั้งปี	1407.2	126	1336.3	108	1134.8	94	1175.8	95	1526.4	106
เฉลี่ยทั้งปี	117.3	11	111.4	9	94.6	8	98.0	8	127.2	9

ที่มา: สถานีอุตุนิยมวิทยาอุทกวิทยีเพชรบุรี (2564)

ตารางที่ 2.2 แสดงอุณหภูมิสูงสุด-ต่ำสุดของอำเภอป่าสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ในคาบ 5 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2564

เดือน	พ.ศ.2560		พ.ศ.2561		พ.ศ.2562		พ.ศ.2563		พ.ศ.2564	
	อุณหภูมิ สูงสุด	อุณหภูมิ ต่ำสุด	อุณหภูมิ สูงสุด	อุณหภูมิ ต่ำสุด	อุณหภูมิ สูงสุด	อุณหภูมิ ต่ำสุด	อุณหภูมิ สูงสุด	อุณหภูมิ ต่ำสุด	อุณหภูมิ สูงสุด	อุณหภูมิ ต่ำสุด
	(°C)	(°C)	(°C)	(°C)	(°C)	(°C)	(°C)	(°C)	(°C)	(°C)
มกราคม	34.3	17.5	35.3	14.8	35.5	17.2	36.3	18.7	35.4	11.7
กุมภาพันธ์	37.3	17.5	37.1	15.7	27.6	20.0	37.2	18.6	37.7	17.1
มีนาคม	38.7	20.0	38.7	20.0	40.2	19.8	40.1	22.4	39.7	22.0
เมษายน	40.3	22.0	39.7	20.0	41.0	22.8	41.3	24.6	39.8	21.8
พฤษภาคม	38.5	23.3	38.0	23.5	39.7	24.0	40.5	24.8	38.5	22.9
มิถุนายน	36.6	24.3	36.6	24.5	38.5	24.5	39.8	23.7	38.8	23.7
กรกฎาคม	34.8	23.5	34.7	24.0	37.4	23.5	36.8	24.2	37.6	23.5
สิงหาคม	35.5	24.0	34.5	23.5	34.6	23.5	36.5	23.6	36.9	23.7
กันยายน	35.6	24.0	35.5	23.3	35.6	23.6	36.4	23.6	35.2	23.0
ตุลาคม	35.0	21.5	36.0	22.0	36.5	20.9	34.5	21.4	35.1	22.7
พฤศจิกายน	34.8	19.8	36.0	18.3	34.8	18.6	35.3	19.5	35.3	19.6
ธันวาคม	34.3	12.0	36.1	18.4	35.5	13.2	35.6	15.1	33.7	14.2
รวมทั้งปี	435.7	249.4	438.2	248.0	436.9	251.6	450.3	260.2	443.7	245.9
เฉลี่ยทั้งปี	36.3	20.8	36.5	20.7	36.4	21.0	37.5	21.7	37.0	20.5

ที่มา: สถานีอุตุนิยมวิทยาอุทกวิทยาชัยบุรี (2564)

1.4 ทรัพยากรชีวภาพของวนอุทยาน จากรายงานการสำรวจพื้นที่วนอุทยานเขาน้ำซับ – เขาวิเชียร ของ วัชรพล แซ่เจี๋ย (2560) สามารถสรุปข้อมูลระบบนิเวศ สังคมพืช และทรัพยากรสัตว์ป่า ได้ดังนี้

1.4.1 ระบบนิเวศและสังคมพืช

ลักษณะของสังคมพืชในพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นสวนป่าสักที่ผ่านการปลูกและบำรุงรักษาตั้งแต่ปี พ.ศ.2512 ปัจจุบันเริ่มมีพันธุ์ไม้ในท้องถิ่นเดิมเข้ามาขึ้นปะปนกับไม้สักในสวนป่า เช่น ประดู่ แดง ตะแบกแดง กางจืดมอด เก็ดแดง ชิงชัน กระจัง เหียงควาย ฉนวน

1.4.2 ทรัพยากรสัตว์ป่า

มีรายงานการสำรวจพบสัตว์ป่าในเขตนวนอุทยานบึงสามพัน ได้ดังต่อไปนี้

- 1) สัตว์ปีก สำรวจพบสัตว์ปีกทั้งหมด 16 วงศ์ 19 ชนิด เช่น นกกระจิบหัวสีข้างแดง (*Prinia rufescens*) นกโพระดกหูเขียว (*Megalaima faiostriata*) นกสีชมพูสวน (*Dicaeum cruentatum*) นกกินปลือกเหลือง (*Cinnyris jugularis*) นกจาบคาหัวสีส้ม (*Merops leschenaulti*) นกแซงแซวหางปลา (*Dicrurus macrocercus*) นกตีทอง (*Megalaima haemacephala*) นกปรอทหัวสีเข้ม (*Pycnonotus aurigaster*) นกกระรางหัวหงอก (*Garrulax leucolophus*) ฯลฯ
- 2) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สำรวจพบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทั้งหมด 3 วงศ์ 4 ชนิด ประกอบด้วย กระรอกหลากสี (*Callosciurus finlaysonii*) กระต่ายป่า (*Lepus peguensis*) อ้นเล็ก (*Cannomys badius*) กระจ๊อน (*Menetes berdmorei*)
- 3) สัตว์เลื้อยคลาน สำรวจพบสัตว์เลื้อยคลานทั้งหมด 6 วงศ์ 12 ชนิด ประกอบด้วย ตะกวด (*Varanus bengalensis*) กิ้งก่าคอสีฟ้า (*Calotes mystaceus*) จิ้งเหลนหลากลาย (*Eutropis macularius*) งูเขียวกาบหมาก (*Gonyosoma oxycephalum*) แย้ (*Leiolepis sp.*) จิ้งจกบ้านหางหนาม (*Hemidactylus frenatus*) ตุ๊กแกบ้าน (*Gekko gecko*) กิ้งก่าแก้ว (*Calotes emma*) กิ้งก่าสวน (*Calotes mystaceus*) จิ้งเหลนบ้าน (*Mabuya multifasciata*) กิ้งก่าคอแดง (*Calotes versicolor*)
- 4) สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก สำรวจพบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกทั้งหมด 4 วงศ์ 6 ชนิด ประกอบด้วย อึ่งอ่างบ้าน (*Kaloula pulchra*) เขียดจิก (*Hylarana erythraea*) กบหนอง (*Fejervarya limnocharis*) คางคกบ้าน (*Duttaphrynus melanostictus*) กบนา (*Hoplobatrachus rugulosus*) เขียดตะปาด (*Polypedates leucomystax*)

2. การจัดการ และแนวทางการจัดทำแผนนวนอุทยาน

2.1 ความหมายของการจัดการ

อรรถพร บุญศรี (2554) ได้ทำการรวบรวมความหมายของการจัดการต่างๆ จากนักวิชาการต่างๆ ไว้ดังนี้

การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ดำเนินการองค์การและการจัดการ (Organizing and Management) เรียกย่อๆ ว่า Q&M เป็นภารกิจที่มีความสำคัญกับองค์การมาก เพราะเป้าหมายของการจัดองค์การและการจัดการก็คือเพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพนั่นคือ ประหยัดเวลา ทรัพยากร แรงงาน และได้ผลผลิตสูงตามขั้นตอนต่างๆ ตามเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กมลชนก กาฐจกนาศ อ้างถึงใน ทองใบ สุดซารี (2545) การจัดการ หมายถึง ภาระบวการของการวางแผน การอำนวयर และการควบคุม

นิมิต สินหา อ้างถึงใน ทองใบ สุดซารี (2545) การจัดการ หมายถึง ศิลปะในการใช้ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์การ และนอกองค์การเพื่อไปบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมี ประสิทธิภาพ

รจิตร ปัญญารักษ์ อ้างถึงใน ทองใบ สุดซารี (2545) การจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุ เป็นอุปกรณ์ใน การปฏิบัติงาน

จากความหมายที่กล่าวข้างต้น การจัดการ หมายถึง ภาระบวการดำเนินงานให้บรรลุ วัตถุประสงค์ตามที่กำหนด โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ซึ่งได้แก่ ศิลปะในการใช้ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ให้ มีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี

2.2 การจัดการอุทยานแห่งชาติ

2.2.1 แนวคิดการจัดการอุทยานแห่งชาติ

ทรงธรรม สุขสว่าง (2561) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการจัดการอุทยานแห่งชาติ ดังนี้

1) กำหนดและดำเนินการตามมาตรการ/แนวทาง เพื่อคุ้มครองและดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในอุทยานแห่งชาติ เพื่อให้ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม มีความยั่งยืน โดยเน้นหลักของการจัดการเชิงระบบนิเวศ เพื่อรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม ให้ระบบนิเวศสามารถดำเนินกิจกรรมตอบสนองเป้าหมาย ของการอนุรักษ์พื้นที่สำหรับคนปัจจุบันและสำหรับรุ่นต่อ ๆ ไป ตลอดจนกำหนดรูปแบบการใช้ ประโยชน์ในอุทยานแห่งชาติที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ และ กำหนดเขตการจัดการอุทยานแห่งชาติ

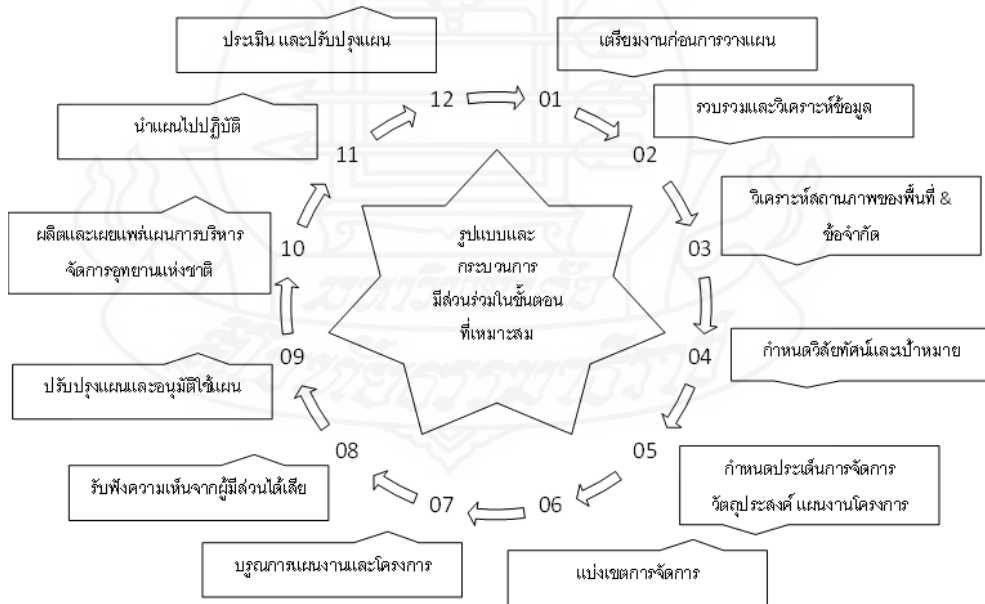
2) กำหนดและดำเนินการตามมาตรการ/แนวทาง เพื่อให้อุทยานแห่งชาติเป็น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการสำหรับประชาชนทั่วไป โดยมีการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ผู้มาเยือน และรูปแบบการใช้ประโยชน์สอดคล้องกับพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และวัตถุประสงค์ของการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ ตลอดจนหลักการพัฒนาการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3) กำหนดและดำเนินการตามมาตรการ/แนวทาง เพื่อแก้ไขผลกระทบจากชุมชน ท้องถิ่นที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติ

- 4) กำหนดและดำเนินการตามมาตรการ/แนวทาง เพื่อให้อุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งศึกษาวิจัย สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 5) บริหารจัดการแบบธรรมชาติ
- 6) ใช้เครื่องมือและกลไกต่าง ๆ เพื่อเอื้อให้การจัดการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เครื่องมือนี้อาจได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายและระเบียบปฏิบัติ การให้ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของอุทยานแห่งชาติ เช่น โปรแกรมสื่อความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นและกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง เทคโนโลยีสารสนเทศทางภูมิศาสตร์และข้อมูลระยะไกล กลไกทางเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น

2.2.2 กระบวนการวางแผนบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ

การวางแผนบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ (สำนักอุทยานแห่งชาติ, 2564) เป็นการจัดการระบบความคิดและให้ข้อเสนอแนะในการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีกิจกรรมหรือกลไกที่ให้นักวางแผนได้คิดวิเคราะห์เกี่ยวกับภัยคุกคาม โอกาส หรือ ประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ดีที่สุดในการสนับสนุนการตัดสินใจจัดการอุทยานแห่งชาติ การวางแผนเป็นกระบวนการประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังภาพที่ 2.3

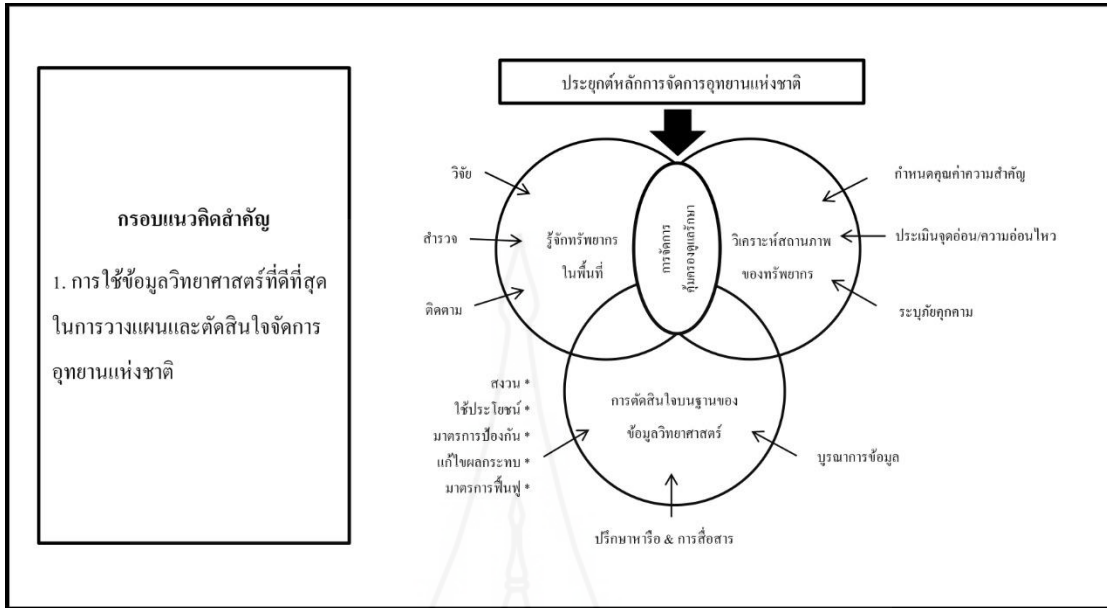
ภาพที่ 2.3 แสดงกระบวนการและขั้นตอนของการวางแผนบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
ที่มา : สำนักอุทยานแห่งชาติ (2564)

2.2.3 ลักษณะของแผนการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติที่ดี (สำนักอุทยานแห่งชาติ, 2564)

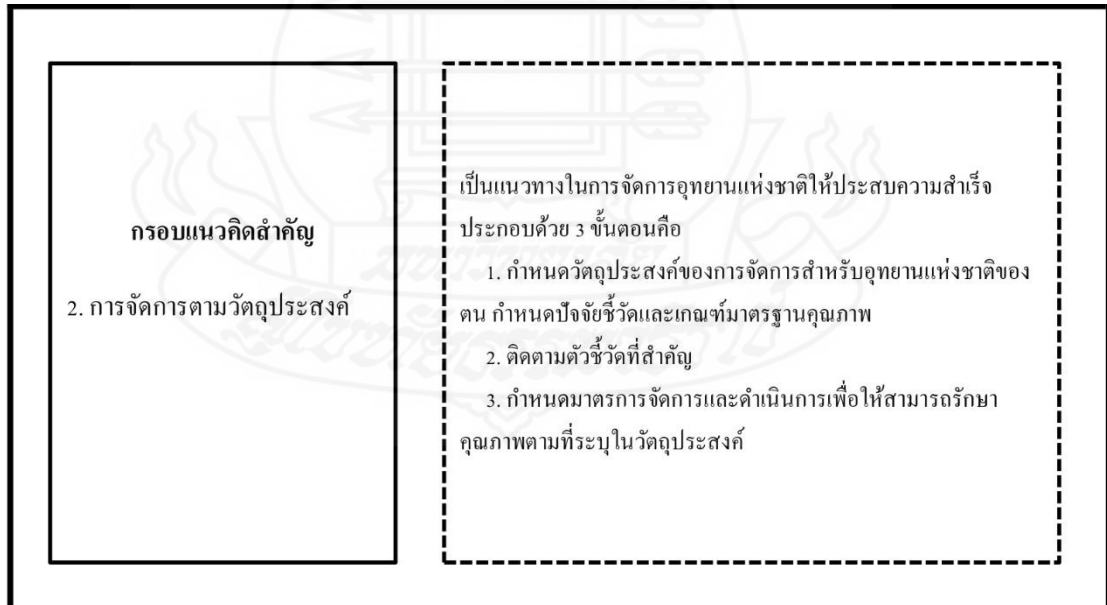
- 1) ไม่ขัดแย้งตัวบทกฎหมายหลักและนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ : นั่นคือ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 รวมไปถึงกรอบนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ
- 2) มีการกำหนดวัตถุประสงค์ : มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่สามารถประเมินผลได้ว่าบรรลุตามเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ วัตถุประสงค์ต้องสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ บริบทเชิงพื้นที่ และการบริหารจัดการของอุทยานแห่งชาติ
- 3) มีความชัดเจน ตรงประเด็นและครอบคลุม : อ่านง่าย ไม่สร้างความสับสน และนำเสนอเข้าใจง่าย ไม่ยาวเยิ่นเย้อเกินความจำเป็น แต่ต้องมีข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจดำเนินการ
- 4) มีลักษณะที่มุ่งเน้นประเด็นเรื่องการบริหารจัดการเป็นหลัก : โดยควรต้องระบุวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาตินั้นๆ พร้อมทั้งแนวทางหรือกลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สามารถใช้เป็นที่เครื่องมือในการจัดการระดับพื้นที่ได้ ตอบโจทย์การบริหารจัดการในระดับพื้นที่ได้อย่างดี ไม่ควรให้ความสำคัญมากเกินไปในการพยายามอธิบายข้อมูลต่างๆ จนทำให้แผนการจัดการมีองค์ประกอบของเนื้อหาอยู่ที่การนำเสนอข้อมูลพื้นฐานจนมากมายเกินความจำเป็น และทำให้ความสำคัญของการกำหนดแนวทางจัดการลดน้อยลงไป
- 5) นำเสนอแนวทางการจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบและมีตรรกะที่ดี มีความเป็นเหตุเป็นผล : มีการวิเคราะห์ประเมินในระดับพื้นที่โดยใช้นโยบายอุทยานแห่งชาติเป็นกรอบแนวทาง และมีเหตุผลรองรับในทุกข้อเสนอของการดำเนินการ
- 6) มีความยืดหยุ่นของแผนการจัดการ : โดยสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ดังนั้นกระบวนการวางแผนการจัดการจึงเป็นสิ่งที่ไม่ตายตัวแต่ต้องมีการทบทวนแผนอย่างสม่ำเสมอ
- 7) ได้รับการยอมรับ มีแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามแผน และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ : สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลาย
- 8) มีความเชื่อมโยงและมีการบูรณาการ : โดยต้องเชื่อมโยงกับระบบงบประมาณและการบริหารทรัพยากรบุคคลเพื่อให้มีทรัพยากรในการดำเนินการตามที่ระบุไว้ในแผน ตลอดจนให้ความสำคัญเชื่อมโยงและบูรณาการในระดับกลุ่มป่า และ/หรือ ระดับภูมิภาค ตลอดจนเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของชาติ

2.2.4 แนวคิดและหลักการในการวางแผนบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

- 1) การใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ดีที่สุด เพื่อวิเคราะห์สถานภาพของอุทยานแห่งชาติ และนำไปสู่การจัดการที่ดี
- 2) การจัดการตามวัตถุประสงค์ เป็นการวางแผนโดยใช้วัตถุประสงค์ที่ต้องการในแต่ละประเด็นเป็นตัวตั้ง จึงต้องมีการกำหนด (ก.) ประเด็น หรือ theme การจัดการอุทยานแห่งชาติ (ข.) กำหนด ปัจจัยชี้วัดและมีการติดตามประเมินผลความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ปัจจัยชี้วัด (ค.) กำหนดมาตรการ/แนวทางการจัดการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในแต่ละประเด็น/หมวดหมู่ของการจัดการ
- 3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การวางแผนบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ ตามกรอบ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 กำหนดให้เป็นลักษณะการดำเนินการวางแผนแบบมีส่วนร่วม โดยกำหนดไว้ว่าต้องมีการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ชุมชนที่เกี่ยวข้อง และประชาชนด้วย (มาตรา 18)
- 4) การจัดการแบบมีความยืดหยุ่นและปรับปรุงไปตามการเปลี่ยนแปลงของข้อมูล (Adaptive management) เป็นหลักการที่สำคัญในการวางแผนบริหารจัดการพื้นที่อุทยาน นอกเหนือจากหลักการมีส่วนร่วม และการคำนึงถึงอนาคตแล้ว การจัดการที่เหมาะสม ยืดหยุ่น มีการตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่มีเพิ่มมากขึ้น หรือมีองค์ความรู้ใหม่ ก็สามารถปรับเปลี่ยนการจัดการไปตามข้อมูลที่มีอยู่ โดยเป็นกระบวนการที่ต้องมีการรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งด้วยเหตุนี้ ในการวางแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ จึงมีการกำหนดให้มีการทบทวนแผนทุกระยะเวลา 5 ปี เพื่อปรับปรุงแผนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น

ภาพที่ 2.4 แสดงการใช้ข้อมูลที่ดีที่สุดในการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการจัดการที่ดี
ที่มา : สำนักอุทยานแห่งชาติ (2563)

ภาพที่ 2.5 แสดงแนวทางการใช้แนวคิดการจัดการตามวัตถุประสงค์
ที่มา : สำนักอุทยานแห่งชาติ (2563)

2.2.5 หลักเกณฑ์ในการจัดทำแผนงานและโครงการ

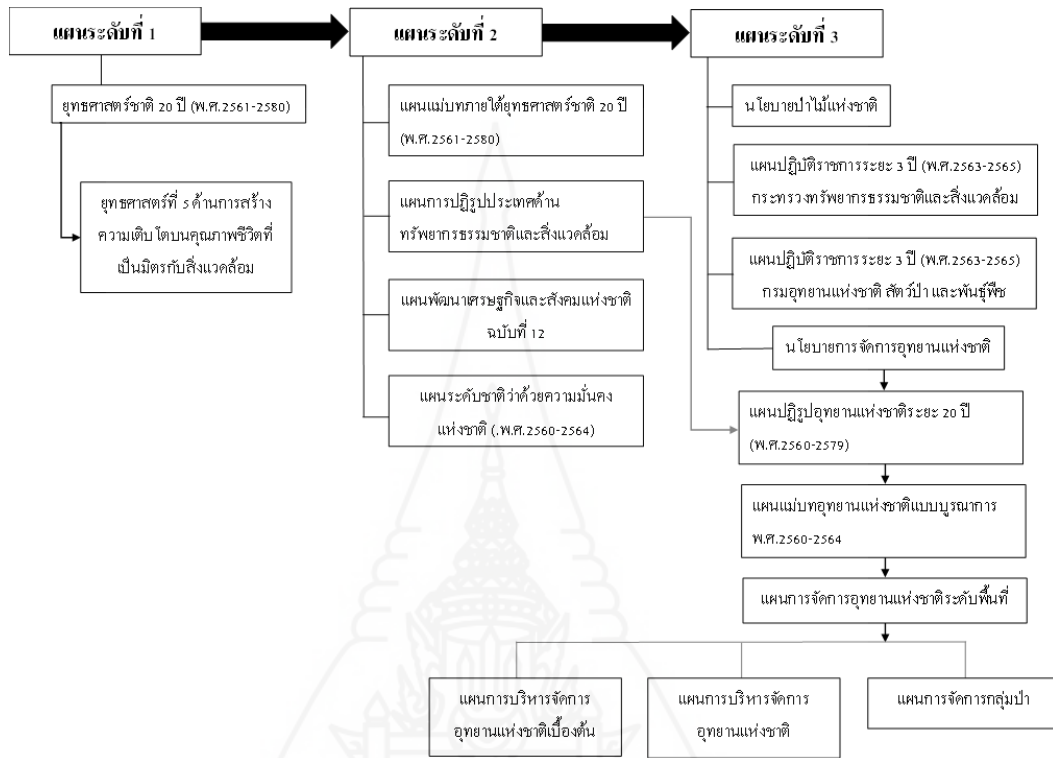
ในส่วนนี้จะรวมถึงแผนงานตามประเด็นหลักซึ่งจะต้องสอดคล้องกับประเด็นปัญหาที่ได้ระบุไว้ในขั้นตอนของการวางแผนรวมถึงโครงการที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในแต่ละประเด็นการจัดการอุทยานแห่งชาติ โครงสร้างของแผนโครงการประกอบด้วย

- 1) ชื่อโครงการ
- 2) หน่วยงานรับผิดชอบ
- 3) หลักการและเหตุผล
- 4) วัตถุประสงค์
- 5) ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์
- 6) ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ
- 7) สถานที่ดำเนินการ
- 8) วิธีดำเนินการ/กิจกรรม
- 9) แผนการปฏิบัติงาน
- 10) งบประมาณ
- 11) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
- 12) ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ
- 13) การติดตามและประเมินผลโครงการ

2.3 กฎหมายและนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ

การวางแผนอุทยานแห่งชาติเริ่มจากแผนระดับนโยบายซึ่งเป็นการกำหนดกรอบแนวทางในการดำเนินการสำหรับอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศ บนพื้นฐานทางหลักวิชาการ มาตรฐานสากลของพื้นที่คุ้มครอง เจตนารมณ์ตามกฎหมายของการกำหนดพื้นที่ในระบบอุทยานแห่งชาติและบริบท สถานการณ์แวดล้อมของพื้นที่ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ใช้เป็นกรอบและทิศทางในการบริหารจัดการพื้นที่ในระบบอุทยานแห่งชาติให้เป็นไปตามพันธกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับภาคส่วนต่าง ๆ และสาธารณชนให้มีโอกาสรับรู้และตระหนักถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย รวมถึงทิศทางและการดำเนินงานในปัจจุบันและรุ่นที่จะตามมาในอนาคตใช้ประโยชน์ได้อย่างสมดุลและยั่งยืน นโยบายการจัดการพื้นที่ในระบบอุทยานแห่งชาตินี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการระบบอุทยานแห่งชาติของประเทศให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และช่วยนำทางหรือเป็น

แนวทางการตัดสินใจในการดำเนินงานใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอุทยานแห่งชาติและวนอุทยานของคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ ผู้บริหาร ไปจนถึงผู้ปฏิบัติในระดับพื้นที่

ภาพที่ 2.6 ความเชื่อมโยงของแผนแต่ละระดับ

ที่มา : สำนักอุทยานแห่งชาติ (2564)

นโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ (นโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ, 2563) เป็นการให้ข้อกำหนด แนวทาง และหลักการในการกำกับการจัดการ อุทยานแห่งชาติและวนอุทยาน ที่มาจากการแปลหรือขยายความตัวบทกฎหมายพร้อม ไปกับการนำหลักการทาง วิชาการ ตลอดจนเจตนารมณ์ของการจัดตั้งพื้นที่อุทยานแห่งชาติและวนอุทยาน มายกร่างให้เป็นนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ สำหรับใช้เป็นกรอบการตัดสินใจและแนวทางการดำเนินงานในการจัดการอุทยานแห่งชาติและวนอุทยานของประเทศ ซึ่งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ต้องขับเคลื่อน ดำเนินการ สนับสนุน ควบคุม กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ เฝ้าระวัง ป้องกัน และประเมินผลการจัดการ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและบูรณาการความร่วมมือทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

2.3.1 กฎหมาย ยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้อง

1) กฎหมาย

ตัวบทกฎหมายหลักที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ต้องยึดถือนำมาใช้เป็นกรอบทิศทางและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการพื้นที่ต่าง ๆ ในระบบอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ซึ่งปรับปรุงมาจากพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ทั้งนี้เพื่อให้สะท้อนถึงสภาพความเป็นจริงทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทรัพยากรของประเทศในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต แต่เจตนารมณ์พื้นฐานอันทรงคุณค่ายังคงรักษาไว้อย่างไม่เสื่อมคลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความมุ่งมั่นที่จะสงวนรักษาหรืออนุรักษ์แหล่งธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นพิเศษ เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์เชิงนันทนาการและการศึกษาเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ดี ประเทศไทยยังมีกฎหมายฉบับอื่นที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและการใช้ประโยชน์ อันสามารถเอื้อให้กรมอุทยาน-แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช นำมาใช้สนับสนุนในการตัดสินใจเชิงนโยบายและ/หรือการปฏิบัติในเรื่องเฉพาะทางที่ไม่ปรากฏหรือระบุอยู่ในพระราชบัญญัติ อุทยานแห่งชาติฉบับปัจจุบัน กฎหมายดังกล่าวที่สำคัญประกอบด้วย

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562
- พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562
- พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติพ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559
- พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561
- พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561
- พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560
- พระราชบัญญัติคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ พ.ศ. 2551
- พระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562
- พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558

- พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง พ.ศ. 2558 และ

- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

นโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ นอกจากต้องสอดคล้องกับกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วต้องพิจารณาถึงความสอดคล้องกับแผนระดับชาติ ตามนัยยะของมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 และนโยบายรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ด้วย โดยแผนระดับที่ 1 ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งถูกใช้เพื่อเป็นกรอบแนวทางสำคัญในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และเพื่อให้มีความชัดเจนในแนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2562 เห็นชอบในหลักการแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งจัดเป็นแผนระดับที่ 2 และมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐปรับปรุงแผนปฏิบัติการของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นแผนระดับที่ 3 ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้วย แผนงานระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน นโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยแผนระดับที่ 2 เฉพาะที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ นโยบายรัฐบาลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแผนระดับที่ 3 ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) แผนจัดการมลพิษ พ.ศ. 2560-2564 ของกรมควบคุมมลพิษ แผนแม่บทแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2557 ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นโยบายป่าไม้แห่งชาติ ของอนุกรรมการจัดทำนโยบายป่าไม้แห่งชาติและแผนแม่บทพัฒนาการป่าไม้แห่งชาติ แผนงานต่าง ๆ ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2558-2593 นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2580 แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560-2565 ร่างนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2560-2575) และร่างแผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2560-2564) มีรายละเอียดของแผนในแต่ละระดับพอสังเขป ดังนี้

2) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแผนระดับชาติหรือแผนระดับที่ 1 โดยพบว่าทุกยุทธศาสตร์ล้วนมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในระบบพื้นที่อุทยานแห่งชาติ แต่ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้าง การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นเพื่อกำหนด แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ทั้งในส่วนของพื้นที่ ป่าไม้ที่ลดลง ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคาม ทรัพยากรน้ำที่ยังไม่ สามารถจัดสรรได้ตามความต้องการได้อย่างเต็มศักยภาพและมีความเสี่ยงในการขาดแคลนในอนาคต ยุทธศาสตร์นี้มีเป้าหมายหลักซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ รวม 4 ข้อ ดังนี้

(1) อนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ให้คนรุ่นต่อไปได้ใช้อย่างยั่งยืน มีสมดุล

(2) พื้นฟูและสร้างฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อ ลดผลกระทบทางลบจากการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจของประเทศ

(3) ใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโตบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมให้สมดุลภายใต้ขีดความสามารถของระบบนิเวศ

(4) ยกกระดับกระบวนการทัศน์ เพื่อกำหนดอนาคตประเทศด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม บนหลักของการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล

แนวทางกำกับเพื่อบรรลุเป้าหมายได้กล่าวถึง การสร้างการเติบโตอย่าง ยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว มุ่งเน้นการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจให้เติบโตและมีความเป็นธรรม บนความสมดุลของฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีด้วยเศรษฐกิจฐานชีวภาพ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิต เพิ่มความเป็นธรรมทางสังคมสามารถลดความเสี่ยงของผลกระทบ ด้านสิ่งแวดล้อมและลดปัญหาความขาดแคลนของทรัพยากรลงได้ โดยมีเป้าหมายสู่สังคมที่มีระดับ คุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นแต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่ลดลง โดยใช้แนวทางและมาตรการต่าง ๆ ทั้งนี้ แนวทางที่สำคัญในยุทธศาสตร์นี้ได้ถูกสอดแทรกในนโยบายด้านต่าง ๆ ที่กำกับการบริหารจัดการ อุทยานแห่งชาติและวนอุทยาน

3) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแผนระดับที่ 2 โดยประเด็น ที่สอดคล้องกับนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ คือ ประเด็นที่ 18 การเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งใน เป้าหมายที่ 1 ประเด็นนี้ได้กำหนดไว้ว่าสภาพแวดล้อมของประเทศไทยต้องมีคุณภาพดีขึ้นอย่าง ยั่งยืน ทั้งระบบนิเวศทางบกและทางทะเล เป้าหมายสำคัญของประเด็นที่ 18 คือ การเพิ่มพื้นที่สีเขียว ทุกประเภท ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศทางทะเล การปล่อยก๊าซเรือนกระจกลดลง การจัดการน้ำ ทั้งระบบ การจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสารเคมีในภาคเกษตรทั้งระบบให้ เป็นไปตามมาตรฐานสากล ประเด็นที่ 23 การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายเพื่อการประยุกต์ใช้ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจสีเขียวอย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้น

4) แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแผนระดับที่ 2 ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ ป่าภูเขารายละเอียดในประเด็นการปฏิรูปที่ 1 ทรัพยากรทางบก ประเด็นการปฏิรูปที่ 3 ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ประเด็นการปฏิรูปที่ 4 ความหลากหลายทางชีวภาพ และประเด็นการปฏิรูปที่ 6 ระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยแต่ละประเด็นปฏิรูปมีเป้าหมายสำคัญ ดังนี้

ประเด็นการปฏิรูปที่ 1 ทรัพยากรทางบก มีเป้าหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยระบุให้ประเทศไทยต้องมีพื้นที่ป่าไม้ที่เหมาะสมกับความสมดุลของระบบนิเวศและการใช้ประโยชน์ หักบัญชีและป้องกันการทำลายทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าของชาติอย่างยั่งยืน มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม เพื่อเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยคำนึงถึงดุลยภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มีระบบการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าที่มีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ

ประเด็นการปฏิรูปที่ 3 ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ให้มีความสำคัญกับการรักษาฟื้นฟูทรัพยากรให้มีความสมบูรณ์และยั่งยืน เป็นฐานการพัฒนาประเทศทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้รับการดูแลรักษาอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพเพื่อลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนและระบบนิเวศ จัดการทรัพยากรเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ลดความขัดแย้งของการพัฒนาที่ใช้ฐานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง บรรเทาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและลดภัยพิบัติทางธรรมชาติ รวมถึงมีระบบบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม

ประเด็นการปฏิรูปที่ 4 ความหลากหลายทางชีวภาพ ให้มีความสำคัญกับระบบการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยให้มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ มีระบบการวิจัยและนวัตกรรมด้านความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศที่มีทิศทางที่ชัดเจน ในการสร้างความสมดุลในการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้ Thailand 4.0 และยกระดับการวิจัยและพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคอาเซียน

ประเด็นการปฏิรูปที่ 6 ระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสำคัญกับการมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลัก

ธรรมาภิบาลและหลักนิติธรรม ลดและป้องกันความขัดแย้งระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนา กับผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน และการคุ้มครองสิทธิ การสร้างความ เป็นธรรมในการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของทุกภาค ส่วน และการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายของประชาชน องค์กรชุมชน องค์กรภาคประชาสังคม ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5) *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นแผนระดับที่ 2 โดยใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ ตรงกับรายละเอียดในวัตถุประสงค์ที่ 1.4 เพื่อ รักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน เป้าหมายรวมที่ 2.4 ทู่นทางธรรมชาติ และคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่สามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงทาง อาหาร พลังงานและน้ำ และยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนา อย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายสำคัญ ได้แก่ การรักษา และฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างความ มั่นคงทางน้ำ และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน ให้มีประสิทธิภาพ การสร้าง คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีเพื่อลดมลพิษและลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ความสูญเสียในชีวิตและ ทรัพย์สินที่เกิดจากสาธารณภัยลดลง

6) *แผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2564)*

นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ เป็นแผนระดับที่ 2 โดยใน ส่วนของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ นโยบายที่ 6 ว่าด้วยการปกป้องรักษาผลประโยชน์ แห่งชาติทางทะเลเพื่อพัฒนาศักยภาพของภาครัฐ และส่งเสริมบทบาทและความเข้มแข็งของทุกภาคส่วน ในการรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบที่กระทบกับความมั่นคง นโยบายที่ 11 การรักษาความมั่นคง ของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้การจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม พลังงาน และอาหาร มีความมั่นคง ความยั่งยืนและมีความสมดุลกับการขยายตัวของการพัฒนา ประเทศ รวมถึงลดความเสี่ยงจากผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ สำหรับแผนระดับชาติว่าด้วย ความมั่นคงแห่งชาติให้ความสำคัญกับการรักษาความมั่นคงทางทะเล การรักษาความมั่นคง ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

7) *นโยบายป่าไม้แห่งชาติ*

นโยบายป่าไม้แห่งชาติ จัดทำโดยอนุกรรมการจัดทำนโยบายป่าไม้ แห่งชาติและแผนแม่บทการพัฒนาการป่าไม้แห่งชาติ เป็นแผนในระดับที่ 3 เพื่อเป็นแนวทางในการ

พัฒนาป่าไม้ของประเทศไทยให้เกิดเอกภาพและดุลยภาพในการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ และสังคม นโยบายป่าไม้แห่งชาติ ได้รับความเห็นชอบโดยที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของนโยบายป่าไม้แห่งชาติ จำนวน 4 ประการ ได้แก่

(1) เพื่อให้ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าที่เหมาะสมกับความสมดุลของระบบนิเวศและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

(2) เพื่อหยุดยั้งและป้องกันการทำลายทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าของชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) เพื่อให้มีการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างเหมาะสม ยั่งยืน เป็นธรรม และเป็นฐานการพัฒนาประเทศ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยคำนึงถึงดุลยภาพทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

(4) เพื่อให้ระบบบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานองค์ความรู้และนวัตกรรม รวมทั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

บทบัญญัตินโยบายป่าไม้แห่งชาติ จำนวน 24 ข้อ ที่ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านการจัดการป่าไม้เกี่ยวข้องกับการกำหนดการทำงานของภาครัฐที่เชื่อมโยงกันทุกระดับอย่างมีเอกภาพและการประเมินความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น ๆ การกำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ การจำแนกพื้นที่ป่าไม้เพื่อการบริหารจัดการในภาพรวม การปรับปรุงแนวเขตที่ดินป่าไม้ การพัฒนาระบบสารสนเทศ การส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วม การหยุดยั้งและป้องกันการทำลายทรัพยากรป่าไม้ในที่ดินป่าไม้ของรัฐ การบริหารจัดการป่าอนุรักษ์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ การจัดระเบียบเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และการพัฒนาเทคโนโลยีทางเศรษฐศาสตร์และการตลาดเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งการฟื้นฟูป่าไม้ในพื้นที่อนุรักษ์ให้มีความสมบูรณ์ การจัดการป่าชุมชนและการพัฒนาการจัดการสัตว์ป่าทั้งระบบ

(2) ด้านการใช้ประโยชน์ผลิตผลและการบริการจากป่าไม้และอุตสาหกรรมป่าไม้ ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจทั้งในที่ดินของรัฐที่ได้รับอนุญาตและในที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ การส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมที่ใช้ผลิตผลจากป่าไม้ครบวงจรในทุกระดับ การพัฒนาและส่งเสริมการรับรองป่าไม้ตามมาตรฐาน การส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์การบริการจากป่าไม้อย่างสมดุล ยั่งยืนและเกื้อกูลต่อระบบนิเวศ

(3) ด้านการพัฒนากระบวนการบริหารและองค์กรเกี่ยวกับการป่าไม้ ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้สามารถบริหารจัดการป่าไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาศักยภาพหน่วยงานภาครัฐ การส่งเสริมธรรมชาติบำบัด การพัฒนาบุคลากร การกำหนดให้มียุทธศาสตร์หรือแผนงานวิจัยภาคป่าไม้ การปรับปรุงและพัฒนากฎหมายป่าไม้ การจัดให้มีคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติแบบถาวรและชอบด้วยกฎหมาย

8) *แผนปฏิบัติการราชการระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563–2565) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*

แผนปฏิบัติการราชการระยะ 3 ปี ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดทำขึ้นโดยถ่ายทอดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีรวมทั้งนโยบายรัฐบาล และนโยบายกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีวิสัยทัศน์คือ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล เพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ภายในปี พ.ศ. 2580 โดยกำหนดพันธกิจไว้ 3 ด้าน คือ

(1) ขับเคลื่อนและผลักดันยุทธศาสตร์และมาตรการด้านการอนุรักษ์คุ้มครอง ป่าไม้ และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

(2) บูรณาการและสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

(3) เสริมสร้างขีดความสามารถเชิงรุกขององค์กร พัฒนาระบบกลไกและฐานข้อมูลในการบริหารจัดการ รวมทั้งการปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม

แผนปฏิบัติการราชการระยะ 3 ปี ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 6 ด้าน ดังนี้

(1) การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว (ด้านทรัพยากรทางบก/ด้านทรัพยากรธรณี/ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ)

(2) การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล (ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง)

(3) การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ

(4) การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ (ด้านทรัพยากรน้ำ)

(5) การจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสารเคมีในภาคเกษตรทั้งระบบ ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และค่ามาตรฐานสากล (ด้านสิ่งแวดล้อม)

(6) การยกระดับกระบวนทัศน์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อกำหนดอนาคตประเทศ (ด้านระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

9) แผนปฏิบัติราชการของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (พ.ศ. 2563-2565)

สำหรับแผนปฏิบัติราชการกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) มีวิสัยทัศน์ คือ เพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้ได้ร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ ภายในปี พ.ศ. 2569 ประกอบด้วยแผนปฏิบัติราชการ 6 ด้าน ได้แก่

- (1) ด้านการป้องกันการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างบูรณาการ
- (2) ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้มีสภาพป่าสมบูรณ์
- (3) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการเฝ้าระวังพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพื่อลดภัยคุกคามต่อระบบนิเวศป่าไม้และสัตว์ป่า
- (4) ด้านการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในการให้บริการด้านนิเวศอย่างสมดุล
- (5) ด้านการศึกษา วิจัย พัฒนาและสร้างนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ
- (6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ

10) นโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562

(1) นโยบายป้องกันพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ

การประกาศจัดตั้งพื้นที่อุทยานแห่งชาติเป็นแนวทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพสูงในการคุ้มครองปกป้องทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพในรูปแบบการอนุรักษ์ในถิ่นเดิม แต่ต้องมีการดำเนินการเพื่อปกป้องทรัพยากรและคุณค่าความสำคัญของอุทยานแห่งชาติไว้ให้ได้

หลักการ

- การปกป้องพื้นที่และทรัพยากรเป็นไปเพื่อคุ้มครองที่ดิน สัตว์น้ำ ทะเลชายฝั่ง ตลอดจนทรัพยากรต่าง ๆ ให้คงอยู่ หรือไม่เสื่อมโทรมลงด้วยกิจกรรมที่เป็นภัยคุกคามจากมนุษย์ เป็นการปกป้องรักษาไว้ให้แก่ชนรุ่นปัจจุบันและรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์เพื่อศึกษาวิจัย นันทนาการ และการบริการทางสิ่งแวดล้อม

- วิธีการที่ใช้ในการป้องกันรักษาพื้นที่และทรัพยากร ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายโดยเคร่งครัด ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในการ

สร้างเครือข่าย ใช้เทคโนโลยีในการป้องกันปราบปรามและจับกุมผู้กระทำความผิด การประชาสัมพันธ์
เชิงรุก การกำหนดพื้นที่อุทยานแห่งชาติและการผนวกพื้นที่

- รัฐบาลได้กำหนดนโยบายให้มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์เท่ากับร้อยละ 25
ของประเทศ

- ปัจจุบันประเทศไทยมีอุทยานแห่งชาติที่ประกาศกำหนดแล้ว
133 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 13.35 ของเนื้อที่ประเทศ มีวนอุทยานรวม 91 แห่ง ร้อยละ 0.2 รวมมีพื้นที่
ที่ประกาศกำหนดแล้วในระบบพื้นที่อุทยานประมาณร้อยละ 13.55 (ไม่รวมสวนพฤกษศาสตร์และ
สวนรุกขชาติ)

เป้าหมายของนโยบาย

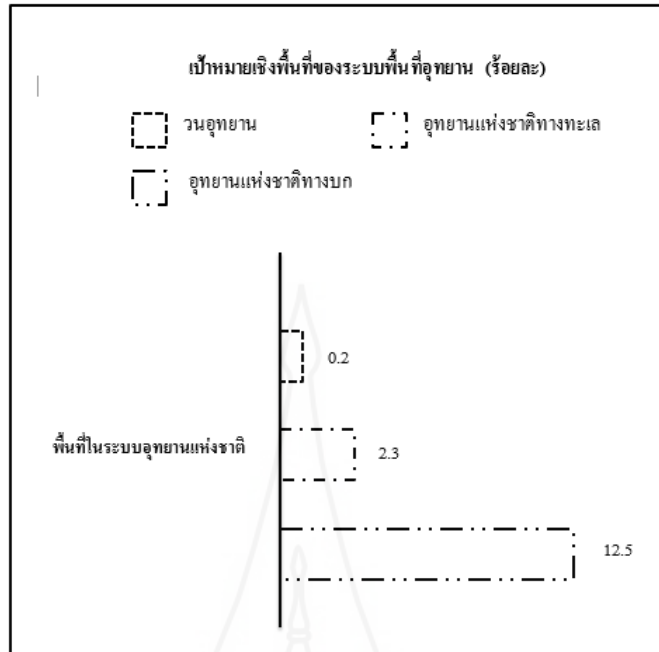
- เพิ่มพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางบก ให้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 12.5 ของ
เนื้อที่ประเทศ โดยประกาศกำหนดพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และ/หรือ ผนวกพื้นที่เพิ่มเติม ให้
ครอบคลุมตัวแทนของระบบนิเวศและเป็นไปตามนิยามในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติอุทยาน
แห่งชาติ พ.ศ. 2562

- เพิ่มพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเล ให้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 2.3
ของเนื้อที่พื้นน้ำของประเทศไทย โดยประกาศกำหนดพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเล และ/หรือ
ผนวกพื้นที่เพิ่มเติม ให้ครอบคลุมตัวแทนของระบบนิเวศและเป็นไปตามนิยามในมาตรา 54 แห่ง
พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562

- รักษาพื้นที่วนอุทยาน ให้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 0.2 ของเนื้อที่ประเทศ

- ขอบเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติมีความชัดเจน โดยมีแผนที่แสดง
แนวเขตด้วยระบบภูมิสารสนเทศหรือระบบอื่นที่มีความใกล้เคียง

- ผู้บุกรุกและกระทำความผิดกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ จะต้องถูก
ดำเนินคดี ร้อยละ 100

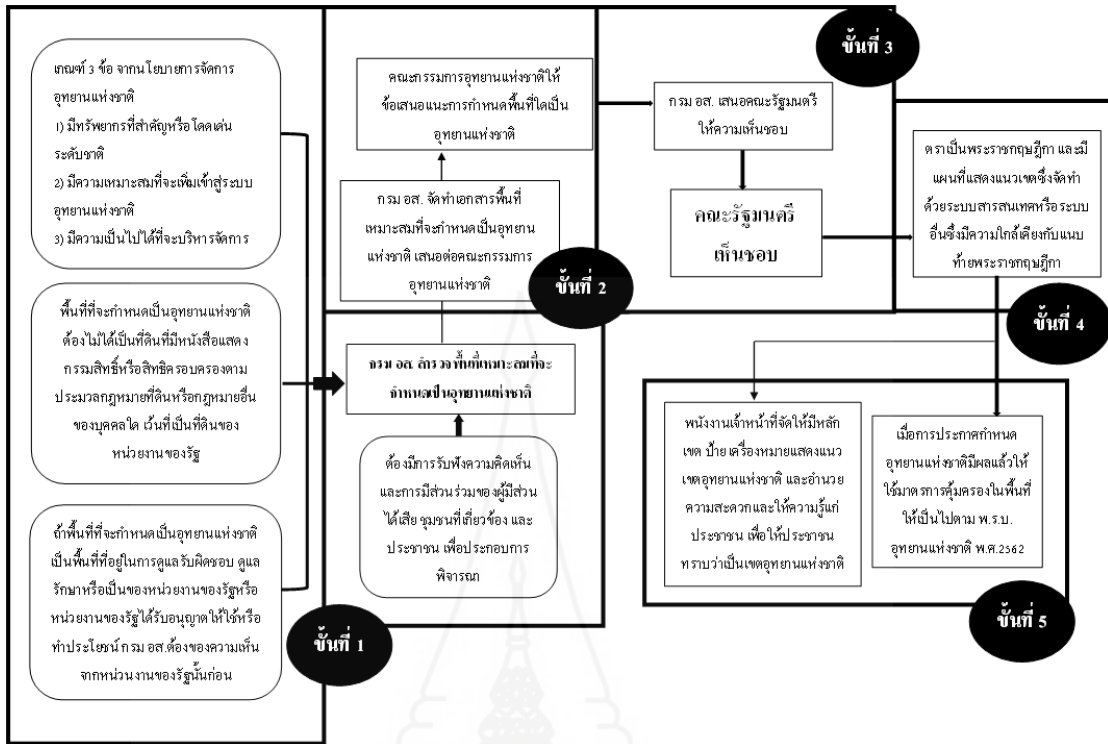
ภาพที่ 2.7 แสดงเป้าหมายเชิงพื้นที่ของระบบพื้นที่อุทยาน
ที่มา : สำนักอุทยานแห่งชาติ (2563)

นโยบาย

- การกำหนดและผนวกพื้นที่อุทยานแห่งชาติเพิ่มเติม
- การเพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
- การจัดทำแนวเขตอุทยานแห่งชาติ
- การป้องกันการบุกรุกพื้นที่และการกระทำความผิดตาม

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562

- นโยบายขอคืนและฟื้นฟูผืนป่า
- บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการป้องกันและรักษาป่า
- การบังคับใช้กฎหมาย

ภาพที่ 2.8 แสดงขั้นตอนการประกาศกำหนดอุทยานแห่งชาติ

ที่มา : สำนักอุทยานแห่งชาติ (2563)

(2) นโยบายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีเป้าหมายเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติได้รับการคุ้มครอง ป้องกัน บำรุงรักษา เพื่อให้เกิดความมั่นคงของระบบนิเวศและการบริการทางนิเวศที่ดี และเกิดความสมดุลระหว่างศักยภาพ/ขีดจำกัด ของทรัพยากรธรรมชาติกับการใช้ประโยชน์ตามเจตนารมณ์ทางกฎหมาย โดยใช้กลไก การจัดการ ข้อมูล และองค์ความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่อย่างดีที่สุด

หลักการ

- กระบวนการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรและระบบนิเวศภายในอุทยานแห่งชาติให้เป็นไปตามธรรมชาติมากที่สุด โดยจะไม่ยินยอมให้มีกิจกรรมที่สร้างผลกระทบในระดับรุนแรงต่อทรัพยากรธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติ จะกำหนดมาตรการเพื่อให้มั่นใจว่ากิจกรรมของมนุษย์จะไม่สร้างความเสียหายให้แก่ทรัพยากรธรรมชาติ ในกรณีที่เกิดความไม่แน่ใจว่าผลกระทบจะเกิดขึ้นรุนแรงในระดับไหน ต้องให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองป้องกันทรัพยากรธรรมชาติก่อนเป็นลำดับแรกเสมอ

- การจัดการจะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพทั้งสามระดับ รวมไปถึงทรัพยากรทางกายภาพที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบนิเวศและมีผลต่อการดำรงชีวิตของพืช/สัตว์ ตลอดจนกิจกรรมและหน้าที่ของระบบนิเวศ และให้ความสำคัญต่อการเชื่อมต่อพื้นที่เพื่อให้เกิดความมั่นคงของระบบนิเวศ การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและการให้บริการทางระบบนิเวศ

- สนับสนุนการเสนอรายชื่ออุทยานแห่งชาติที่มีศักยภาพให้ขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่คุ้มครองที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ

- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ดีที่ได้จากการสำรวจ รวบรวมและการศึกษาที่เป็นมาตรฐานตามหลักวิชาการ และเป็นไปตามเขตการจัดการอุทยานแห่งชาติ

- ต้องแสวงหากลไกความร่วมมือและการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ตลอดจนกลไกทางเศรษฐศาสตร์ และกลไกอื่นๆ เพื่อจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม

- การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติควรเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

เป้าหมาย

- คงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและกระบวนการทางนิเวศวิทยาในอุทยานแห่งชาติอย่างน้อยร้อยละ 80

- เชื่อมต่อผืนป่าภายในอุทยานแห่งชาติกับพื้นที่คุ้มครองอื่นที่มีคุณค่าความสำคัญของสัตว์ป่าหายากใกล้สูญพันธุ์ที่ต้องการอาณาเขตการอยู่อาศัยขนาดใหญ่ และเกิดการเชื่อมโยงระหว่างระบบนิเวศสำคัญที่มีผลต่อการคงไว้ซึ่งกระบวนการทางนิเวศ อย่างน้อยร้อยละ 40 ของจำนวนแนวเชื่อมต่อที่มีการเสนอไว้ในโครงการศึกษาความเหมาะสมในการจัดทำแนวเชื่อมต่อทางด้านนิเวศวิทยาของผืนป่าสำคัญของประเทศไทย พ.ศ. 2555 ภายในปี พ.ศ. 2567

- คุ้มครอง รักษา พื้นที่ พืชป่าหายาก ใกล้สูญพันธุ์ และ/หรือพืชเฉพาะถิ่น

- คุ้มครอง รักษา พื้นที่ ถิ่นที่อยู่อาศัยและชนิดพันธุ์สัตว์ป่าหายาก ใกล้สูญพันธุ์ และหรือสัตว์ป่าเฉพาะถิ่น

- ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนและสัตว์ป่า

- ควบคุมผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และ/หรือ ภัยคุกคามที่มีต่อพืชและสัตว์ป่าตลอดจนระบบนิเวศ และกระบวนการทางธรรมชาติให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

- ควบคุมพืชและสัตว์ต่างถิ่นรุกรานไม่ให้ระบาดในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

นโยบาย

- คงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและกระบวนการทางนิเวศวิทยา

- เชื่อมต่อผืนป่าระหว่างอุทยานแห่งชาติกับพื้นที่คุ้มครองอื่น เพื่อให้เกิดการจัดการพื้นที่คุ้มครองเชิงระบบนิเวศ

- การจัดการสัตว์ป่าเพื่อคุ้มครอง รักษา พื้นฟูถิ่นที่อยู่อาศัยและ ชนิดพันธุ์สัตว์ป่าหายากใกล้สูญพันธุ์ และ/หรือสัตว์ป่าเฉพาะถิ่น

- ควบคุมผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และ/หรือ ภัยคุกคามที่มีต่อพืชและสัตว์ป่าตลอดจนระบบนิเวศและกระบวนการทางธรรมชาติให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

- การควบคุมพืชและสัตว์ต่างถิ่นรุกรานไม่ให้ระบาดในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

(3) นโยบายการจัดการทรัพยากรประวัติศาสตร์ และมรดกทางวัฒนธรรม

การจัดการทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณคดี และมรดกทางวัฒนธรรม ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการรักษา อนุรักษ์ พื้นฟู และบูรณะ โดยรักษาคุณค่าความเป็นของแท้ดั้งเดิมไว้ โดยใช้หลักวิชาการและวิธีการที่เป็นที่ยอมรับ

หลักการ

- การคุ้มครองบำรุง ดูแลรักษาทรัพยากรประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรมที่ปรากฏชัดเจนในอุทยานแห่งชาติ เป็นภารกิจของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จะไม่อนุญาตหรือไม่ยินยอมให้มีกิจกรรมที่สร้างผลกระทบในระดับรุนแรงต่อทรัพยากรประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรมของอุทยานแห่งชาติและหมายรวมถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นนอกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ จนทำให้เกิดความเสียหายจนยากที่จะฟื้นคืน

- ก่อนอนุญาตกิจกรรมใด ๆ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ผู้รับผิดชอบในระดับบริหารและระดับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติต้องพิจารณารายงานและข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร ว่ากิจกรรมที่จะเข้าดำเนินการในอุทยานแห่งชาตินั้น จะสร้างผลเสียหายรุนแรงต่อทรัพยากรประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรมหรือไม่ นอกจากนั้นหัวหน้าอุทยานแห่งชาติจะต้องกำหนดมาตรการที่มั่นใจได้ว่ากิจกรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่ได้สร้างความเสียหายให้แก่ทรัพยากร ในกรณีที่เกิดความไม่แน่ใจว่าผลกระทบจะเกิดขึ้นรุนแรงในระดับไหน การให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองป้องกันทรัพยากรจะมาก่อนเป็นลำดับแรกเสมอ และอุทยานแห่งชาติจะศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรของอุทยานแห่งชาติและผลกระทบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจต้องมีการปรึกษาหารือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และมีประสบการณ์สูงในการจัดการทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง ก่อนตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ที่อาจสร้างผลกระทบ

- สำหรับกิจกรรมภายนอกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ทั้งที่มีการดำเนินการไปแล้วและอยู่ระหว่างการพิจารณาดำเนินการที่มีแนวโน้มว่าจะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรมในอุทยานแห่งชาติ ให้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติประสานขอข้อมูลและจัดทำรายงานเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมเสนอความเห็นต่อกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เพื่อพิจารณาคัดสินใจในการดำเนินการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการควบคุมและจัดการผลกระทบดังกล่าวต่อไป

- การดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงทรัพยากรประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรมในอุทยานแห่งชาติไม่ว่าจะดำเนินการโดยหน่วยงานใด รวมทั้งหน่วยงานภายในกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หัวหน้าอุทยานแห่งชาติต้องประสานขอข้อมูลและจัดทำรายงานเสนอต่อกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อพิจารณาว่ากิจกรรมที่จะเข้าดำเนินการในอุทยานแห่งชาตินั้นจะสร้างผลเสียหายรุนแรงต่อทรัพยากรหรือไม่ ทั้งนี้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จะไม่อนุญาตหรือไม่ยินยอมให้มีกิจกรรมที่สร้างผลกระทบในระดับรุนแรงต่อทรัพยากรของอุทยานแห่งชาติ

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จะแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะในการดำเนินการดังกล่าว และสนับสนุนการใช้ประโยชน์เพื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากร

- การจัดการทรัพยากรประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่เชื่อถือได้จากการสำรวจ

- การจัดการทรัพยากรประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นไปตามเขตการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

- การจัดการทรัพยากรประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรมในอุทยานแห่งชาติจะต้องแสวงหากลไกความร่วมมือและการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ตลอดจนกลไกทางเศรษฐศาสตร์ และกลไกอื่น ๆ เพื่อจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม

เป้าหมาย

- คงความเป็นเอกลักษณ์และคุณค่าความเป็น ของแท้ดั้งเดิมของทรัพยากรประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณสถาน และมรดกทาง วัฒนธรรม

- ค้ำครอง รักษาทรัพยากรประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณสถาน และมรดกทาง วัฒนธรรม

- มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งศึกษาวิจัย แหล่งนันทนาการ และการท่องเที่ยว

สรุปนโยบาย

- ต้องมีข้อมูลโดยการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเพื่อ วิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณสถาน และมรดกทางวัฒนธรรม และใช้ข้อมูลเพื่อวางแผนการคุ้มครอง รักษา และ การใช้ประโยชน์ต่าง ๆ

- หากมีหลักฐานคุณค่าความสำคัญเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ให้ดำเนินการประสานกรมศิลปากรเพื่อขอขึ้นทะเบียนการอนุรักษ์ และปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

- มีการติดตามผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณสถาน และมรดกทางวัฒนธรรม กำหนดมาตรการในการจัดการเพื่อคุ้มครอง รักษาทรัพยากรดังกล่าว และจัดให้มีการทำรายงานสถานภาพของทรัพยากรเพื่อบรรจุ ในรายงานสถานภาพของอุทยานแห่งชาติประจำปี

- จัดการให้คงความเป็นของแท้ดั้งเดิม ไม่ดัดแปลงหรือ พัฒนาจนด้อยค่าลง โดยคำนึงถึงคุณค่าด้านจิตใจ ที่ไม่สามารถประเมินค่าเป็นตัวเงินได้

- การบูรณะซ่อมแซมหลักฐานประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และมรดกทางวัฒนธรรม การรื้อถอน ออกจากพื้นที่หรือทำให้เสียหาย ต้องประสานกรมศิลปากรและบูรณาการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อดำเนินการตามกฎหมายและหลักวิชาการที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

- สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแสวงหาความช่วยเหลือทางวิชาการและค้ำหนุนนวัตกรรมเทคโนโลยีทันสมัย มาใช้ในการจัดการและการป้องกันการเสื่อมไปของทรัพยากร

- ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมพื้นถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรประวัติศาสตร์ และมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างความภูมิใจในความเป็นคนไทยที่เป็นเจ้าของทรัพยากรที่มีคุณค่าและสำคัญของชาติ

(4) นโยบายจัดการไฟฟ้าและภัยพิบัติทางธรรมชาติ

การจัดการไฟฟ้า ภัยพิบัติและความเสี่ยงเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันรักษา จัดการและควบคุมความเสียหายต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงสุขภาพและความปลอดภัยของผู้มาเยือนและเจ้าหน้าที่

การจัดการไฟฟ้า

หลักการ

การจัดการไฟฟ้า หมายถึง “การดำเนินการเพื่อป้องกันและควบคุมความเสียหายจากการเกิดไฟที่ไม่พึงประสงค์ ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นการป้องกันเพื่อลดโอกาสในการเกิดไฟด้วยการตัดองค์ประกอบของการเกิดไฟ และมุ่งเน้นการจัดการไฟที่เกิดขึ้นด้วยการควบคุมองค์ประกอบของพฤติกรรมไฟที่ส่งผลต่อความรุนแรงและความเสียหายของระบบนิเวศ” ซึ่งปัจจัยที่สามารถควบคุมจัดการได้คือ เชื้อเพลิง การจัดการไฟฟ้าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้ความสำคัญต่อแผนและการปฏิบัติที่นำไปสู่การป้องกัน จัดการ และควบคุมความเสียหายต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงสุขภาพและความปลอดภัยของผู้มาเยือนและพนักงานเจ้าหน้าที่ และสิ่งปลูกสร้าง ทั้งในอุทยานแห่งชาติและในพื้นที่ข้างเคียงโดยรอบที่อาจได้รับผลกระทบหรือสร้างผลกระทบจากไฟ

เป้าหมาย

- ควบคุมการเกิดไฟฟ้าที่ไม่พึงประสงค์ และความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

- มีแผนการจัดการไฟฟ้าในระดับชาติ ระดับกลุ่มป่าและระดับหน่วยพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

นโยบาย

- การจัดทำแผนการจัดการไฟฟ้า

- การป้องกันไฟ

- การควบคุมไฟ

- การจัดการเชื้อเพลิงและการบรรเทาผลกระทบ
- การรักษาและฟื้นฟูระบบนิเวศภายหลังไฟไหม้

การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ

หลักการ

หลักการของการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ ที่สำคัญคือ ต้องเตรียมพร้อมก่อนที่ภัยพิบัติจะมา โดยการสร้างแผนฉุกเฉินเตรียมความพร้อมเพื่อรับการติดตามข่าวสารภัยพิบัติจากทางราชการ การเฝ้าระวังการเกิดน้ำป่าและการเกิดไฟป่า การตรวจสอบอุปกรณ์ให้พร้อมใช้อยู่เสมอ การจัดตั้งหน่วยกู้ภัยและมีการฝึกอบรมเพื่อให้ช่วยเหลือกู้ภัยเป็นไปตามมาตรฐาน เจ้าหน้าที่มีทักษะและความพร้อมอยู่เสมอ การซักซ้อมจำลองเหตุการณ์เกิดอุบัติเหตุรูปแบบต่าง ๆ มีการกำหนดรูปแบบการสื่อสารที่รวดเร็วและวิธีการแจ้งเหตุ การกระจายข่าว การขอรับความช่วยเหลือ เส้นทางอพยพ จุดปลอดภัย และการบัญชาการเพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่ชัดเจน เป็นต้น

เป้าหมาย

- มีแผนเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับเหตุภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น ประกอบด้วย แผนการเฝ้าระวัง แผนป้องกันเตือนภัย และแผนกู้ภัยในอุทยานแห่งชาติที่ได้มาตรฐาน

- มีมาตรการกำกับดูแลความปลอดภัยด้านต่าง ๆ ที่รองรับเหตุภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในอุทยานแห่งชาติ

- มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่พร้อมรับมือกับเหตุภัยพิบัติที่เกิดขึ้นตามมาตรฐานสากล

นโยบาย

- จัดทำแผนเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับเหตุภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น ประกอบด้วย แผนการเฝ้าระวัง แผนป้องกันเตือนภัย และแผนกู้ภัยที่ได้มาตรฐาน

- ในกรณีเกิดภัยพิบัติ ต้องมีการประเมินสถานการณ์ ประเมินความต้องการ การรายงานสถานการณ์ และอำนวยความสะดวกการปฏิบัติการฉุกเฉินกรณีอพยพช่วยเหลือประชาชนและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เสี่ยงภัย โดยจัดตั้งศูนย์บัญชาการและจัดตั้งผู้บัญชาการแบบรวมศูนย์ (single command)

- จัดทำมาตรการกำกับดูแลความปลอดภัยด้านต่าง ๆ ที่รองรับภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในอุทยานแห่งชาติ

- จัดหาอุปกรณ์เครื่องมือในการเผชิญเหตุที่ได้มาตรฐานพร้อมมีการตรวจสอบความพร้อมในการใช้งานอยู่เสมอ
- นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย และนวัตกรรมต่าง ๆ ด้านการเฝ้าระวังและการแจ้งเตือนภัยมาใช้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
- จัดฝึกอบรม ฝึกซ้อม ฝึกปฏิบัติ การป้องกันและเผชิญเหตุให้เป็นมาตรฐานสากลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นประจำทุกปี
- ประสานการปฏิบัติงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การปฏิบัติการเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบของอาสาสมัคร
- เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้และแนวทางปฏิบัติให้แก่ผู้มาเยือนและเจ้าหน้าที่เมื่อต้องเผชิญเหตุ

(5) นโยบายการสื่อความหมายและธรรมชาติศึกษา

การสื่อความหมายและธรรมชาติศึกษาเป็นกิจกรรมหลักที่ช่วยให้อุทยานแห่งชาติสามารถทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับประชาชน เชื่อมโยงผู้คนเข้ากับทรัพยากรในอุทยานแห่งชาติ สร้างความเข้าใจในคุณค่าความสำคัญของทรัพยากร และกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกรักในการปกป้องและดูแลรักษาทรัพยากรให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

หลักการ

- การสร้างความเข้าใจในคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรที่มีความโดดเด่นสวยงาม ความหลากหลายทางชีวภาพ ระบบนิเวศดั้งเดิม สัตว์ป่าและพืชป่าประจำถิ่นที่หายากหรือใกล้สูญพันธุ์ ธรณีสัณฐาน หรือมรดกทางวัฒนธรรมที่สมควรสงวนหรืออนุรักษ์ไว้
- การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ เป็นการส่งสารที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมคล้อยตามแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรในอุทยานแห่งชาติ
- การวางแผนและออกแบบโปรแกรมสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติต้องตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้มาเยือนและฐานทรัพยากร

เป้าหมาย

- ให้ผู้มาเยือนและสาธารณชน มีความรู้ ความเข้าใจ ความซาบซึ้ง และตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรกระตุ้นให้เกิดความห่วงหา และการรู้สึกรักที่ จะปกป้องรักษาทรัพยากร ส่งเสริมให้ผู้ใช้ประโยชน์อุทยาน-แห่งชาติมีพฤติกรรมมารับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติ รวมทั้งช่วยเพิ่ม

ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการพื้นที่ โดยการสื่อความหมายและธรรมชาติศึกษาในอุทยานแห่งชาติ

- อุทยานแห่งชาติต้องมีการจัดทำแผนการสื่อความหมาย มีการกำหนดเค้าโครงการสื่อความหมาย กำหนดรูปแบบและวิธีการสื่อความหมายทั้งในและนอกพื้นที่

นโยบาย

- การวางแผนการสื่อความหมาย
- การกำหนดเค้าโครงการสื่อความหมาย
- การสื่อความหมายโดยใช้สื่อบุคคล
- การพัฒนาขีดความสามารถและทักษะของบุคลากรเพื่อการสื่อ

ความหมาย

- การใช้เทคโนโลยีในการสื่อความหมาย
- การสื่อความหมายนอกพื้นที่
- การจัดกิจกรรมธรรมชาติศึกษา
- การสร้างความร่วมมือและการสนับสนุนจากภายนอก
- การประเมินประสิทธิผลการสื่อความหมายและกิจกรรม

ธรรมชาติศึกษา

(6) นโยบายการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติต้องสร้างโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรนันทนาการให้กับคนทุกกลุ่มในสังคม เพื่อให้ได้รับความรื่นรมย์ ได้เรียนรู้ และซาบซึ้งกับธรรมชาติและคุณค่าของทรัพยากรที่ถูกสงวนหรืออนุรักษ์ไว้ การจัดการด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว ต้องมุ่งสร้างสมดุลระหว่างประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณภาพกับการปกป้องรักษาทรัพยากร

หลักการ

- ต้องไม่มีการนำทรัพยากรออกจากพื้นที่ หรือทำให้ทรัพยากรลดน้อยลงในเชิงปริมาณและคุณภาพ

- ต้องพัฒนาวิธีการที่เหมาะสมในการวัดผลกระทบที่เกิดจากการประกอบกิจกรรมนันทนาการรวมถึงการสร้างเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับระดับการเปลี่ยนแปลงที่ยอมรับได้

- นันทนาการและการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติต้องมีความสมดุลระหว่างคุณภาพของประสบการณ์นันทนาการที่ผู้มาเยือนจะได้รับกับเสถียรภาพของระบบนิเวศ

- ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรนันทนาการ (recreation resource potential) ชีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) และตอบสนองต่อความหลากหลายทางนันทนาการตามหลักการของช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum, ROS)

เป้าหมาย

- สร้างโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรนันทนาการให้กับคนทุกกลุ่มในสังคมอย่างเท่าเทียม ให้ได้ใช้ประโยชน์เพื่อความรื่นรมย์ การเรียนรู้ และความซาบซึ้งกับธรรมชาติและคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศที่ถูกสงวนหรืออนุรักษ์ไว้

- สร้างสมดุลระหว่างคุณภาพของฐานทรัพยากรและคุณภาพประสบการณ์นันทนาการที่ผู้มาเยือนจะได้รับ

- ยกระดับมาตรฐานการจัดการด้านนันทนาการและการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติของประเทศสู่สากล

- ส่งเสริมให้นันทนาการและการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมให้กับสังคมไทยในทุกกระดับเพิ่มขึ้น

นโยบาย

- การสร้างโอกาสในการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรนันทนาการในอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

- การสร้างสมดุลระหว่างคุณภาพของฐานทรัพยากรและคุณภาพประสบการณ์นันทนาการที่ผู้มาเยือนจะได้รับ

- การยกระดับมาตรฐานการจัดการด้านนันทนาการและการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติของประเทศสู่สากล

- การส่งเสริมให้นันทนาการและการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมให้กับสังคมไทยในทุกกระดับเพิ่มขึ้น

- การวิจัยและประเมินประสิทธิผลการจัดการด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว

- การจัดเก็บค่าธรรมเนียมค่าบริการหรือค่าตอบแทน

(7) นโยบายการพัฒนาทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก

สิ่งอำนวยความสะดวกต้องตอบสนองการประกอบกิจกรรมนันทนาการของผู้มาเยือนและการบริหารจัดการพื้นที่ เพิ่มโอกาสให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสและชื่นชมกับธรรมชาติมากขึ้น ช่วยป้องกันรักษาทรัพยากรและระบบนิเวศและช่วยป้องกันอันตรายที่อาจเกิด

กับผู้มาเยือน โดยการพัฒนาต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรและระบบนิเวศจนยากที่จะฟื้นฟู

หลักการ

- หลักคิดของการวางแผนและการออกแบบอย่างยั่งยืน (sustainable design concept) ในการกำหนดกรอบของประเภท ขนาด และรูปแบบของสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยต้องมีกระบวนการวางแผนและออกแบบและวางผังบริเวณในเขตการจัดการที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกส่งผลกระทบต่อทรัพยากร สภาพภูมิทัศน์ คุณภาพของประสบการณ์นักท่องเที่ยว

- หลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (universal design) ซึ่งให้ความสำคัญกับการออกแบบสำหรับคนทุกกลุ่ม แม้ผู้ที่มีข้อจำกัดทางกายภาพ เช่น ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ก็สามารถใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกได้ โดยมีพื้นฐานหลัก 7 ประการ

เป้าหมาย

- บริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกให้สามารถเสริมสร้างประสบการณ์ที่มีคุณภาพให้กับผู้มาเยือนตามช่วงชั้น โอกาสด้านนันทนาการที่พึงได้รับ และส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

- ส่งเสริมให้ผู้มาเยือนทุกกลุ่มรวมผู้ที่มีข้อจำกัดทางกายภาพสามารถเข้าถึงและใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติได้อย่างเหมาะสม

- ควบคุมการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการปรับเปลี่ยนพื้นที่ทางกายภาพให้มีความกลมกลืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากร ระบบนิเวศ และกระบวนการทางนิเวศ ตลอดจนทัศนียภาพของอุทยานแห่งชาติจนยากที่จะฟื้นฟู

- ยกกระตือรือร้นบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกให้สามารถใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ ยืดอายุการใช้งาน และให้ความปลอดภัยแก่ผู้มาเยือน

นโยบาย

- การวางแผนและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติ

- การก่อสร้างและพัฒนาทางกายภาพในอุทยานแห่งชาติ

- ระบบถนนและเส้นทางสัญจร

- สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้มาเยือน

- สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

- สาธารณูปโภคพื้นฐาน
- การตกแต่งภูมิทัศน์ในอุทยานแห่งชาติ
- การบำรุงรักษาและบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก
- การยกเลิกการใช้งานและรื้อถอนสิ่งอำนวยความสะดวก
- การเปิดให้เอกชนเข้ามาพัฒนาและบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวก

(8) นโยบายการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ

การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติต้องดำเนินการให้เป็นมาตรฐานสากล เพื่อสุขอนามัยที่ดีของทั้งผู้มาเยือนและเจ้าหน้าที่รวมถึงส่งผลดีต่อความยั่งยืนของระบบนิเวศด้วย

หลักการ

- อนามัยสิ่งแวดล้อมมุ่งเน้นถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพของมนุษย์ โดยมีการประเมินและควบคุมปัจจัยทางกายภาพ เคมี ชีวภาพและปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การป้องกันโรค สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ

- “การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม” ของพื้นที่ในระบบอุทยานมีบทบาทสำคัญที่นำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีของผู้มาเยือนและผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งส่งผลดีต่อสุขภาพหรือความมั่นคงของระบบนิเวศและการบำรุงรักษาความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ ก่อให้เกิดการจ้างงานการกระจายรายได้ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่นและในภูมิภาคที่อุทยานแห่งชาติตั้งอยู่

เป้าหมาย

- พื้นที่ในระบบอุทยานทุกแห่งมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอันเกิดจากมลพิษอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ได้ตามระยะเวลาที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง

- พื้นที่ในระบบอุทยานทุกแห่ง โดยเฉพาะในบริเวณที่มือนักท่องเที่ยวไปรวมตัวกันอยู่เป็นปริมาณมากในแต่ละช่วงเวลา ต้องมีค่ามลพิษสูงสุดในระดับไม่เกินค่ามาตรฐานตามที่กำหนดโดยกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- พื้นที่ในระบบอุทยานต้องเข้าร่วมโครงการอุทยานแห่งชาติสีเขียวและผ่านการเกณฑ์มาตรฐานทุกแห่งภายในปี 2568

นโยบาย

- การจัดการน้ำอุปโภค-บริโภค
- การจัดการน้ำทิ้ง
- การจัดการขยะและสิ่งปฏิกูล
- การจัดการมลพิษ (ก๊าซที่ปลดปล่อยจากยานพาหนะ, ปุ๋ยและ

ยาฆ่าแมลง)

- การจัดการพาหะของโรค
- การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในสิ่งอำนวยความสะดวกและ

การบริการ

- การจัดการสุขาภิบาลอาหาร
- ส่งเสริมและสนับสนุนให้อุทยานแห่งชาติทุกแห่งเข้าร่วม

โครงการอุทยานแห่งชาติสีเขียว

(9) นโยบายการศึกษาวิจัยและนวัตกรรมทางวิชาการ

อุทยานแห่งชาติเป็นตัวแทนของระบบนิเวศสำคัญที่มีการปกป้องรักษาคุ้มครองไว้ให้มีการเปลี่ยนแปลงโดยกิจกรรมของมนุษย์น้อยที่สุด จึงทำให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัยด้านธรรมชาติวิทยา และแหล่งค้นคว้าเพื่อความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างดีเยี่ยม

หลักการ

การกำหนดกรอบงานวิจัยและการมีฐานข้อมูลที่ทันสมัยและเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรและพัฒนาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติ ให้บรรลุเป้าหมายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งตามหลักการของการใช้หลักวิทยาศาสตร์และข้อมูลที่ดีที่สุดในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ

เป้าหมาย

- มีแผนกลยุทธ์ด้านการฝึกอบรมศึกษา วิจัยสำหรับพื้นที่อุทยาน
- แห่งชาติ
- มีต้นแบบการจัดการอุทยานแห่งชาติในด้านต่าง ๆ ที่ได้จากการ

สังเคราะห์งานวิจัย

- มีฐานข้อมูลสถานภาพทรัพยากรและความหลากหลายทาง
- ชีวภาพเพื่อสนับสนุนการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

- มีเครือข่ายการวิจัยกับหน่วยงานภายในและภายนอกทั้งในและต่างประเทศ เพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

- สร้างความเข้มแข็งให้กับบุคลากรด้านการฝึกอบรมศึกษาวิจัย

- มีการจัดการองค์ความรู้สำหรับการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

นโยบาย

- การจัดทำแผนกลยุทธ์ด้านการศึกษาวิจัยสำหรับพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

- การสังเคราะห์และการถอดบทเรียนจากงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์

- การจัดทำฐานข้อมูลสถานภาพทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อสนับสนุนการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

- สร้างเครือข่ายการวิจัยกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

- สร้างความเข้มแข็งให้กับบุคลากรด้านการศึกษาวิจัย

- มีการถ่ายทอดองค์ความรู้สำหรับการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน

ยั่งยืน

(10) นโยบายการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบอื่น

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบอื่นที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการประกาศกำหนดอุทยานแห่งชาตินั้น ต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงความมั่นคงของระบบนิเวศและการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพให้มากที่สุด

หลักการ

เนื่องจากยังมีการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการประกาศกำหนดอุทยานแห่งชาติ ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียหายต่อทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพ และเจตนารมณ์ในการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ ปัจจุบันพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ได้กำหนดบทเฉพาะกาลให้มีการเก็บหาหรือใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นใหม่ทดแทนได้ในเขตที่มีการอนุญาต และรัฐบาลยังมีนโยบายช่วยเหลือให้ประชาชนท้องถิ่น ซึ่งอยู่อาศัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติก่อนมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 และประชาชนที่เป็นผู้ยากไร้ ผู้ที่มีรายได้น้อย และไม่มีที่ดินทำกิน ตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 66/2557 ลงวันที่ 17 มิถุนายน พุทธศักราช 2557 ได้อยู่อาศัย

หรือทำกินและกระทำการใด ๆ เพื่อการดำรงชีพอย่างเป็นปกติธุระ และไม่มีสิทธิในที่ดินของอุทยานแห่งชาติ พร้อมทั้งมีหน้าที่ในการอนุรักษ์ ป่าฟู คูแลร์กษาทรีพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศภายในเขตพื้นที่ที่กำหนดให้ โดยคำนึงถึงความมั่นคงของระบบนิเวศ และการรักษาคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพให้มากที่สุด พร้อมทั้งลดการพึ่งพิงการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติภายในอุทยาน แห่งชาติให้ได้ในที่สุด

เป้าหมาย

- มีข้อกำหนดแนวปฏิบัติถึงหน้าที่ของบุคคลที่อยู่อาศัย หรือทำกินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ ป่าฟู คูแลร์กษาทรีพยากร ธรรมชาติและระบบนิเวศ
- มีข้อกำหนดแนวปฏิบัติในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดใหม่ทดแทนได้อย่างยั่งยืน
- การพึ่งพิงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดใหม่ทดแทนได้ลดลง อย่างน้อยร้อยละ 50 ภายในปี พ.ศ.2580
- มีแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการพัฒนา ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางพลังงาน และ การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์กรณีอื่น ๆ

สรุปนโยบาย

- การใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการอยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ตามมาตรา 64
- การใช้ประโยชน์ตาม โครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดใหม่ทดแทนได้อย่างยั่งยืน ตามมาตรา 65
- การใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อโครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการบำรุงรักษาโครงสร้าง สาธารณูปโภคพื้นฐานความมั่นคงทางพลังงาน และการท่องเที่ยวที่เป็นประโยชน์
- การใช้ประโยชน์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเชิงพาณิชย์
- การใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ

(11) นโยบายการจัดทำแผนสำหรับพื้นที่ในระบบอุทยาน

การวางแผนบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้จัดการพื้นที่สามารถทราบว่าควรจะจัดการพื้นที่อย่างไรทั้งในปัจจุบันและอนาคต อันจะนำไปสู่ผลสำเร็จในการจัดการพื้นที่

หลักการ

- การใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ดีที่สุด เพื่อวิเคราะห์สถานภาพของอุทยานแห่งชาติ และนำไปสู่การจัดการที่ดี

- การจัดการตามวัตถุประสงค์ (Management by Objective) โดยกำหนดประเด็น หรือ Theme การจัดการอุทยานแห่งชาติ, ปัจจัยชี้วัด และมีการติดตามประเมินผลความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ปัจจัยชี้วัด, มาตรการ/แนวทางการจัดการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในแต่ละประเด็น/หมวดหมู่ของการจัดการ

-การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงาน และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- การจัดการแบบมีความยืดหยุ่นและปรับปรุงไปตามการเปลี่ยนแปลงข้อมูล (Adaptive management)

เป้าหมาย

- อุทยานแห่งชาติทุกแห่งที่ประกาศกำหนดแล้วต้องมีแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่อธิบดีให้ความเห็นชอบภายใน 2 ปี หลังการประกาศกำหนด และมีการดำเนินการจัดการให้เป็นไปตามแผนการบริหารจัดการพื้นที่

- แผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติอย่างน้อยต้องประกอบด้วยเป้าหมาย เขตการจัดการพื้นที่ภายในอุทยานแห่งชาติ วิธีการดำเนินการแนวทางการจัดการและการกำกับดูแลการใช้ทรัพยากรและพื้นที่

- กระบวนการจัดทำแผนต้องเป็นลักษณะการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชนที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป

- การดำเนินการตามแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติต้องมีการติดตามประเมินผล และมีการจัดทำเป็นรายงานประจำปีเกี่ยวกับสถานภาพของอุทยานแห่งชาติ

นโยบาย

- ต้องมีแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติให้บรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์การกำหนดอุทยานแห่งชาติภายใน 2 ปี

- การจัดทำแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติและการติดตามการดำเนินการต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูล หลักการทางวิชาการ และการมีส่วนร่วม

- แผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติต้องมีเนื้อหาและสาระสำคัญของแผนเป็นไปตามหลักวิชาการและตอบสนองต่อการบริหารจัดการ

- กระบวนการจัดทำแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติต้องเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นถึงข้อห่วงใยในการจัดทำแผน

(12) นโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นและภาคส่วนต่าง ๆ

การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยสำคัญ ต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ การมีส่วนร่วมช่วยให้เจ้าหน้าที่ที่มีความใกล้ชิดและรู้จักกับประชาชนท้องถิ่น ได้ทราบประเด็นปัญหาที่แท้จริง ลดความขัดแย้งและการต่อต้านและสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร

หลักการ

- การจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติอย่างมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญของการบรรลุเป้าหมายของการประกาศกำหนดพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

- กลไกที่สำคัญของการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างมีส่วนร่วมที่ดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการที่ปรึกษาพื้นที่คุ้มครอง การส่งเสริมและพัฒนารูปแบบของการมีส่วนร่วมโดยการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน

เป้าหมาย

- มีแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ

- ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างน้อยร้อยละ 50 ของประชาชนที่อยู่ประชิดพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภายใน พ.ศ. 2569

- คณะกรรมการที่ปรึกษาพื้นที่คุ้มครองมีบทบาทในการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะและมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ ตลอดจนสนับสนุนกิจกรรมการจัดการพื้นที่ตามที่ระบุในนโยบายและแผนการบริหารจัดการพื้นที่

- มีฐานข้อมูลและองค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมและการจัดการความขัดแย้งสำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

นโยบาย

- แผนกลยุทธ์การมีส่วนร่วม
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นและสาธารณชน
- จัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562

- กำหนดแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและการพัฒนาศักยภาพการทำงานของคณะกรรมการที่ปรึกษาพื้นที่คุ้มครอง

- มีฐานข้อมูลและองค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมและการจัดการความขัดแย้งสำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

(13) นโยบายการจัดการองค์กร

ระบบการบริหารจัดการต้องให้มีความเป็นเลิศในทุกมิติอย่างมี
 ธรรมชาติ เพื่อให้องค์กรทันกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกและของประเทศ รวมถึงมี
 โครงสร้างองค์กร บทบาท พันธกิจที่ตอบสนองต่อเป้าหมายของการจัดการอุทยานแห่งชาติ

หลักการ

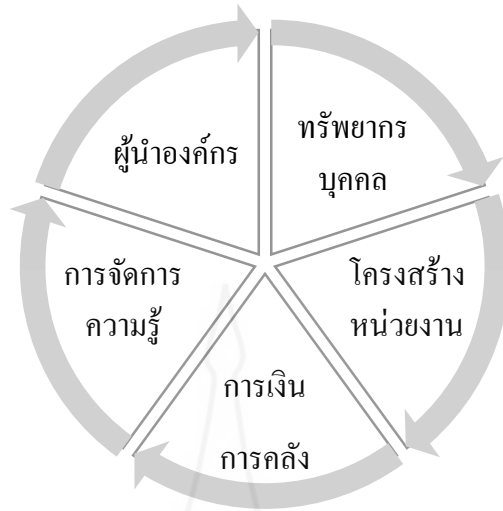
การบริหารจัดการองค์กรมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการด้วยกัน
 ได้แก่ ผู้นำองค์กร ทรัพยากรบุคคล โครงสร้างหน่วยงาน การบริหารการเงินการคลัง และการจัดการ
 ความรู้ ซึ่งการบริหารจัดการองค์กรเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการ
 องค์ประกอบเหล่านี้ให้มีความเป็นเลิศ อย่างมีธรรมชาติและทันกับกระแสของประเทศและของโลก

เป้าหมาย

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นองค์กรที่มีความ
 เป็นเลิศตามหลักธรรมชาติในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติและวนอุทยาน มีการตัดสินใจ
 และขับเคลื่อนงานตามพันธกิจอย่างเป็นระบบแบบบูรณาการบนพื้นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ และ
 ประโยชน์จากงานวิจัย นวัตกรรม และเทคโนโลยี รวมทั้งการปรึกษาร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
 ทั้งในการแก้ไขปัญหาและกำหนดกลยุทธ์เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง

นโยบาย

- การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์
- การพัฒนาโครงสร้างหน่วยงานอุทยานแห่งชาติให้สอดคล้องกับ
 การเปลี่ยนแปลงของบริบทของสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ
- การกำหนดบทบาท ภารกิจ และยุทธศาสตร์
- การบริการจัดการทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ
- การบริหารการเงินการคลังในอุทยานแห่งชาติ
- การจัดการความรู้ ฐานข้อมูลและสารสนเทศ ตลอดจนเทคโนโลยี
 ที่เหมาะสมในการจัดการอุทยานแห่งชาติ

ภาพที่ 2.9 แสดงองค์ประกอบของการบริหารจัดการองค์กร
ที่มา : สำนักอุทยานแห่งชาติ (2563)

(14) นโยบายอุทยานแห่งชาติทางทะเล

ทรัพยากรและระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งของอุทยานแห่งชาติทางทะเล ต้องได้รับการคุ้มครอง บำรุงรักษา และฟื้นฟูตามหลักวิชาการ โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการเพื่อความยั่งยืนของทรัพยากร

นโยบายการป้องกันพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติทางทะเล

หลักการ

การประกาศกำหนดพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเลในระบบอุทยานเป็นแนวทางหนึ่งในการนำมาใช้ในการจัดการ เพื่อคุ้มครองปกป้องทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ในถิ่น (In-situ conservation) ของระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง ตลอดจนสามารถดำเนินการฟื้นฟูทรัพยากรที่เสื่อมโทรมให้ กลับมาอยู่ในสภาพที่ดีขึ้น ทั้งนี้การประกาศกำหนดพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเล รวมถึงการขยายหรือเพิกถอนอุทยานแห่งชาติกระทำโดยพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ในมาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 และ มาตรา 9 เกณฑ์การพิจารณาการประกาศกำหนดอุทยานแห่งชาติทางทะเลมีความแตกต่างไปจากอุทยานแห่งชาติทางบกในรายละเอียด โดยเกณฑ์ที่เป็นสากลสำหรับการประกาศกำหนดพื้นที่คุ้มครองทางทะเล (Kelleher, 1999) ประกอบด้วยเกณฑ์ด้านชีวภูมิศาสตร์ เกณฑ์ด้านนิเวศวิทยา

เกณฑ์ความเป็นธรรมชาติ เกณฑ์ทางเศรษฐกิจ เกณฑ์ทางสังคม เกณฑ์ด้านวิทยาศาสตร์ เกณฑ์ความสำคัญระดับชาติหรือนานาชาติ และเกณฑ์ความเป็นไปได้

เป้าหมาย

- เพิ่มพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเลให้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 2.3 ของเนื้อที่พื้นน้ำของประเทศ โดยประกาศกำหนดพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเล และ/หรือ ผนวกพื้นที่เพิ่มเติมให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดในนโยบายและเป็นไปตามนิยามในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562

- ขอบเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเลมีความชัดเจน โดยมีแผนที่แสดงแนวเขตด้วยระบบภูมิสารสนเทศ หรือระบบอื่นที่มีความใกล้เคียง

- ผู้บุกรุกและกระทำความผิดกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้จะต้องถูกดำเนินคดี ร้อยละ 100

สรุปนโยบาย

- การกำหนดและผนวกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ทางทะเลเพิ่มเติม (เกณฑ์ , การสำรวจทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม , การจัดทำแนวเขต , การจัดทำแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยาน แห่งชาติ , การประกาศกำหนดหรือผนวกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพิ่มเติม ให้มีการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วม)

- นโยบายอื่น ๆ ในการป้องกันพื้นที่และทรัพยากร ให้ใช้นโยบายและแนวทางเช่นเดียวกับอุทยานแห่งชาติทางบก (การจัดทำแนวเขตอุทยานแห่งชาติการป้องกันการบุกรุกพื้นที่และการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 นโยบายขอคืนและฟื้นฟูผืนป่า บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการป้องกันและรักษาป่าและทะเล และการบังคับใช้กฎหมาย)

นโยบายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอุทยานแห่งชาติทางทะเล

หลักการ

แนวคิดหลักของการจัดการอุทยานแห่งชาติทางบกคือ การต้องป้องกันรักษาระบบนิเวศไว้ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากกิจกรรมของมนุษย์หรือมีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด แต่การจัดการอุทยานแห่งชาติทางทะเลมุ่งเน้นเป้าหมายของการคุ้มครองรักษาไปพร้อมกับการใช้ประโยชน์ที่สมดุลยั่งยืนภายใต้แนวคิดด้านการอนุรักษ์และเป็นการจัดการเกี่ยวกับกิจกรรมของมนุษย์เพื่อยังประโยชน์ทั้งในรุ่นปัจจุบันและในอนาคต โดยให้ความสำคัญกับมาตรการและแนวคิดการจัดการที่หลากหลาย เช่น การสงวน การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เป็นต้น การจัดการอุทยานแห่งชาติทางทะเล จำเป็นต้อง

ตระหนักถึงความเชื่อมโยงของระบบพื้นที่คุ้มครองทางทะเลอื่น ๆ ของประเทศ และประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการจัดการพื้นที่ทางทะเลของประเทศให้เกิดการคุ้มครองและการใช้ประโยชน์อย่างสมดุล รวมถึงให้ความสำคัญต่อการแบ่งเขตการจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว

เป้าหมาย

- คงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ของระบบนิเวศทางทะเล และชายฝั่ง
- ควบคุมผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และ/หรือภัย

คุกคามที่มีต่อพืชและสัตว์ตลอดจน/ ระบบนิเวศ และกระบวนการทางธรรมชาติให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

- คุ้มครอง รักษา ถิ่นที่อยู่อาศัยและชนิดพันธุ์สัตว์ป่า หายากใกล้สูญพันธุ์ และ/หรือสัตว์เฉพาะถิ่น
- คุ้มครอง รักษา พื้นที่ พืชป่าหายาก ใกล้สูญพันธุ์ และ/หรือพืช

เฉพาะถิ่น

- ควบคุมพืชและสัตว์ต่างถิ่นรุกรานไม่ให้ระบาดในพื้นที่อุทยาน

แห่งชาติ

สรุปนโยบาย

- คงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ของระบบนิเวศทางทะเล และชายฝั่ง
- ควบคุมผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และ/หรือ

ภัยคุกคามที่มีต่อพืชและสัตว์ตลอดจน/ ระบบนิเวศ และกระบวนการทางธรรมชาติให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

- คุ้มครอง รักษา ถิ่นที่อยู่อาศัยและชนิดพันธุ์สัตว์ป่า หายากใกล้สูญพันธุ์ และ/หรือสัตว์เฉพาะถิ่น
- คุ้มครอง รักษา พื้นที่ พืชป่าหายาก ใกล้สูญพันธุ์ และ/หรือพืช

เฉพาะถิ่น

- ควบคุมพืชและสัตว์ต่างถิ่นรุกรานไม่ให้ระบาดในพื้นที่อุทยาน

แห่งชาติ

2.4 แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ พ.ศ.2560 – 2564

2.4.1 เหตุผลและความจำเป็นของแผนแม่บท

การดำเนินงานเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติโดยรวม หรือระบบการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติของประเทศที่ผ่านมาประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง โดยเฉพาะในด้านจำนวนแหล่งที่ประกาศจัดตั้งเนื้อที่รวม การกระจาย และการครอบคลุมความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงตลอดถึงการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว นันทนาการและการศึกษาหาความรู้ของประชาชน แต่อย่างไรก็ดี ระบบการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจของประเทศในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่สำคัญ ได้แก่

นโยบายของรัฐบาลในเรื่องการสงวน การอนุรักษ์ การฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ

รัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ

อนุสัญญาสากลและข้อตกลงนานาชาติ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยให้สัตยาบันหรือให้การรับรองไว้หลายฉบับ รวมทั้งความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ในระดับโลก

ทั้งนี้ เพื่อให้ได้แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ ทั้งในระดับพื้นที่และระดับภาพรวมของประเทศ สำหรับใช้เป็นกรอบและแนวทางการปฏิบัติที่มีลักษณะบูรณาการและเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์สุดท้ายตอบสนองต่อสังคมโดยส่วนร่วมอย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพสูงสุด

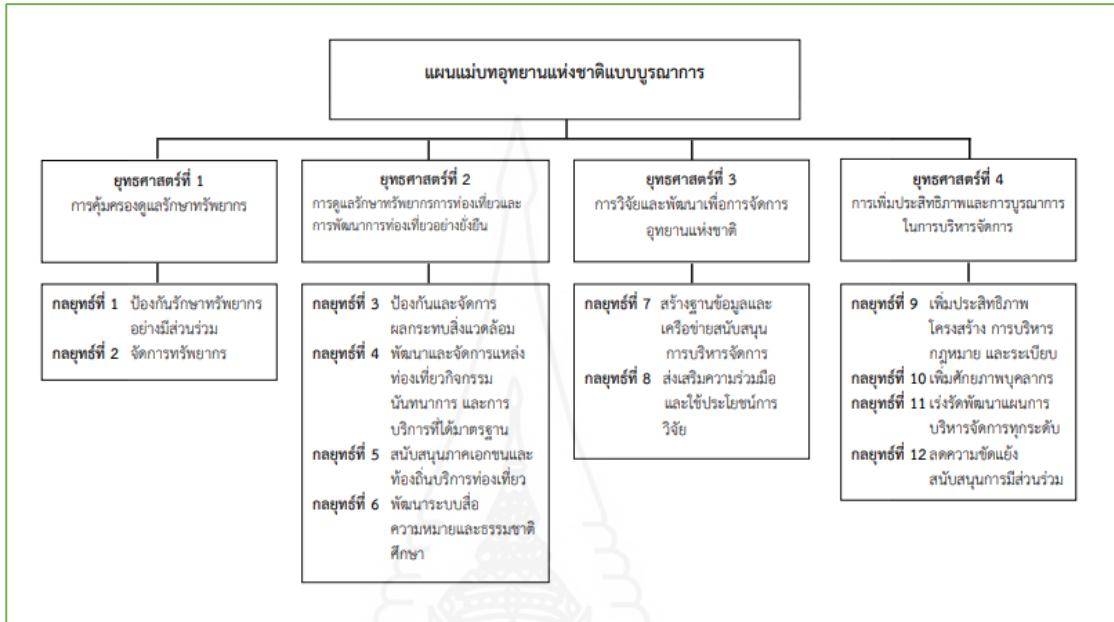
2.4.2 ยุทธศาสตร์ เป้าหมาย กลยุทธ์ ปัจจัยความสำเร็จ (CSF) และตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน (KPI)

เพื่อให้การบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ สอดคล้องกับการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์และสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน 4 ด้านหลัก ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การวิจัยและพัฒนาเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติ
 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเพิ่มประสิทธิภาพและบูรณาการในการบริหารจัดการ

ภาพที่ 2.10 แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ

ที่มา : สำนักอุทยานแห่งชาติ (2560)

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวทำให้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานของวนอุทยาน 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1) การอนุรักษ์คุ้มครองและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า เพื่อคงความหลากหลายทางทรัพยากรในพื้นที่วนอุทยาน

2) การศึกษาวิจัยและพัฒนา เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ควบคู่ไปกับกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวภายในพื้นที่วนอุทยาน

3) การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมโดยนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม

4) การเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์พื้นที่ของราษฎรท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน

3.1 ความหมายและองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

จิรัฏฐ์ เขียวชอุ่ม และคณะ (2563) ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนจากนักวิชาการต่างๆ ดังนี้

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็น กระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐ หรือองค์กรเอกชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยยึดหลักการว่า สมาชิกในชุมชนนั้นๆ จะต้องร่วมมือกันวางแผนและการปฏิบัติงาน เพื่อสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาประชาชนในชุมชน

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมการปฏิบัติ และการร่วมมือรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง

รักษันรินทร์ แก้วมีศรีและคณะ (2555) การมีส่วนร่วมเป็นการที่บุคคลได้เข้ามาร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ร่วมเสียสละเวลาแรงงาน วัสดุ อุปกรณ์และอื่นๆ ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจและอารมณ์ของบุคคล ดังนั้น การมีส่วนร่วมควรทำด้วยความสมัครใจ และตั้งอยู่บนพื้นฐานความเสมอภาคซึ่งการให้สมาชิกเข้ามามีส่วนในการปฏิบัติอย่างแท้จริงจะทำให้บุคคล ชุมชน เกิดความรู้สึกว่าตนเองได้ลงทุน มีความผูกพันและอุทิศพลังทุกอย่างเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ

วันรักษ์ มิ่งมณีนากิน (2531) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้นจักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริงและมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2540) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน และ/หรือกลุ่มของประชาชนกับหน่วยงานของรัฐด้วยเป้าหมายที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น และ/หรือมีบทบาทร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินการของรัฐ

สมพร เทพสิทธิ (2539) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชน รวมทั้งองค์กรเอกชน องค์กรของประชาชน และภาคเอกชน สามารถมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งในขบวนการตัดสินใจวางแผนและจัดทำโครงการ

อคิน รพีพัฒน์ (2527) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นการให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่ทำทุกอย่างซึ่งไม่ใช่การกำหนดภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้ามาร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หากแต่ทุกอย่างจะต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิดขึ้นมา

อัจฉรา โพธิยานนท์ (2539) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนได้มีโอกาสเป็นผู้กำหนดการตัดสินใจ คิดค้นปัญหา และดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ของการพัฒนาหรือการที่ประชาชนได้เพิ่มศักยภาพในการควบคุมทรัพยากร และสถาบันต่างๆ ในสังคม รวมตลอดถึงการใช้การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมด้วยตนเอง

อุทัย คุลเกษม (2544) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่า การพัฒนาตามหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือการพัฒนาชนบทโดยชาวชนบท ก็คือ กระบวนการพัฒนาชนบทที่ประชาชนชาวชนบทสามารถรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรของตนเอง มีจุดประสงค์ที่จะแก้ปัญหาของชนบท ตั้งแต่ขั้นการศึกษาปัญหาการกำหนดโครงการ การลงมือปฏิบัติ การประเมินผลและการสรุปบทเรียนด้วยตนเองของเขาเอง

อาจสรุปว่าความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน คือ กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

3.2 องค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ใช่การทำครั้งเดียวจบและควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ

2) เป้าหมายของการมีส่วนร่วม ไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมายหรือการทำให้ไม่มีความขัดแย้ง หากแต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการเพื่อทำให้การตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

3.3 แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

พลอยไพรินทร์ เพ็ชรบุญมี (2560) ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนจากนักวิชาการต่างๆ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (Citizen Participation)

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิธีการและเป้าหมายของการพัฒนา เพราะการพัฒนาโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะสนองต่อความต้องการของประชาชนได้มากที่สุด โดยที่การเริ่มต้นทำกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชนหรือผู้นำตามธรรมชาติซึ่งสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความพร้อมของชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (Concept of Participation) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะพัฒนาชุมชนตลอดจนสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นนั้น นิรันดร์ วงวุฒิเวศน์ (2527) กล่าวว่า เกิดจากแนวคิดที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) ความสนใจและห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลซึ่งบังเอิญบุคคลเห็นพ้องกัน กลายเป็นความสนใจและห่วงกังวลร่วมกันของส่วนร่วม
- 2) ความเดือดร้อนหรือความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน
- 3) การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำที่จะตอบสนองความเห็นชอบส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

3.4 หลักการและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) ได้เสนอหลักการและแนวทางการพัฒนาที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ดังนี้

- 1) ยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม ถ้าหากกิจกรรมที่จะนำไปให้ประชาชนเป็นเรื่องใหม่ ต้องใช้เวลาในการกระตุ้นเร่งเร้าความสนใจให้ ความรู้ความเข้าใจจนประชาชนยอมรับความจำเป็นละประโยชน์ในการที่จะจัดทำกิจกรรมเหล่านั้น
- 2) กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมที่เห็นแก่ส่วนรวม ทำงานเสียสละเพื่อเห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

3) แนวทางการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในชุมชนต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชนที่รับดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องพึ่งพาทักษะภายนอกโดยเฉพาะในระยะเริ่มแรกต้องไม่ทุ่มเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิงต้องทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึก

4) กิจกรรมพัฒนาที่นำเข้าไปในชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความพร้อมรับของชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงการใช้ทรัพยากรชุมชน จะต้องสอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน

5) การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำตามธรรมชาติที่ชาวบ้านเคารพนับถือทางศาสนา ผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้งจากราชการ เพื่อเป็นผู้บุกเบิกหรือชักนำชาวบ้านต่อไป ผู้นำชุมชนโดยทั่วไปจะสามารถปรับทัศนคติและการยอมรับสิ่งใหม่ได้เร็วกว่า และเป็นผู้ที่ชาวบ้านศรัทธาอยู่ในตัวอยู่แล้ว การเริ่มต้นจากผู้นำจึงไปได้เร็วกว่าและได้รับการยอมรับจากประชาชนมากกว่า

6) ขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น กล่าวคือร่วมค้นหาข้อมูล ร่วมหาสาเหตุของปัญหา ร่วมปรึกษาหาทางแก้ไขปัญหา ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันวางแผน ร่วมการปฏิบัติงาน ร่วมการติดตามผลงาน จนถึงขั้นร่วมกันบำรุงรักษาในระยะยาวต่อไป

3.5 ขั้นตอนและลักษณะของการมีส่วนร่วม (Stage of Participation)

ขวัญชัย วงนิติกกร (2532) ได้อ้างถึง Agbayani เกี่ยวกับการจัดขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆ ดังนี้

- 1) การร่วมประชุม
- 2) การออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
- 3) การตีปัญหาให้กระจ่าง
- 4) การออกเสียงสนับสนุน หรือคัดค้านปัญหา
- 5) การออกเสียงเลือกตั้ง
- 6) การบริจาคเงิน
- 7) การบริจาควัสดุ
- 8) การช่วยเหลือด้านแรงงาน
- 9) การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง
- 10) การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ

เจมส์ คี ปีนทอง (2526) ได้สรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไว้ว่ามี 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา
- 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
- 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติ
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

โคเฮน และอัฟโฮฟฟ์ (Cohen & Uphoff อ้างใน ประสพสุข ตีอินทร์, 2531) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ
- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefit)
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ยูทพงษ์ เข้าประมงค์ (2555) ได้ศึกษาทฤษฎีการกระทำทางสังคมจากนักวิชาการต่างๆ ดังนี้

ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (The Theory of Social Action) ของเฮาเวลล์ จ็อยจูฟี (2542) ได้อธิบายถึงการกระทำทางของมนุษย์ (Action of Human) ในลักษณะที่สามารถนำไปปรับใช้ทางสังคมทั่วไป กล่าวคือ การกระทำใดๆ ของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับความสนใจและระบบค่านิยมของบุคคล

- 1) บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล (Personality)
- 2) ระบบสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ (Social System)
- 3) วัฒนธรรม (Culture) ในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่และวัฒนธรรมนี้จะเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อถือ (Idea of Believes) ความสนใจ (Primary of Interest) และระบบค่านิยมของบุคคล (Ystem of Value Orientation)

จางง อติวัฒน์สิทธิ์ (2532) ได้ศึกษาเรื่องการกระทำของมนุษย์ (Human Action) โดยให้กำหนดการกระทำว่าเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่เป็นแบบเปิดและลึกลับซึ่งบุคคลผู้กระทำกำหนดให้มีความหมายเป็นส่วนตัว ความเข้าใจในระบบความหมายเกิดขึ้นได้ 2 ประการ กล่าวคือ

- 1) ความหมายส่วนตัวจากการกระทำของบุคคลหนึ่งสามารถเข้าใจได้จาก การสังเกตโดยตรง

2) มีการเข้าใจสิ่งเร้า เราสามารถแสดงความรู้สึกออกมาด้วยตนเองในการให้เหตุผลซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของผู้นำหรือถ้าการกระทำของบุคคลไม่มีเหตุผลแล้วอาจจะเข้าใจใน ส่วนประกอบแห่งอารมณ์ที่มีการกระทำเกิดขึ้น โดยอาศัยการเข้าไปมีส่วนร่วมที่มีความเห็นอกเห็นใจต่อมนุษย์ผู้สังเกตไม่จำเป็น ต้องเห็นด้วยกับแนวทฤษฎีหรือจุดมุ่งหมายขั้นสูงสุดหรือค่านิยมของผู้นำ แต่โดยสติปัญญาแล้วเราอาจเข้าใจสถานการณ์และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง อีกนัยหนึ่งการกระทำ บางอย่างเกิดขึ้นจากแรงกระตุ้นสามารถถือได้ว่าการอธิบายที่แท้จริงของการกระทำเพราะแรง กระตุ้นจะมีอยู่ในส่วนลึกของจิตใจผู้กระทำและสำหรับผู้สังเกตนั้น แรงกระตุ้นเป็นพื้นฐานที่ เหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรม และเวเบอร์ได้กล่าวว่า การกระทำทางสังคม 4 ชั้น คือ

(1) การกระทำที่มีเหตุผลเป็นการกระทำที่ใช้วิธีการอันเหมาะสมในอันที่จะ บรรลุวัตถุประสงค์ที่เลือกไว้อย่างมีเหตุผล การกระทำดังกล่าวมุ่งไปในด้านการเมือง เศรษฐกิจและ สังคม

(2) การกระทำที่เกี่ยวกับค่านิยม เป็นการกระทำเช่นนี้มุ่งไปในด้าน จริยธรรมและศีลธรรมอย่างอื่น เพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบในชีวิตทางสังคม

(3) การกระทำตามประเพณี เป็นการกระทำที่ไม่เปลี่ยนแปลง โดยยึด แบบอย่างที่ทำกันมาในอดีตเป็นหลัก พฤติกรรมการกระทำตามประเพณีที่ไม่คำนึงถึงเหตุผล

3.7 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

พระมหาสุนทร ปุญญา (2558) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนจาก นักวิชาการต่างๆ ดังนี้

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามมิติระดับการมีส่วนร่วม ใน 3 รูปแบบ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่ เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน กล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่ามีทรัพยากร หรือความรู้ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

2) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิด จากการกำหนดนโยบายของรัฐโดยไม่รู้ความต้องการของประชาชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็น เพียงประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเรื่องเท่านั้น

3) การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุก ขั้นตอนของการพัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่าง

แท้จริงของประชาชน ตามแนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้จะสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการมีส่วนร่วม จำแนกตามลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง (Spontaneous) ซึ่งโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวกันเอง เพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยเป็นการกระทำไม่ได้รับการช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

2) การมีส่วนร่วมแบบชักนำ (Induced) ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาลซึ่งเป็นรูปแบบทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา

3) การมีส่วนร่วมแบบบังคับ (Coerced) เป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาล ภายใต้การจัดการ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้รับผลทันทีแต่จะไม่ได้ผลในระยะยาวและมักจะมีผลเสียตรงที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมมีดังต่อไปนี้

1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์กรที่จัดตั้งโดยประชาชน (Inclusive organization) การรวมกลุ่มเยาวชนต่างๆ

2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative organization) กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน

3) การมีประชาชนมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ (Open Participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non-representative organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไหร่ที่ได้ทุกเวลา

4. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT)

4.1 ความหมายการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT)

ดุจดาว รัตนกรพงศ์ (2556) ได้กล่าวว่า SWOT เป็นเทคนิคหนึ่งที่สามารถทำให้องค์กรทราบถึงสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจและยอมรับสภาพต่างๆ ขององค์กรมากขึ้น และสามารถนำไปสู่การเตรียมความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรตามสถานการณ์ในอนาคต ซึ่ง SWOT เป็นคำย่อมาจากคำว่า Strengths , Weaknesses , Opportunities and Threats (นันทิยา หุตานุกวีตรและณรงค์ หุตานุกวีตร, 2544) โดยมีความหมายดังนี้

Strengths คือ จุดแข็ง หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก ซึ่งองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ดี

Weaknesses คือ จุดอ่อน หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือ หมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ไม่ดี

Opportunities คือ โอกาส หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการขององค์กร

Threats คือ อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นปัญหาต่อองค์กร

บางครั้งการจำแนก โอกาสและอุปสรรคเป็นสิ่งที่ยาก เพราะทั้งสองสิ่งนี้สามารถเปลี่ยนกลับซึ่งกันและกันเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอาจทำให้สถานการณ์ที่เคยเป็น โอกาสกลับกลายเป็นอุปสรรค และในทางกลับกัน อุปสรรคอาจกลับกลายเป็นโอกาสได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้องค์กรมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์แวดล้อม จึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ SWOT เป็นระยะ เพื่อให้เกิดการทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

4.2 ประโยชน์ของการวิเคราะห์ SWOT

พิมพันธ์ฐษา บุญยมาลิก (2560-2561) ได้ศึกษาประโยชน์ของการวิเคราะห์ SWOT ดังนี้

ประโยชน์ของการวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้แต่ละอย่างจะช่วยให้เข้าใจได้ว่ามีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร จุดแข็งขององค์กรจะเป็นคุณลักษณะภายในที่อาจจะทำลายผลการดำเนินงานโอกาสทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสภาพการณ์ที่ให้โอกาสเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ในการกลับกันอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ผลจากการวิเคราะห์ SWOT นี้จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาไปในทางที่เหมาะสมขั้นตอน/วิธีการดำเนินการทำ SWOT Analysis การวิเคราะห์ SWOT จะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้างด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคขององค์กร ทำให้มีข้อมูลในการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่จะถูกสร้าง

ขึ้นมาบนจุดแข็งขององค์กร และแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพแวดล้อม และสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมหรือลดจุดอ่อนขององค์กรให้มัน้อยที่สุดได้ ภายใต้การวิเคราะห์ SWOT นั้น จะต้องวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.2.1 การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ประเมินสภาพแวดล้อมในองค์กร จะเกี่ยวกับการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กรทุกๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรแหล่งที่มาเบื้องต้นของข้อมูลเพื่อการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน คือ ระบบข้อมูลเพื่อการบริหารที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้าน โครงสร้างระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงานและทรัพยากรในการบริหาร (คน เงิน วัสดุ การจัดการ) รวมถึงการพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาขององค์กรเพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์และผลกลยุทธ์ จุดแข็งขององค์กร (S- Strengths) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ในองค์กรนั่นเอง ว่าเป็นปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นขององค์กรที่องค์กรควรนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้ และควรดำรงไว้เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร จุดอ่อนขององค์กร (W- Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ในองค์กรนั่นเอง ว่าเป็นปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นจุดด้อย ข้อเสียเปรียบขององค์กรที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือขจัดให้หมดไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

4.2.2 การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกภายใต้การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร สามารถค้นหาโอกาสและอุปสรรคทางการดำเนินงานขององค์กรที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นโยบาย การเงิน การงบประมาณ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ระดับการศึกษาและอัตราผู้หนังสือของประชาชน การตั้งถิ่นฐานและการอพยพของประชาชน ลักษณะชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อธรรม สภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา มติคณะรัฐมนตรี และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี หมายถึง กรรมวิธีใหม่ๆ และการพัฒนาการทางด้านเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและให้บริการ โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O-Opportunities) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินการขององค์กรในระดับมหภาค และองค์กรสามารถทักท้วงข้อดีเหล่านี้มาเสริมสร้างให้หน่วยงานเข้มแข็งขึ้นได้ อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T-Threats) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กรปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบในระดับมหภาค ในทางที่จะก่อให้เกิดความ

เสียหายทั้งทางตรง และทางอ้อม ซึ่งองค์กรจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญแรงกระทบดังกล่าวได้

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เรืออากาศตรีระณัชช์ อาทรรุระสุข (2550) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินมูลค่าระบบนิเวศของวนอุทยานผางาม มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ประเมินมูลค่าเชิงนันทนาการของวนอุทยานผางามออกมาเป็นตัวเลข โดยวิธีต้นทุนการเดินทาง (Travel Cost Method หรือ TCM) และวิธีสมมติเหตุการณ์ให้ประเมินค่า (Contingent Valuation Method หรือ CVM) (2) พิจารณาหาอัตราค่าธรรมเนียมที่เหมาะสมซึ่งจะทำให้วนอุทยานผางามไม่ประสบกับการขาดทุน

ผลการศึกษาพบว่า (1) มูลค่าเชิงนันทนาการของวนอุทยานผางามโดยวิธีต้นทุนการเดินทางเท่ากับ 35.61 ล้านบาท แต่มูลค่าที่ประเมินได้จาก วิธีสมมติเหตุการณ์ให้ประเมินค่าซึ่งได้เท่ากับ 3.76 ล้านบาทนั้น ผู้วิจัยได้ตัดทิ้งไปเพราะข้อมูลที่ได้จากการสำรวจด้วยวิธีนี้ไม่น่าเชื่อถือ (2) ถ้าจะมีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชม วนอุทยานผางาม โดยเริ่มต้นที่อัตราเพียง 20 บาทต่อหนึ่งคนทำให้วนอุทยานผางามพ้นจากการขาดทุนเป็นได้กำไรแล้ว สำหรับนักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะขาดหายไปประมาณ 5,000 คน นั้น ไม่น่าเป็นห่วงแต่ประการใด เพราะถือเป็นการขจัดนักท่องเที่ยวที่ไม่มีคุณภาพไปในตัว

การศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะต่อองค์การบริหารส่วนตำบลปวนพุ่มว่า ควรเก็บค่าธรรมเนียมโดยเริ่มต้นที่อัตรา 20 บาทต่อหนึ่งคนก่อน การเก็บค่าธรรมเนียมควรเก็บครั้งเดียวและเก็บอัตราเดียวคือ เก็บที่ประตูทางเข้าครั้งเดียว และเก็บ 20 บาทเท่ากันทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ภรยมล ศรีสาผา (2552) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูภูมิทัศน์วนอุทยานโกสัมพี จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยนี้มีแนวคิดหลักคือการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวข้องกับประเด็นที่จำทำการศึกษาใน 3 ประเด็น คือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ชุมชน และการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาและฟื้นฟูภูมิทัศน์วนอุทยานโกสัมพี ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวได้มาจากการทบทวนเอกสาร การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภูมิทัศน์ในพื้นที่ จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันยังไม่มีคำนึงถึงลักษณะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเท่าที่ควร โดยเฉพาะสิ่งก่อสร้างในพื้นที่ที่ยังมีรูปแบบไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของป่าบุงป่าทามในด้านสังคมพบว่าชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่โดยตลอด และมีความตระหนักใน

การรักษาสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ในด้านการท่องเที่ยว ความสะดวก ความสะอาด และความปลอดภัยเป็นสิ่งควรได้ปรับปรุงเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาภูมิทัศน์เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และส่งเสริมด้านการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวให้มากขึ้น จากการศึกษาดังกล่าวทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาและฟื้นฟูภูมิทัศน์ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับวนอุทยานโกสัมพี

สมศักดิ์ มกรมณเทียร (2557) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย (2) เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงรายและ(3) เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย พบว่า ศักยภาพชุมชนเป้าหมายและหลักการการจัดการองค์กร การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ การควบคุมและนักท่องเที่ยว ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

พัฒนายุทธศาสตร์การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ได้ยุทธศาสตร์จำนวน 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ (1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูชี้ฟ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (2) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอาชีพและการสร้างรายได้แก่ชุมชน (3) ยุทธศาสตร์การพัฒนากุศลกรด้านการท่องเที่ยวให้เป็นมืออาชีพ (4) ยุทธศาสตร์การสร้างระบบการประชาสัมพันธ์ และ (5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการบริหารจัดการโดยมีการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการประเมินยุทธศาสตร์การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย พบว่า โดยภาพรวมยุทธศาสตร์การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย มีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

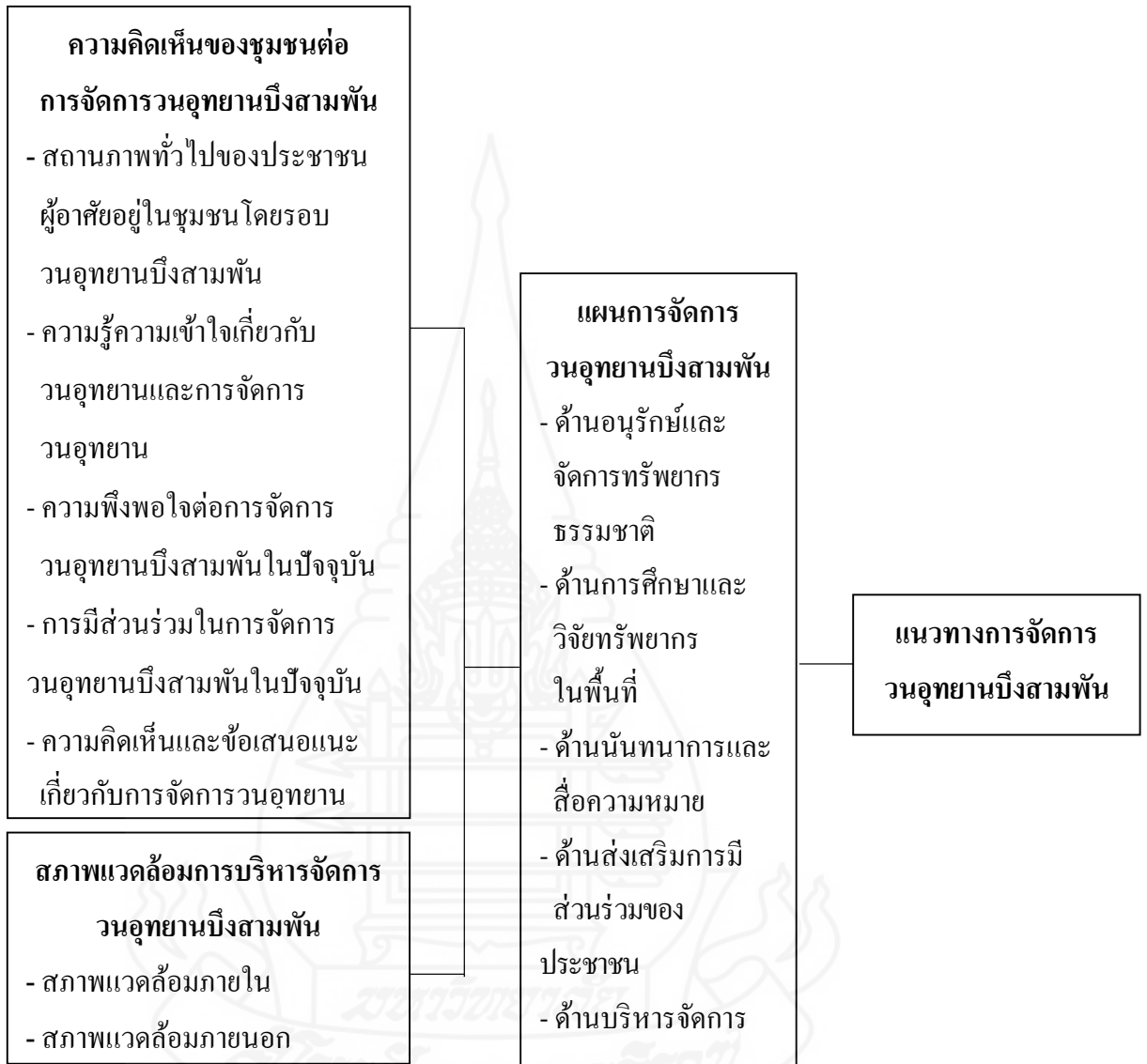
ทิววรรณ ศิริเจริญ (2558) ได้ศึกษาศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาศักยภาพ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (2) หาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการศึกษาพบว่า ระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และพื้นที่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยศักยภาพ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดดึงดูดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 4.11$) ด้านการสร้างจิตสำนึกและการให้ความรู้ ($\bar{X} = 4.04$) ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.87$) ด้านความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.78$) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.60$) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.48$) โดยในภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) โดยผู้วิจัยได้นำมาสรุปเป็นแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ ควรมีการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยอาศัยปัจจัยภายนอก เช่น การส่งเสริมการตลาด และการใช้สื่อประชาสัมพันธ์

6. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2.11 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัด เพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกันเพื่อให้ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 ประชากร (Population) ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน ตำบลซับไม้แดง ตำบลซับสมอทอด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวนทั้งสิ้น 5,136 คน

1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sampling Unit) และขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้หลักของ Taro Yamane ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

ในการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 0.05 จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า} \quad n &= \frac{5,136}{1 + 5,136(.05)^2} = 371.10 \\ &= 371 \text{ คน} \end{aligned}$$

ดังนั้น จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 371 คน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 7.42 ของประชากรทั้งหมด

1.2 การสุ่มตัวอย่าง

สุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมดจำนวน 5,136 คน โดยการกำหนดสัดส่วนจำนวนตัวอย่างของประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน และการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับสลากตามบ้านเลขที่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนรอบวนอุทยานบึงสามพัน จำนวน 8 หมู่บ้าน ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาแยกตามสัดส่วนของแต่ละตำบล

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)	ร้อยละ
บ้านเขาแหลม	347	25	6.7
บ้านหินดาคน้อย	752	54	14.6
บ้านคาวนิมิต	341	25	6.7
บ้านซำตะเคียน	683	49	13.2
บ้านซำสาริกา	970	70	18.9
บ้านซำจี้ควาย	614	44	11.9
บ้านซำไม้แดง	1,018	74	19.9
บ้านซำเงิน	411	30	8.1
รวม	5,136	371	100.0

ที่มา: สำนักทะเบียนอำเภอบึงสามพัน (2564)

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย ข้อคำถาม 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย คำถามปลายเปิดจำนวน 9 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ภูมิลำเนาเดิม ระยะห่างจากที่พักอาศัยถึงวนอุทยานบึงสามพัน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยาน เป็นคำถามแบบเลือกตอบจำนวน 12 ข้อ เป็นคำถามถูกผิด โดยเลือกเพียงคำตอบเดียว โดยมีเกณฑ์คะแนนที่ตอบถูกผิด ดังนี้

ตอบถูก ได้คะแนน 1 คะแนน

ตอบผิด ได้คะแนน 0 คะแนน

เกณฑ์การแปลความระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวนอุทยานและการจัดการสวนอุทยาน แบ่งเป็น 3 ระดับ โดยใช้แบบอิงเกณฑ์ตามแนวคิดของกฤษฎี โพธิ์ศรี (2554) ที่นำแนวคิดของบลูมมาประยุกต์ใช้ ดังนี้

คะแนนร้อยละ 76-100 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวนอุทยานและการจัดการสวนอุทยาน อยู่ในระดับมาก

คะแนนร้อยละ 51 – 75 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวนอุทยานและการจัดการสวนอุทยาน อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนไม่เกินร้อยละ 50 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวนอุทยานและการจัดการสวนอุทยาน อยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการจัดการสวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน เป็นคำถามแบบเลือกตอบจำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามคำตอบมี 3 ตัวเลือก คือ มาก ปานกลาง และปรับปรุง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มาก ได้คะแนน 3 คะแนน

ปานกลาง ได้คะแนน 2 คะแนน

ปรับปรุง ได้คะแนน 1 คะแนน

นำคะแนนของแต่ละข้อไปหาค่าเฉลี่ยของข้อนั้น แล้วแปลความระดับความพึงพอใจต่อการจัดการสวนอุทยาน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 – 3 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการจัดการสวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยมากกว่า 1 – 2 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการจัดการสวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยมากกว่า 0 – 1 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการจัดการสวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน อยู่ในระดับน้อย

เกณฑ์การแปลความระดับความพึงพอใจต่อการจัดการสวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 ระดับ โดยประยุกต์แนวคิดของกฤษฎี โพธิ์ศรี (พ.ศ.2554) มาใช้ ดังนี้

คะแนน 23 – 30 คะแนน หรือ ร้อยละ 76 – 100 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการจัดการสวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก

คะแนน 16 – 22 คะแนน หรือ ร้อยละ 51 – 75 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 1 – 15 คะแนน หรือ ไม่เกินร้อยละ 50 หมายถึง ความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน อยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในแนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน
เป็นคำถามแบบเลือกตอบจำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามที่มีคำตอบ 2 อย่าง คือ มี/ร่วม และ ไม่มี/ไม่ร่วม โดยเลือกเพียงคำตอบเดียว เกณฑ์คะแนน ดังนี้

ตอบมี/ร่วม ได้คะแนน 1 คะแนน

ตอบไม่มี/ไม่ร่วม ได้คะแนน 0 คะแนน

การคิดคะแนนเป็นค่าร้อยละ คิดโดยคะแนนเต็ม 10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นจึงเทียบเป็นสัดส่วนลงมาตามลำดับ

เกณฑ์การแปลความระดับการมีส่วนร่วมในแนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 ระดับ โดยใช้แบบอิงเกณฑ์ตามแนวคิดของกฤษฏี โพธิ์ศรี (พ.ศ.2554) ที่นำแนวคิดของบลูมมาประยุกต์ใช้ ดังนี้

คะแนนร้อยละ 76-100 หมายถึง มีการมีส่วนร่วมในแนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก

คะแนนร้อยละ 51 – 75 หมายถึง มีการมีส่วนร่วมในแนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนไม่เกินร้อยละ 50 หมายถึง มีการมีส่วนร่วมในแนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน อยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 5 ความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ คำถามปลายเปิด ตอบได้อย่างอิสระ

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สอบถามกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนผู้อยู่อาศัยโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน จำนวน 371 คน รายละเอียดดังตารางที่ 3.1

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป หาค่าเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน และผู้เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการ จำนวน 15 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกมาจากผู้แทนของหน่วยงาน ดังนี้

2.1.1 ตัวแทนเจ้าหน้าที่วนอุทยานบึงสามพัน จำนวน 1 คน

2.1.2 ตัวแทนเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลชะสมอทอด จำนวน 1 คน

2.1.3 ตัวแทนเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลชะสมอทอด จำนวน 1 คน

2.1.4 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน รวมจำนวน 8 คน

2.1.5 ตัวแทนเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลชัยบาดาล จำนวน 1 คน

2.1.6 ตัวแทนเจ้าหน้าที่เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 1 คน

2.1.7 ตัวแทนเจ้าหน้าที่เจ้าหน้าที่สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 11 จำนวน 1 คน

2.1.8 ตัวแทนเจ้าหน้าที่สถานีตำรวจภูธรบึงสามพัน จำนวน 1 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ของการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดการในอนาคต

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยภาคสนาม (field research) จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเป็นข้อมูลในการหาแนวทางการจัดทำแผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

2.3.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม มาวิเคราะห์และกำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่ม โดยมีการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาในการจัดทำ

2.3.2 นัดหมายผู้ให้ข้อมูลเพื่อสนทนากลุ่มออนไลน์

2.3.3 ดำเนินการสนทนากลุ่มออนไลน์ ในวันที่ 13 พฤศจิกายน 2564 เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน วิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เพื่อจัดทำสรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ เพื่อหาตำแหน่งยุทธศาสตร์การจัดการวนอุทยานบึงสามพัน โดยจะต้องกำหนดค่าน้ำหนักเพื่อการประเมิน Matrix สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ซึ่งน้ำหนักเป็นการกำหนดความสำคัญของปัจจัย มีช่วง

จาก 0.0-1.00 คือ 0.0 หมายถึง ไม่มีความสำคัญเลย ส่วน 1.0 มีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งการประเมิน โดยการให้คะแนนประเมินสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกมีเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเกรด

ค่าเกรด A หมายถึง ประเด็นที่สำคัญที่สุด แรงจูงใจที่สุด

คะแนน B หมายถึง ประเด็นที่สำคัญปานกลาง

คะแนน C หมายถึง ประเด็นที่ไม่สำคัญ ไม่ต้องรีบปฏิบัติ

ค่าคะแนน

คะแนน 5 หมายถึง ประเด็นมีผลมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง ประเด็นมีผลมาก

คะแนน 3 หมายถึง ประเด็นมีผลปานกลาง

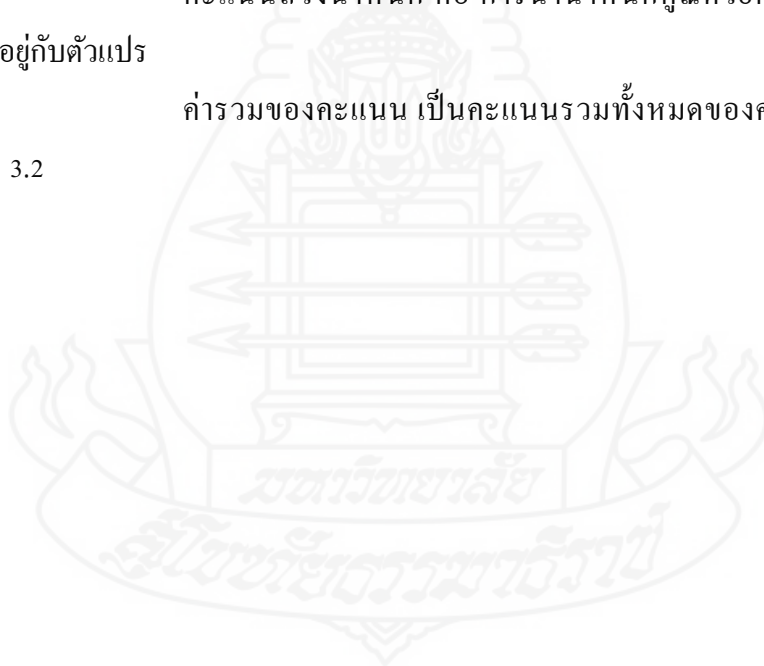
คะแนน 2 หมายถึง ประเด็นมีผลค่อนข้างน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ประเด็นมีผลน้อยมาก

คะแนนถ่วงน้ำหนัก คือ การนำน้ำหนักคูณด้วยการประเมินจะมีค่า
ต่างกันขึ้นอยู่กับตัวแปร

ดังตารางที่ 3.2

ค่ารวมของคะแนน เป็นคะแนนรวมทั้งหมดของคะแนนถ่วงน้ำหนัก

ตารางที่ 3.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

จุดแข็ง	เกรด	น้ำหนัก	คะแนน	น้ำหนัก คะแนน
1.....				
2.....				
3.....				
รวมน้ำหนักคะแนนจุดแข็ง				
จุดอ่อน	เกรด	น้ำหนัก	คะแนน	น้ำหนัก คะแนน
1.....				
2.....				
3.....				
รวมน้ำหนักคะแนนจุดอ่อน				
รวมน้ำหนักปัจจัยภายใน (จุดแข็ง จุดอ่อน) = 1.00		1.00		

โอกาส	เกรด	น้ำหนัก	คะแนน	น้ำหนัก คะแนน
1.....				
2.....				
3.....				
รวมน้ำหนักคะแนนโอกาส				
อุปสรรค	เกรด	น้ำหนัก	คะแนน	น้ำหนัก คะแนน
1.....				
2.....				
3.....				
รวมน้ำหนักคะแนนอุปสรรค				
รวมน้ำหนักปัจจัยภายนอก (โอกาส อุปสรรค) = 1.00		1.00		

2.3.4 ดำเนินการรวบรวมข้อมูล จัดทำสรุป ตารางวิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำร่างแผนการจัดการวนอุทยาน

2.3.5 จัดสนทนากลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในวันที่ 5 มีนาคม 2565 เพื่อนำเสนอร่างแผนการจัดการวนอุทยาน และรับฟังความคิดเห็นการจัดการวนอุทยาน

2.3.6 ดำเนินการปรับปรุงแผนการจัดการตามข้อเสนอแนะของที่ประชุม

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้แก่

2.4.1 การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ หลักเกณฑ์การจัดทำแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 นโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ (พ.ศ.2560-2564) ยุทธศาสตร์การจัดการอุทยานแห่งชาติสู่สากล แผนปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ.2564 และ พ.ศ. 2565 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์ในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์การจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

2.4.2 ใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมภายใน จุดแข็ง จุดอ่อน สภาพแวดล้อมภายนอก โอกาสและอุปสรรค มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

(1) การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength = S) เป็นการพิจารณาปัจจัยภายในที่มีความสามารถ ศักยภาพ มีส่วนดีและสามารถส่งเสริมความสำเร็จ

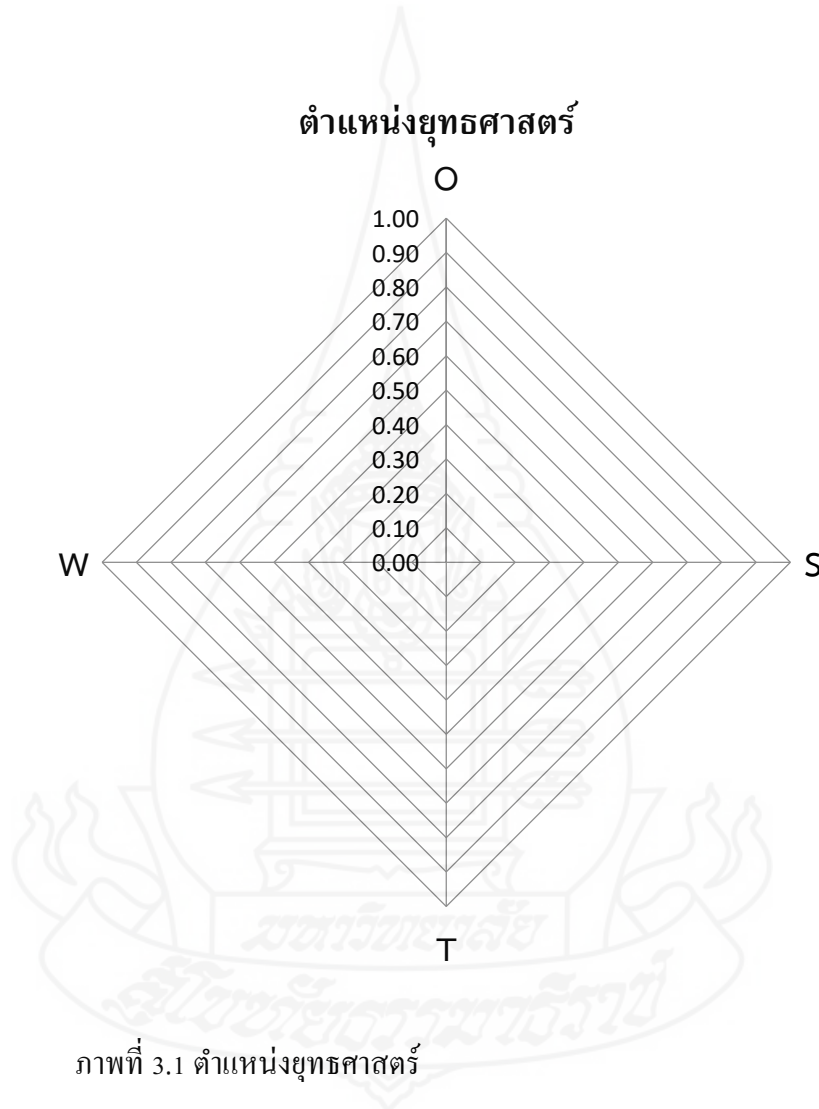
(2) การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness = W) เป็นการพิจารณาปัจจัยภายในว่ามีข้อจำกัด ส่วนเสีย ความไม่พร้อมหรือความอ่อนแอ

2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

(1) การวิเคราะห์โอกาส (Opportunities = O) เป็นการพิจารณาปัจจัยภายนอก ได้แก่ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ของประเทศที่เกิดขึ้นว่ามีผลต่อการพัฒนานวนอุทยานบึงสามพันอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นประโยชน์หรือ โอกาสดีต่อวนอุทยานบึงสามพันอย่างไร โดยพิจารณาทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง เทคโนโลยี เป็นต้น

(2) การวิเคราะห์อุปสรรค (Threat = T) เป็นการพิจารณาปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคหรือภาวะคุกคามก่อให้เกิดผลเสียหรือเป็นข้อจำกัด โดยพิจารณาทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง เทคโนโลยีเช่นเดียวกับการวิเคราะห์โอกาส

2.4.3 นำผลรวมน้ำหนักคะแนนจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มาใช้ในการกำหนดตำแหน่งยุทธศาสตร์ โดยพิจารณาว่าผลรวมของน้ำหนักของจุดแข็งและจุดอ่อนในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในว่าด้านใดมากกว่ากัน และพิจารณาว่าผลรวมของน้ำหนักของโอกาสและอุปสรรคในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกว่าด้านใดมากกว่ากัน แล้วนำมาใช้ในการแสดงตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ด้วยกราฟ ดังภาพที่ 3.1

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาสังเคราะห์กลยุทธ์ด้วยเทคนิค TOWS Matrix ดังตารางที่ 3.3 ซึ่งเป็นการนำเอาประเด็นต่างๆ ที่สำคัญจากการวิเคราะห์ SWOT ทั้ง 4 ด้านมาทำการจับคู่ (Matching) มีขั้นตอนดังนี้

1) ระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคจากขั้นตอนที่ 1 ลงในตาราง TOWS Matrix โดยเรียงลำดับความสำคัญ

2) จับคู่จุดแข็งกับโอกาส (SO) เป็นกลยุทธ์ที่นำจุดแข็งมาแสวงหาประโยชน์จากโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกเรียกว่า กลยุทธ์เชิงรุกหรือสถานการณ์ดาวรุ่ง (Stars)

3) จับคู่จุดอ่อนกับโอกาส (WO) เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนของตนเพื่อลดทอนประโยชน์จากโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกที่จะกำหนดเรียกว่า กลยุทธ์พัฒนาหรือสถานการณ์ยังมีคำถามหรือข้อสงสัย (Question Marks)

4) จับคู่จุดแข็งกับอุปสรรค (ST) เป็นกลยุทธ์ที่ใช้จุดแข็งมาลดทอนอิทธิพลของอุปสรรคจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก เรียกว่า กลยุทธ์ป้องกันหรือสถานการณ์แม่วัวให้นม (Cash Cows)

5) จับคู่จุดอ่อนกับอุปสรรค (WT) เป็นกลยุทธ์ที่พยายามลดจุดอ่อนภายในในขณะเดียวกันพยายามหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นอุปสรรค เรียกว่า กลยุทธ์หลีกเลี่ยงหรือสถานการณ์สุนัขจิ้งจอก (Dogs)

ตารางที่ 3.3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกแบบ TOWS Matrix

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
	S1..... S2..... S3..... S4.....	W1..... W2..... W3..... W4.....
โอกาส (O)	กลยุทธ์เชิงรุกหรือกลยุทธ์จุด แข็งกับ โอกาส (SO)	กลยุทธ์พัฒนาหรือกลยุทธ์ จุดอ่อนกับ โอกาส (WO)
O1..... O2..... O3.....	1..... 2..... 3.....	1..... 2..... 3.....
อุปสรรค (T)	กลยุทธ์ป้องกันหรือกลยุทธ์ จุดแข็งกับอุปสรรค (ST)	กลยุทธ์หลีกเลี่ยงหรือกลยุทธ์ จุดอ่อนกับอุปสรรค (WT)
T1..... T2..... T3.....	1..... 2..... 3.....	1..... 2..... 3.....

2.4.5 นำกลยุทธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ TOWS Matrix มาจัดทำแผนการจัดการ
วนอุทยานบึงสามพัน โดยจัดเป็นกลุ่มยุทธศาสตร์และนำไปเปรียบเทียบกับแผนการบริหาร
การจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2562

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอ บึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ โดยมีลำดับการนำเสนอ ดังนี้

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นของชุมชนต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน แบ่งเป็น ผลการศึกษา 5 ส่วน ดังนี้

- 1.1 สถานภาพทั่วไปของประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยาน บึงสามพัน
- 1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยาน
- 1.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน
- 1.4 การมีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน
- 1.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

ตอนที่ 2 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของการจัดการ วนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน

ตอนที่ 3 แผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นของชุมชนต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

จากการศึกษาความคิดเห็นของชุมชนต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน พบว่า มีผลการศึกษา ดังนี้

- 1.1 สถานภาพทั่วไป ความรู้ความเข้าใจ ความพึงพอใจ การมีส่วนร่วม และความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันของชุมชนโดยรอบ ประกอบด้วยข้อมูลต่างๆ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้
 - 1.1.1 สถานภาพทั่วไป ของประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยาน บึงสามพัน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ภูมิฐานะ ระยะเวลา

ในการตั้งถิ่นฐาน ระยะห่างจากที่พักอาศัยถึงวนอุทยานบึงสามพัน และการรับรู้หรือได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับวนอุทยานบึงสามพัน รายละเอียดปรากฏผลดังตาราง ที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สถานภาพทั่วไปของประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน

n=371		
สถานภาพทั่วไปของประชาชนผู้อาศัย อยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
1) ชาย	188	50.70
2) หญิง	183	49.30
อายุ		
1) ต่ำกว่า 25 ปี	29	7.80
2) 26 – 35 ปี	54	14.60
3) 36 – 45 ปี	88	23.70
4) มากกว่า 45 ปี	200	53.90
ระดับการศึกษา		
1) ไม่ได้เรียน	17	4.60
2) ประถมศึกษา	158	42.60
3) มัธยมศึกษา	92	24.80
4) ปวท / ปวช / ปวส / อนุปริญญา	84	22.60
5) ปริญญาตรี	17	4.60
6) สูงกว่าปริญญาตรี	3	0.80
อาชีพ		
1) เกษตรกรรม	160	43.10
2) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	92	24.80
3) รับจ้างทั่วไป	97	26.10
4) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	8	2.20
5) อื่นๆ เช่น นักเรียน , แม่บ้าน , ลูกจ้างของรัฐ , ข้าราชการบำนาญ และพนักงานเอกชน	14	3.80

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=371

สถานภาพทั่วไปของประชาชนผู้อาศัย อยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
1) น้อยกว่า 10,000 บาท	265	71.40
2) 10,001 – 15,000 บาท	57	15.40
3) 15,001 – 20,000 บาท	26	7.00
4) 20,001 – 25,000 บาท	6	1.60
5) 25,001 – 30,000 บาท	8	2.20
6) 30,001 บาทขึ้นไป	9	2.40
ภูมิลำเนาเดิมของท่านและครอบครัว		
1) มีถิ่นฐานเกิดในหมู่บ้าน	288	77.60
2) ย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น โดยย้ายมาจากหมู่บ้าน อื่นในตำบลเดียวกัน	22	5.90
3) ย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น โดยย้ายมาจากตำบลอื่น ในอำเภอเดียวกัน	32	8.60
4) ย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น โดยย้ายมาจากอำเภออื่น ในจังหวัดเดียวกัน	12	3.20
5) ย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น โดยย้ายมาจากจังหวัด อื่น เช่น จังหวัดชัยนาท , จังหวัดอุทัยธานี , จังหวัดกาฬสินธุ์ , จังหวัดพิจิตร , จังหวัด สระบุรี , จังหวัดลพบุรี , จังหวัดชัยภูมิ , จังหวัดชลบุรี และจังหวัดนครสวรรค์	17	4.60

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=371

สถานภาพทั่วไปของประชาชนผู้อาศัย อยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การที่ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้ หรือย้าย ถิ่นฐานมาจากที่อื่น อยากทราบว่าท่านมีระยะเวลาใน การตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านแห่งนี้ รวมระยะเวลาเท่าใด		
1) ไม่เกิน 5 ปี	27	7.30
2) 6 – 10 ปี	43	11.60
3) 11 – 15 ปี	25	6.70
4) 16 ปี ขึ้นไป	276	74.40
ระยะห่างจากที่พักอาศัยถึงวนอุทยานบึงสามพันเป็น เท่าใด		
1) ไม่เกิน 1 กิโลเมตร	49	13.20
2) 1 – 5 กิโลเมตร	106	28.60
3) 6 – 10 กิโลเมตร	133	35.80
4) 11 กิโลเมตร ขึ้นไป	83	22.40

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=371

สถานภาพทั่วไปของประชาชนผู้อาศัย อยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวของท่าน เคยได้รับรู้หรือ ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับวนอุทยานบึงสาม พันบ้างหรือไม่		
1) ไม่ได้รับ	146	39.40
2) ได้รับ	225	60.60
- เจ้าหน้าที่ป่าไม้	174	46.90
- ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน	45	12.10
- โทรทัศน์	27	7.30
- แผ่นพับ/โปสเตอร์	5	1.30
- หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน	35	9.40
- แผ่นพวงวนอุทยานบึงสามพัน	27	7.30
- ผู้นำชุมชน	153	41.20
- วิทยุ	3	0.80
- หนังสือพิมพ์	3	0.80
- เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ	9	2.40
- องค์กรเอกชน	-	-
- อื่นๆ	-	-

จากตารางที่ 4.1 ประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน สรุป
ได้ดังนี้

เพศ พบว่า ประชาชน ร้อยละ 50.70 เป็นเพศชาย และร้อยละ 49.30 เป็นเพศหญิง
อายุ พบว่า ประชาชน ร้อยละ 53.90 มีอายุมากกว่า 45 ปี รองลงมา ร้อยละ 23.70
มีอายุระหว่าง 36 – 45 ปี ร้อยละ 14.60 มีอายุระหว่าง 26 – 35 ปี และร้อยละ 7.80 มีอายุต่ำกว่า 25 ปี
ระดับการศึกษา พบว่า ร้อยละ 42.60 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา รองลงมา
ร้อยละ 24.80 มีระดับศึกษามัธยมศึกษา ร้อยละ 22.60 มีระดับการศึกษาปวท./ปวช./ ปวส./

อนุปริญญา ร้อยละ 4.60 ทั้งไม่ได้เรียนและมีระดับการศึกษาปริญญาตรี และร้อยละ 0.80 มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ พบว่า ร้อยละ 43.10 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาร้อยละ 26.10 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 24.80 ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 3.80 ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น นักเรียน แม่บ้าน ลูกจ้างของรัฐ ข้าราชการบำนาญ และพนักงานเอกชน และร้อยละ 2.20 ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ร้อยละ 71.40 มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 15.40 มีรายได้ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 7.00 มีรายได้ระหว่าง 15,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 2.40 มีรายได้ 30,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 2.20 มีรายได้ระหว่าง 25,001 – 30,000 บาท และร้อยละ 1.60 มีรายได้ระหว่าง 20,001 – 25,000 บาท

ภูมิลำเนาเดิมของท่านและครอบครัว พบว่า ร้อยละ 77.60 มีถิ่นฐานเกิดในหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 8.60 ย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น โดยย้ายมาจากตำบลอื่นในอำเภอเดียวกัน ร้อยละ 5.90 ย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น โดยย้ายมาจากหมู่บ้านอื่นในตำบลเดียวกัน ร้อยละ 4.60 ย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น โดยย้ายมาจากจังหวัดอื่น เช่น ชัยนาท, อุทัยธานี, กาฬสินธุ์, พิจิตร, สระบุรี, ลพบุรี, ชัยภูมิ, ชลบุรี และนครสวรรค์ และร้อยละ 3.20 ย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น โดยย้ายมาจากอำเภออื่นในจังหวัดเดียวกัน

กรณีที่ย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านแห่งนี้รวมระยะเวลาเท่าใด พบว่า ร้อยละ 74.40 มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน 16 ปีขึ้นไป รองลงมา ร้อยละ 11.60 มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานระยะเวลาระหว่าง 6 – 10 ปี ร้อยละ 7.30 มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานไม่เกิน 5 ปี และร้อยละ 6.70 มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานระยะเวลาระหว่าง 11 – 15 ปี

ระยะห่างจากที่พักอาศัยถึงวนอุทยานบึงสามพัน พบว่า ร้อยละ 35.80 ที่พักอาศัยห่างจากวนอุทยาน 6 – 10 กิโลเมตร รองลงมาร้อยละ 28.60 ที่พักอาศัยห่างจากวนอุทยาน 1 – 5 กิโลเมตร ร้อยละ 22.40 ที่พักอาศัยห่างจากวนอุทยาน 11 กิโลเมตรขึ้นไป และร้อยละ 13.20 ที่พักอาศัยห่างจากวนอุทยานไม่เกิน 1 กิโลเมตร

การรับรู้หรือได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับวนอุทยานบึงสามพัน พบว่า ร้อยละ 60.60 ได้รับข้อมูลหรือข่าวสารเกี่ยวข้องกับวนอุทยาน (ร้อยละ 46.90 ได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ รองลงมา ร้อยละ 41.20 ได้รับข่าวสารจากผู้นำชุมชน ร้อยละ 12.10 ได้รับข่าวสารจากญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน ร้อยละ 9.40 ได้รับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน ร้อยละ 7.30 ได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์และแฟนเพจวนอุทยานบึงสามพัน ร้อยละ 2.40 ได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ ร้อยละ 1.30 ได้รับข่าวสารจากแผ่นพับ/โปสเตอร์ และร้อยละ 0.80

ได้รับข่าวสารจากวิทยุและหนังสือพิมพ์) และร้อยละ 39.40 ไม่เคยได้รับข้อมูลหรือข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับวนอุทยานบึงสามพัน

1.1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยาน เป็นกระบวนการรับรู้เรื่องราวหรือข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริง เหตุการณ์ และรายละเอียดต่างๆ ของวนอุทยานและการจัดการวนอุทยานของประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชน โดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน รายละเอียดปรากฏผลดังตาราง ที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยาน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยาน และการจัดการวนอุทยาน	ผู้ตอบได้ถูกต้อง		อันดับ
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
วนอุทยาน คือ พื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติสวยงามเหมาะแก่ การสงวนรักษาไว้ให้เป็นแหล่งคุ้มครองทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ทางธรรมชาติหรือนันทนาการของประชาชนโดยส่วนรวม	371	100.00	1
การให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของ การท่องเที่ยวภายในวนอุทยาน	367	98.90	2
การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง การใช้ประโยชน์ ทรัพยากรป่าไม้อย่างชาญฉลาด เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด และเกิดประโยชน์สูงสุดรวมถึงสามารถมีใช้ได้อย่าง ยาวนานที่สุด	358	96.50	3
ประชาชนและชุมชน โดยรอบมีหน้าที่ในการดูแล ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในวนอุทยาน	350	94.30	4
การแผ้วถาง เผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ไปจากเดิมเป็นการกระทำ ที่ผิดกฎหมาย	347	93.50	5
การจัดการวนอุทยานควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม	345	93.00	6

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=371

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยาน และการจัดการวนอุทยาน	ผู้ตอบได้ถูกต้อง		อันดับ
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
การลักลอบทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ บริเวณโดยรอบ แนวเขตพื้นที่วนอุทยานเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย	341	91.90	7
ลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวภายในวนอุทยาน ต้องเน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญ (ที่พัก ที่จอดรถ ร้านอาหาร)	278	74.90	8
วนอุทยานและอุทยานแห่งชาติคือสิ่งเดียวกัน แต่ใช้ ชื่อเรียกแตกต่างกันตามหน่วยงานที่สังกัด	257	69.30	9
การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใน วนอุทยานเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น	212	57.10	10
นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่วนอุทยานสามารถ นำไม้ ดิน หิน กรวด ทราย แร่ ปิโตรเลียม หรือ ทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ตัดตัวออกไปนอกพื้นที่ได้ โดยไม่มีผลผิด	159	42.90	11
ในวนอุทยานเราสามารถจุดไฟเพื่อใช้ในการประกอบ อาหาร หรือลดความหนาวเย็นในบริเวณไหนก็ได้	152	41.00	12

จากตารางที่ 4.2 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องจากมากไปหาน้อย ดังนี้วนอุทยาน คือ พื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติสวยงามเหมาะแก่การสงวนรักษาไว้ให้เป็นแหล่งคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติหรือนันทนาการของประชาชนโดยส่วนรวม ร้อยละ 100 รองลงมา การให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของการท่องเที่ยวภายในวนอุทยาน ร้อยละ 98.90 การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างชาญฉลาด เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด และเกิดประโยชน์สูงสุดรวมถึงสามารถมีใช้ได้อย่างยาวนานที่สุด ร้อยละ 96.50 ประชาชนและชุมชนโดยรอบมีหน้าที่ในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในวนอุทยาน ร้อยละ 94.30 การแผ้วถาง เผาป่า หรือกระทำด้วย

ประการใด ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ไปจากเดิมเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ร้อยละ 93.50 การจัดการวนอุทยานควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ร้อยละ 93.00 การลักลอบทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ บริเวณโดยรอบแนวเขตพื้นที่วนอุทยานเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ร้อยละ 91.90 ลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวภายในวนอุทยานต้องเน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งที่สำคัญ (ที่พัก ที่จอดรถ ร้านอาหาร) ร้อยละ 74.90 วนอุทยานและอุทยานแห่งชาติคือสิ่งเดียวกัน แต่ใช้ชื่อเรียกแตกต่างกันตามหน่วยงานที่สังกัด ร้อยละ 69.30 การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในวนอุทยานเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น ร้อยละ 57.10 นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่วนอุทยานสามารถนำไม้ ดิน หิน กรวด ทราย แร่ ปิโตรเลียม หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ติดตัวออกไปนอกพื้นที่ได้ โดยไม่มีความผิด ร้อยละ 42.90 และในวนอุทยานเราสามารถจุดไฟเพื่อใช้ในการประกอบอาหาร หรือลดความหนาวเย็นในบริเวณไหนก็ได้ ร้อยละ 41.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ประเมินผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

n = 371

ความรู้ (คะแนน)	ความหมาย	จำนวน (คน)	ร้อยละ	อันดับ
9 – 12	มาก	202	54.45	1
7 – 8	ปานกลาง	161	43.40	2
1 – 6	น้อย	8	2.15	3

ค่าต่ำสุด = 3 ค่าสูงสุด = 12 ค่าเฉลี่ย = 8.83 S.D. = 1.952

จากตารางที่ 4.3 ด้านประเมินผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยานบึงสามพันของประชาชน พบว่า ประชาชน ร้อยละ 54.45 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในระดับมาก รองลงมา ร้อยละ 43.40 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในระดับปานกลาง และร้อยละ 2.15 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในระดับน้อย ตามลำดับ โดยประชาชนมีคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในระดับต่ำสุด 3 คะแนน สูงสุด 12 คะแนน เฉลี่ย 8.83 คะแนน ซึ่งจัดอยู่ในระดับมาก

1.1.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการของวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน ในประเด็นของการกำหนดแนวเขตวนอุทยาน การดูแล ป้องกัน รักษาทรัพยากรธรรมชาติ การประชาสัมพันธ์

ข้อมูลข่าวสาร สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของวนอุทยาน การรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนรอบ
แนวเขตวนอุทยาน และสภาพภูมิทัศน์บริเวณภายในวนอุทยาน รายละเอียดปรากฏผลดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ความพึงพอใจต่อการจัดการของวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน

n=371

ความพึงพอใจต่อการจัดการของ วนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน	ระดับความพึงพอใจ (จำนวน / ร้อยละ)			ค่าเฉลี่ย (S.D)	ความ หมาย	อัน ดับ
	มาก	ปานกลาง	ปรับปรุง			
การตรวจตราลาดตระเวนเพื่อ ป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ใน เขตพื้นที่วนอุทยาน	266 (71.70)	105 (28.30)	-	2.72 (0.45)	มาก	1
การกำหนดแนวเขตที่ชัดเจนและ จัดทำป้ายแสดงให้ทราบถึงแนว เขตพื้นที่วนอุทยาน	262 (70.60)	107 (28.80)	2 (0.50)	2.70 (0.47)	มาก	2
การสำรวจทรัพยากรพันธุ์ไม้ สัตว์ป่า และทรัพยากร ธรรมชาติ ในเขตพื้นที่วนอุทยาน	247 (66.60)	124 (33.40)	-	2.67 (0.47)	มาก	3
การจัดการไฟป่าในเขตวน อุทยาน	240 (64.70)	128 (34.50)	3 (0.80)	2.64 (0.50)	มาก	4
การให้บริการข้อมูลข่าวสาร จัด ให้มีเจ้าหน้าที่ประจำ ณ ที่ทำการ วนอุทยาน	239 (64.40)	125 (33.70)	7 (1.90)	2.63 (0.52)	มาก	5
การจัดสภาพภูมิทัศน์และ ทัศนียภาพภายในพื้นที่วนอุทยาน	238 (64.20)	127 (34.20)	6 (1.60)	2.63 (0.52)	มาก	6
การรับฟังความคิดเห็นของ ชุมชนรอบแนวเขตวนอุทยาน	236 (63.60)	130 (35.00)	5 (1.30)	2.62 (0.51)	มาก	7
สภาพทรัพยากรป่าไม้และ ทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆในพื้นที่ วนอุทยาน	235 (63.30)	131 (35.30)	5 (1.30)	2.62 (0.51)	มาก	8

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n=371

ความพึงพอใจต่อการจัดการของ วนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน	ระดับความพึงพอใจ (จำนวน / ร้อยละ)			ค่าเฉลี่ย (S.D)	ความ หมาย	อัน ดับ
	มาก	ปานกลาง	ปรับปรุง			
การประชาสัมพันธ์และสื่อ ความหมายให้ความรู้เกี่ยวกับ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์	227 (61.20)	136 (36.70)	8 (2.20)	2.59 (0.53)	มาก	9
สิ่งอำนวยความสะดวกที่บริการ ให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า ห้องน้ำ – สุขา ร้านค้า ที่พัก	187 (50.40)	124 (33.40)	60 (16.20)	2.34 (0.74)	มาก	10

จากตารางที่ 4.4 ด้านความพึงพอใจต่อการจัดการของวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน พบว่า มีลำดับความพึงพอใจจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การตรวจตราลาดตระเวนเพื่อป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่วนอุทยาน ร้อยละ 71.70 รองลงมา การกำหนดแนวเขตที่ชัดเจนและจัดทำป้ายแสดงให้ทราบถึงแนวเขตพื้นที่วนอุทยาน ร้อยละ 70.60 การสำรวจทรัพยากรพันธุ์ไม้ สัตว์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่วนอุทยาน ร้อยละ 66.60 การจัดการไฟฟ้าในเขตวนอุทยาน ร้อยละ 64.70 การให้บริการข้อมูลข่าวสาร จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำ ณ ที่ทำการวนอุทยาน ร้อยละ 64.40 การจัดสภาพภูมิทัศน์และทัศนียภาพภายในพื้นที่วนอุทยาน ร้อยละ 64.20 การรับฟังความคิดเห็นของชุมชนรอบแนวเขตวนอุทยาน ร้อยละ 63.60 สภาพทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ในพื้นที่วนอุทยาน ร้อยละ 63.30 การประชาสัมพันธ์และสื่อความหมายให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ ร้อยละ 61.20 และสิ่งอำนวยความสะดวกที่บริการให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า ห้องน้ำ – สุขา ร้านค้า ที่พัก ร้อยละ 50.40 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ประเมินผลความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน

n = 371

ความพึงพอใจ (คะแนน)	ความหมาย	จำนวน (คน)	ร้อยละ	อันดับ
23 – 30	มาก	273	73.58	1
16 – 22	ปานกลาง	98	26.42	2
1 – 15	น้อย	0	0	3

ค่าต่ำสุด = 16 ค่าสูงสุด = 30 ค่าเฉลี่ย = 26.15 S.D. = 4.161

จากการนำผลการสำรวจความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบันเป็นรายชื่อของแต่ละบุคคลมาคิดคะแนนเป็น 3 ระดับ คือ มาก (3 คะแนน) ปานกลาง (2 คะแนน) และน้อย (1 คะแนน) จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคิดเป็นค่าร้อยละ

จากตารางที่ 4.5 สามารถสรุปได้ว่า ประชาชน ร้อยละ 73.58 มีความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบันระดับมาก รองลงมา ร้อยละ 26.42 มีความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบันระดับปานกลาง ตามลำดับ โดยประชาชนมีคะแนนความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบันในระดับต่ำสุด 16 คะแนน สูงสุด 30 คะแนน เฉลี่ย 26.15 คะแนน ซึ่งจัดอยู่ในระดับมาก

1.1.4 การมีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยาน การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร รายละเอียดปรากฏผลดังตาราง ที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 การมีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน

n=371

การมีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยาน บึงสามพันในปัจจุบัน	มี/ร่วม		ไม่มี/ไม่ร่วม		อันดับการ มีส่วนร่วม
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
การสอดส่องดูแลแจ้งเบาะแสแก่เจ้าหน้าที่ กรณีพบการบุกรุกทำลายป่า ล่าสัตว์ป่า ในเขตวนอุทยาน	222	59.80	149	40.20	1
การดูแลรักษาวนอุทยานให้สวยงามตาม ธรรมชาติ	213	57.40	158	42.60	2
การมีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ทดแทน / สำรวจต้นไม้หลังจากที่ได้ปลูก หรือบำรุง รักษาทรัพยากรป่าไม้ภายในวนอุทยาน	206	55.50	165	44.50	3
การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ / แจกข้อมูล ข่าวสารธรรมชาติภายในวนอุทยาน	194	52.30	177	47.70	4
การคิดหาวิธีป้องกันดูแลรักษาสภาพ แวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของ วนอุทยาน	187	50.40	184	49.60	5
การจัดการไฟป่าในเขตวนอุทยาน	181	48.80	190	51.20	6
การติดตามผลการดำเนินงาน ประเมินผล การจัดการตามแผนงานที่วางไว้	178	48.00	193	52.00	7
การมีส่วนร่วมดำเนินการให้บริการด้าน การท่องเที่ยวในวนอุทยาน ภายใต้กฎ ระเบียบของวนอุทยาน	176	47.40	195	52.60	8
การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา/แนวทาง การจัดการที่เป็นประโยชน์ต่อวนอุทยาน	173	46.60	198	53.40	9
การมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการ วนอุทยานในปัจจุบัน	164	44.20	207	55.80	10

จากตารางที่ 4.6 ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน มีหรือร่วมในการจัดการอุทยานบึงสามพันในปัจจุบันจากมากไปหาน้อย พบว่าการสอดคล้องดูแลแจ้งเบาะแสแก่เจ้าหน้าที่ กรณีพบการบุกรุกทำลายป่า ล่าสัตว์ป่าในเขตวนอุทยาน ร้อยละ 59.80 รองลงมา การดูแลรักษาวนอุทยานให้สวยงามตามธรรมชาติ ร้อยละ 57.40 การมีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ทดแทน/สำรวจต้นไม้หลังจากที่ได้ปลูก หรือบำรุงรักษาทรัพยากรป่าไม้ภายในวนอุทยาน ร้อยละ 55.50 การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ / แจกข้อมูลข่าวสารธรรมชาติภายในวนอุทยาน ร้อยละ 52.30 การคิดหาวิธีป้องกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของวนอุทยาน การจัดการไฟป่าในเขตวนอุทยาน ร้อยละ 48.80 การติดตามผลการดำเนินงาน ประเมินผลการจัดการตามแผนงานที่วางไว้ ร้อยละ 48.00 การมีส่วนร่วมดำเนินการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในวนอุทยาน ภายใต้กฎระเบียบของวนอุทยาน ร้อยละ 47.40 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา / แนวทางการจัดการที่เป็นประโยชน์ต่อวนอุทยาน ร้อยละ 46.60 และการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการวนอุทยานในปัจจุบัน ร้อยละ 44.20 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ประเมินผลการมีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน

n = 371				
การมีส่วนร่วม (คะแนน)	ความหมาย	จำนวน (คน)	ร้อยละ	อันดับ
8 – 10	มาก	159	42.86	2
6 – 7	ปานกลาง	25	6.74	3
1 – 5	น้อย	187	50.40	1
ค่าต่ำสุด = 0 ค่าสูงสุด = 10 ค่าเฉลี่ย = 5.11 S.D. = 4.390				

จากตารางที่ 4.7 ด้านประเมินผลการมีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน พบว่า ประชาชน ร้อยละ 50.40 มีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบันระดับน้อย รองลงมา คือ ร้อยละ 42.86 มีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบันระดับมาก และร้อยละ 6.74 มีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบันระดับปานกลาง ตามลำดับ โดยประชาชนมีคะแนนการมีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบันในระดับต่ำสุด 0 คะแนน สูงสุด 10 คะแนน เฉลี่ย 5.11 คะแนน ซึ่งจัดอยู่ในระดับน้อย

1.1.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

จากการเก็บข้อมูล โดยแบบสอบถามจากประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน ดังนี้

1) ด้านปัญหาและอุปสรรค

- (1) ไม่มีห้องน้ำสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยว
- (2) เจ้าหน้าที่มีน้อยทำให้การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึง
- (3) ภูมิทัศน์โดยรอบวนอุทยานมีสภาพเสื่อมโทรม
- (4) ไม่มีร้านค้าสหกรณ์
- (5) ไม่มีสถานที่จอดรถที่ชัดเจน
- (6) ไม่มีไฟบริเวณด้านหน้า และไฟภายในวนอุทยานไม่สว่าง

2) ด้านข้อเสนอแนะ

- (1) ควรจัดสร้างห้องน้ำสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยว
- (2) ควรประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับวนอุทยานในช่องทางต่างๆ ให้
- (3) ควรจัดให้มีมุม/สถานที่เฉพาะสำหรับให้ประชาชนมาพักผ่อน
- (4) ควรพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน
- (5) ควรให้เจ้าหน้าที่เข้าถึงแหล่งชุมชนให้มากขึ้น
- (6) ควรจัดให้มีจุดแวะพักรถ
- (7) ควรจัดให้มีกิจกรรมการปลูกป่า และพัฒนาพื้นที่ป่าให้อุดมสมบูรณ์
- (8) ควรจัดตั้งรางวัลสำหรับผู้ที่แจ้งเบาะแสกระทำความผิด
- (9) ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- (10) ควรจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถมากางเต็นท์และมีจุดชมวิว
- (11) ควรจัดให้มีร้านค้าขายของบริเวณด้านหน้าวนอุทยาน
- (12) ควรจัดให้มีป้ายบอกทาง

เพิ่มมากขึ้น

ให้มีความสวยงามมากขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน

จากการเก็บข้อมูล โดยการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์และสรุปประเด็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้

2.1 จุดแข็ง

- 2.1.1 มีกฎหมายหลัก คือ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562
- 2.1.2 มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสวยงาม
- 2.1.3 มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงด้านการบริหารจัดการ
- 2.1.4 การคมนาคมเข้าสู่พื้นที่สะดวก
- 2.1.5 เจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี

2.2 จุดอ่อน

- 2.2.1 อัตรากำลังไม่เพียงพอและเจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน
- 2.2.2 ข้อมูลพื้นฐานด้านทรัพยากรมีจำกัด และขาดความร่วมมือในการทำวิจัยกับหน่วยงาน/สถาบันการศึกษา
- 2.2.3 ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการนักท่องเที่ยว
- 2.2.4 ไม่มีแผนการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของวนอุทยาน
- 2.2.5 ไม่มีป้ายชี้แจงแสดงแนวเขตที่ชัดเจน

2.3 โอกาส (Opportunities)

- 2.3.1 กระแสความนิยมในการอนุรักษ์ธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพิ่มสูงขึ้น
- 2.3.2 มีกฎหมาย ยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนงานภายนอกที่สนับสนุนการจัดการวนอุทยาน
- 2.3.3 ประชาชน ภาครัฐ และเอกชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมและสนับสนุนการจัดการวนอุทยาน
- 2.3.4 ประชาชนรอบแนวเขตให้ข้อมูลข่าวสารการกระทำผิดเกี่ยวกับกฎหมายด้านป่าไม้

2.4 อุปสรรค (Threats)

2.4.1 ประชาชนไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่

2.4.2 ประชาชนรอบแนวเขตวนอุทยานจุดไฟเผาพื้นที่เกษตร จึงก่อให้เกิดปัญหาไฟป่า

2.4.3 ปัญหาภัยพิบัติในพื้นที่ เช่น ดินถล่ม

2.4.4 ชาวชนรอบแนวเขตขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) สามารถแบ่งสภาพแวดล้อมได้เป็นการวิเคราะห์และประเมินสภาพแวดล้อมภายใน และการวิเคราะห์และประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก และตั้งสรุปในตารางที่ 4.8 – 4.9

ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์และประเมินสภาพแวดล้อมภายใน

จุดแข็ง (Strength: S)	จุดอ่อน (Weakness: W)
1. มีกฎหมายหลัก คือ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 (S1) 2. มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสวยงาม (S2) 3. มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงด้านการบริหารจัดการ (S3) 4. การคมนาคมเข้าสู่พื้นที่สะดวก (S4) 5. เจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี (S5)	1. อัตรากำลังไม่เพียงพอและเจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน (W1) 2. ข้อมูลพื้นฐานด้านทรัพยากรมีจำกัด และขาดความร่วมมือในการทำวิจัยกับหน่วยงาน/สถาบันการศึกษา (W2) 3. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการนักท่องเที่ยว (W3) 4. ไม่มีแผนการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของวนอุทยาน (W4) 5. ไม่มีป้ายชี้แจงแสดงแนวเขตที่ชัดเจน (W5)

ตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์และประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก

โอกาส (Opportunity: O)	อุปสรรค (Threat: T)
1. กระแสความนิยมในการอนุรักษ์ธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพิ่มสูงขึ้น (O1)	1. ประชาชนไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ (T1)
2. มีกฎหมาย ยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนงานภายนอกที่สนับสนุนการจัดการวนอุทยาน (O2)	2. ประชาชนรอบแนวเขตวนอุทยานจุดไฟเผาพื้นที่เกษตร จึงก่อให้เกิดปัญหาไฟป่า (T2)
3. ประชาชน ภาครัฐ และเอกชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมและสนับสนุนการจัดการวนอุทยาน (O3)	3. ปัญหากัญพิบัติในพื้นที่ เช่น ดินถล่ม (T3)
4. ประชาชนรอบแนวเขตให้ข้อมูลข่าวสารการกระทำผิดเกี่ยวกับกฎหมายด้านป่าไม้ (O4)	4. ชาวชนรอบแนวเขตขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (T4)

และเมื่อนำผลการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในและปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกจากการวิเคราะห์ SWOT Analysis มาจัดทำสรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ (Strategic Factors analysis summary : SFAS) โดยวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Factors Analysis Summary : IFAS) ดังตารางที่ 4.10 และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Factors Analysis Summary : EFAS) ดังตารางที่ 4.11 เพื่อหาตำแหน่งยุทธศาสตร์การจัดการวนอุทยานบึงสามพัน ดังตารางที่ 4.12

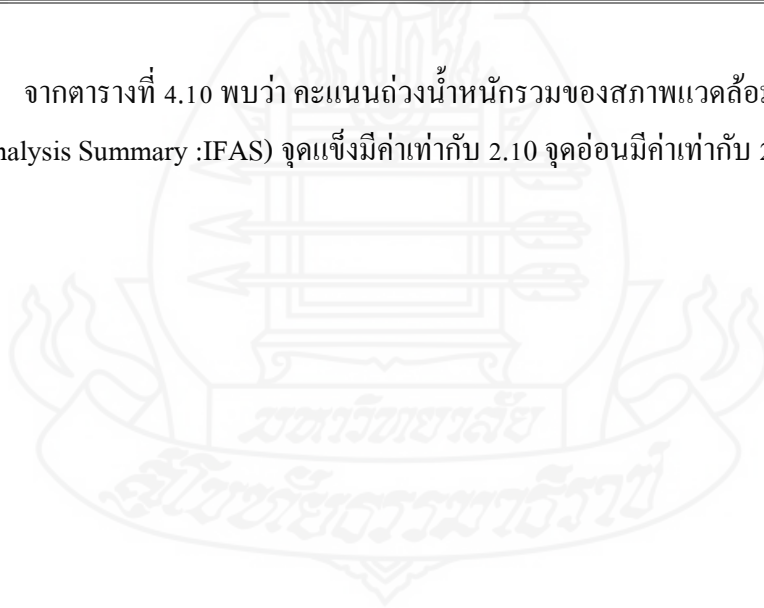
ตารางที่ 4.10 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Factors Analysis Summary :IFAS)

จุดแข็ง	เกรด	น้ำหนัก	คะแนน	น้ำหนัก คะแนน
1. มีกฎหมายหลักคือ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2562	A	0.12	5	0.61
2. มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสวยงาม	A	0.12	4	0.49
3. มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงด้านการบริหารจัดการ	B	0.10	4	0.39
4. การคมนาคมเข้าสู่พื้นที่สะดวก	C	0.07	3	0.22
5. เจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี	B	0.10	4	0.39
รวมน้ำหนักคะแนนจุดแข็ง				2.10

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

จุดอ่อน	เกรด	น้ำหนัก	คะแนน	น้ำหนัก คะแนน
1. อัตราค่าจ้างไม่เพียงพอและเจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน	A	0.12	5	0.61
2. ข้อมูลพื้นฐานด้านทรัพยากรมีจำกัด และขาดความร่วมมือในการทำวิจัยกับหน่วยงาน/สถาบันการศึกษา	B	0.10	5	0.49
3. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการนักท่องเที่ยว	B	0.10	4	0.39
4. ไม่มีแผนการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของวนอุทยาน	B	0.10	5	0.49
5. ไม่มีป้ายชี้แจงแสดงแนวเขตที่ชัดเจน	C	0.07	4	0.29
รวมน้ำหนักคะแนนจุดอ่อน				2.27
รวมน้ำหนักปัจจัยภายใน (จุดแข็ง จุดอ่อน) = 1.00	1.00			

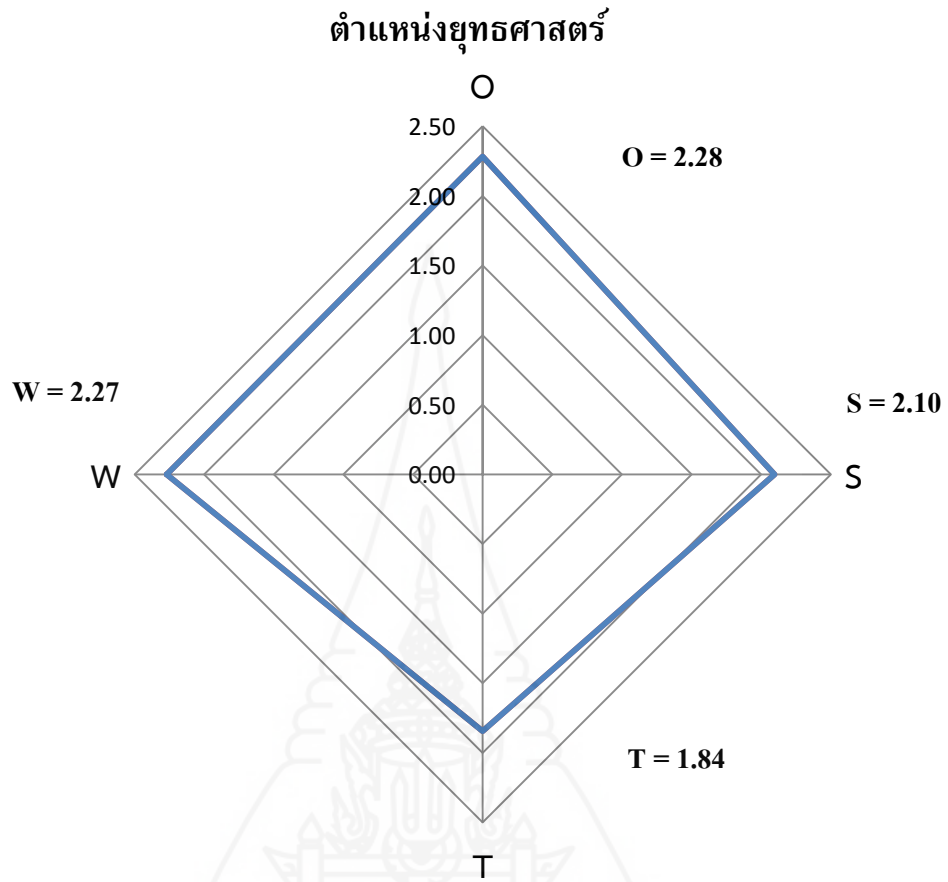
จากตารางที่ 4.10 พบว่า คะแนนถ่วงน้ำหนักรวมของสภาพแวดล้อมภายใน (Internal Factors Analysis Summary :IFAS) จุดแข็งมีค่าเท่ากับ 2.10 จุดอ่อนมีค่าเท่ากับ 2.27

ตารางที่ 4.11 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Factors Analysis Summary :EFAS)

โอกาส	เกรด	น้ำหนัก	คะแนน	น้ำหนัก คะแนน
1. กระแสความนิยมในการอนุรักษ์ธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพิ่มสูงขึ้น	A	0.16	4	0.63
2. มีกฎหมาย ยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนงาน ภายนอกที่สนับสนุนการจัดการวนอุทยาน	A	0.16	5	0.78
3. ประชาชน ภาครัฐ และเอกชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมและสนับสนุนการจัดการวนอุทยาน	C	0.09	4	0.38
4. ประชาชนรอบแนวเขตให้ข้อมูลข่าวสารการกระทำผิดเกี่ยวกับกฎหมายด้านป่าไม้	B	0.13	4	0.50
รวมน้ำหนักคะแนนโอกาส				2.28
อุปสรรค	เกรด	น้ำหนัก	คะแนน	น้ำหนัก คะแนน
1. ประชาชนไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่	B	0.13	4	0.50
2. ประชาชนรอบแนวเขตวนอุทยานจุดไฟเผาพื้นที่เกษตร จึงก่อให้เกิดปัญหาไฟป่า	A	0.16	5	0.78
3. ปัญหากักขังสัตว์ในพื้นที่ เช่น ดินถล่ม	C	0.09	3	0.28
4. เยาวชนรอบแนวเขตขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	C	0.09	3	0.28
รวมน้ำหนักคะแนนอุปสรรค				1.84
รวมน้ำหนักปัจจัยภายนอก (โอกาส ภาวะคุกคาม) = 1.00		1.00		

จากตารางที่ 4.11 พบว่า คะแนนถ่วงน้ำหนักรวมของสภาพแวดล้อมภายนอก (External Factors Analysis Summary :EFAS) โอกาสมีค่าเท่ากับ 2.28 โอกาสมีค่าเท่ากับ 1.84

ภาพที่ 4.1 ตำแหน่งยุทธศาสตร์การจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

จากภาพที่ 4.1 พบว่า วนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในช่องยุทธศาสตร์เร่งพัฒนา หรือยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข คือ ต้องกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อลดจุดอ่อนและแสวงหาโอกาส เพื่อสร้างข้อได้เปรียบจากโอกาสที่มีอยู่ และจากการศึกษาปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์มาทำการวิเคราะห์ TOWS Matrix จะได้ออกมาเป็นกลยุทธ์ 4 รูปแบบ ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก (SO) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) และกลยุทธ์เชิงรับ (WT) ดังตารางที่ 4.12

ตาราง 4.12 วิเคราะห์ TOWS Matrix

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง (Strength: S)	จุดอ่อน (Weakness: W)
<p style="text-align: center;">โอกาส (Opportunity: O)</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรุก (SO)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ป้องกันการบุกรุกพื้นที่และการกระทำผิดตามตามกฎหมายป่าไม้ (S1S4O2O4) 2. จัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อคุ้มครอง ดูแล รักษา พันธุ์ ให้ความมั่นคงของระบบนิเวศ (S1S2S3S4O1O2) 3. จัดทำระบบสื่อความหมายทั้งภายใน และภายนอกวนอุทยาน (S2O1) 4. จัดทำการวิจัยและประเมินประสิทธิผลการจัดการด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว (S3O1) 5. จัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่วนอุทยานภายใน 2 ปี โดยอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลตามหลักวิชาการ และการมีส่วนร่วม (S1S3O2O3) 	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดทำแผนการสื่อความหมาย (W4O1O2) 2. พัฒนาขีดความสามารถและทักษะของเจ้าหน้าที่ เพื่อการสื่อความหมาย (W1W4O1O2) 3. ใช้ประโยชน์ทรัพยากรนันทนาการในวนอุทยานอย่างยั่งยืน (W3O2) 4. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวในวนอุทยาน เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนรอบแนวเขตวนอุทยาน (W3O1) 5. วางแผนและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวให้กลมกลืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (W3O1)

ตาราง 4.12 (ต่อ)

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง (Strength: S)	จุดอ่อน (Weakness: W)
<p style="text-align: center;">โอกาส (Opportunity: O)</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรุก (SO)</p> <p>6. ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนการบริหารจัดการพื้นที่วนอุทยาน (S1S3O2O3)</p> <p>7. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน และประชาชนรอบแนวเขตวนอุทยาน (S1S3S5O2O3)</p> <p>8. บริหารจัดการวนอุทยานอย่างมีวิสัยทัศน์ และดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ (S1S3O2)</p> <p>9. บริหารจัดการทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ (S3O2)</p> <p>10. บริหารระบบการเงิน การคลังอย่างมีประสิทธิภาพ (S3O2)</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)</p> <p>6. บำรุงรักษาและบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก (W3O1)</p> <p>7. จัดการน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค (W4O2)</p> <p>8. จัดการน้ำทิ้ง (W4O2)</p> <p>9. จัดการขยะและสิ่งปฏิกูล (W4O2)</p> <p>10. จัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ (W4O2)</p> <p>11. ศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (W2W4O1O2)</p> <p>12. จัดให้มีการจัดการความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ (W1O2)</p> <p>13. สร้างเครือข่ายงานวิจัยกับหน่วยงาน/สถาบันการศึกษา (W2O2O3)</p> <p>14. จัดทำระบบจัดการความรู้ ฐานข้อมูลและสารสนเทศ ตลอดจนเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการจัดการวนอุทยาน (W4O2)</p>

ตาราง 4.12 (ต่อ)

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง (Strength: S)	จุดอ่อน (Weakness: W)
อุปสรรค (Threat: T)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) 1. จัดอบรมและสร้างเครือข่ายเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (S1S3S5T1T4) 2. ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้และจิตสำนึกของชุมชนเกี่ยวกับปัญหาไฟป่า (S1S2S4T2) 3. สำรวจและประเมินพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติ (S1S4T3)	กลยุทธ์เชิงรับ (WT) 1. จัดทำแนวเขตวนอุทยาน (W5T2) 2. จัดทำแผนการจัดการไฟป่าอย่างมีส่วนร่วม (W1W2W4T1T2) 3. จัดทำแผนเตรียมความพร้อมและจัดหาอุปกรณ์เพื่อรับมือกับเหตุภัยพิบัติ (W1W3W4T1T3) 4. จัดทำฐานข้อมูล และองค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วม และการจัดการความขัดแย้ง สำหรับเจ้าหน้าที่วนอุทยาน (W2W3W4T1T4)

ตอนที่ 3 ผลการจัดทำแผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

การจัดทำแผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อ.บึงสามพัน จ.เพชรบูรณ์ ภายใต้วิสัยทัศน์ของวนอุทยานบึงสามพัน คือ บริหารจัดการวนอุทยาน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ภายในปี 2570 ซึ่งสามารถแบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็น 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ ดังนี้

- 1.1 ป้องกันการบุกรุกพื้นที่และการกระทำผิดตามกฎหมายป่าไม้
- 1.2 จัดทำแนวเขตวนอุทยาน

1.3 จัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อคุ้มครอง ดูแล รักษา ฟื้นฟู ให้เกิด
ความมั่นคงของระบบนิเวศ

1.4 จัดทำแผนการจัดการไฟป่าอย่างมีส่วนร่วม

1.5 ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้และจิตสำนึกของชุมชนเกี่ยวกับ
ปัญหาไฟป่า

1.6 จัดทำแผนเตรียมความพร้อมและจัดหาอุปกรณ์เพื่อรับมือกับเหตุ
ภัยพิบัติ

1.7 สำรวจและประเมินพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการศึกษาและวิจัยทรัพยากรในพื้นที่ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ดังนี้

2.1 ศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลระบบนิเวศและความหลากหลายทาง
ชีวภาพในพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.2 จัดให้มีการจัดการความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่

2.3 สร้างเครือข่ายงานวิจัยกับหน่วยงาน/สถาบันการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านนันทนาการและสื่อความหมาย ประกอบด้วย 9 กลยุทธ์ ดังนี้

3.1 จัดทำแผนการสื่อความหมาย

3.2 พัฒนาขีดความสามารถและทักษะของเจ้าหน้าที่ เพื่อการสื่อ
ความหมาย

3.3 จัดอบรมและสร้างเครือข่ายเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

3.4 จัดทำระบบสื่อความหมายทั้งภายใน และภายนอกวนอุทยาน

3.5 ใช้ประโยชน์ทรัพยากรนันทนาการในวนอุทยานอย่างยั่งยืน

3.6 ส่งเสริมให้มีกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวในวนอุทยาน
เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ให้กับชุมชนรอบแนวเขตวนอุทยาน

3.7 จัดทำการวิจัยและประเมินประสิทธิผลการจัดการด้านนันทนาการ
และการท่องเที่ยว

3.8 วางแผนและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว
ให้กลมกลืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3.9 บำรุงรักษาและบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ดังนี้

4.1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน และประชาชนรอบแนวเขต
วนอุทยาน

4.2 จัดทำฐานข้อมูล และองค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วม และการ
จัดการความขัดแย้ง สำหรับเจ้าหน้าที่วนอุทยาน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านบริหารจัดการ ประกอบด้วย 10 กลยุทธ์ ดังนี้

5.1 จัดการน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค
5.2 จัดการน้ำทิ้ง
5.3 จัดการขยะและสิ่งปฏิกูล
5.4 จัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ
5.5 จัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่วนอุทยานภายใน 2 ปี โดยอยู่บน
พื้นฐานของข้อมูลตามหลักวิชาการ และการมีส่วนร่วม

5.6 ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนการบริหารจัดการพื้นที่
วนอุทยาน

5.7 บริหารจัดการวนอุทยานอย่างมีวิสัยทัศน์ และดำเนินงานตาม
ยุทธศาสตร์ที่วางไว้

5.8 บริหารจัดการทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ

5.9 บริหารระบบการเงิน การคลังอย่างมีประสิทธิภาพ

5.10 จัดทำระบบจัดการความรู้ ฐานข้อมูลและสารสนเทศ ตลอดจน
เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการจัดการวนอุทยาน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญ 3 ส่วน ประกอบด้วย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ มีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

สามารถสรุปผลการวิจัยได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของชุมชนต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน 2) เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน 3) เพื่อจัดทำแผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลชัยสมทอค และตำบลชัยไม่แดง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 5,136 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane ที่ความคาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 371 คน แล้วกำหนดสัดส่วนจำนวนตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละหมู่บ้าน และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับสลากเลขที่บ้านของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนรอบวนอุทยานบึงสามพัน จำนวน 8 หมู่บ้าน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่ 1) สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยาน 3) ความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน 4) การมีส่วนร่วมในแนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน 5) ความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ แล้วนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพจัดให้มีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน และผู้เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการวนอุทยานบึงสามพัน จำนวน 15 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากตัวแทนของหน่วยงานราชการ จำนวน 8 หน่วยงาน ได้แก่ 1) ตัวแทนเจ้าหน้าที่วนอุทยานบึงสามพัน 2) ตัวแทนเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลชัยสมอทอด 3) ตัวแทนเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลชัยสมอทอด 4) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 5) ตัวแทนเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลชัยไม่แดง 6) ตัวแทนเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเพชรบูรณ์ 7) ตัวแทนเจ้าหน้าที่สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 11 8) ตัวแทนเจ้าหน้าที่สถานีตำรวจภูธรบึงสามพัน จากนั้นนำผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิธีพรรณนาความ การบรรยาย การตีความ และการวิเคราะห์ส่วนประกอบ

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ความคิดเห็นของชุมชนต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

1) ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 50.70) มีอายุมากกว่า 45 ปี (ร้อยละ 53.90) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 42.60) ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม (ร้อยละ 43.10) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าเดือนละ 10,000 บาท (ร้อยละ 71.40) มีถิ่นฐานเกิดในหมู่บ้าน (ร้อยละ 77.60) ย้ายมาตั้งถิ่นฐานใหม่ในหมู่บ้านแห่งนี้เป็นระยะเวลา 16 ปี ขึ้นไป โดยมีระยะห่างจากที่พักอาศัยถึงวนอุทยานบึงสามพันระยะทางประมาณ 6 – 10 กิโลเมตร (ร้อยละ 35.80) ตนเองหรือสมาชิกในครอบครัวเคยได้รับรู้หรือได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับวนอุทยานบึงสามพัน (ร้อยละ 60.60) และได้รับรู้หรือได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับวนอุทยานบึงสามพันจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ (ร้อยละ 46.90)

2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในระดับมาก (ร้อยละ 54.45) รองลงมา คือ ระดับปานกลาง (ร้อยละ 43.40) และระดับน้อย (ร้อยละ 2.15)

3) ความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบันระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.72-2.34 โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดพบในด้านความพึงพอใจต่อการตรวจตราลาดตระเวนเพื่อป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่วนอุทยาน และค่าเฉลี่ย

ที่น้อยที่สุด คือ ความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกที่บริการให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า
ห้องน้ำ – สุขา ร้านค้า ที่พัก

4) การมีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน
ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ในประเด็น การสอดคล้องดูแลสิ่งแวดล้อมแก่
เจ้าหน้าที่ กรณีพบการบุกรุกทำลายป่า ถ้ำสัตว์ป่าในเขตวนอุทยาน (ร้อยละ 59.80) และมีส่วนร่วม
น้อยที่สุดในประเด็นการวางแผนการจัดการวนอุทยานในปัจจุบัน (ร้อยละ 44.20) โดยมีผลการ
ประเมินการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 50.40)

5) *ความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับแนวทางการจัดการวนอุทยาน
บึงสามพัน*

(1) *ปัญหาและอุปสรรค* พบว่า ไม่มีห้องน้ำสาธารณะสำหรับ
นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่มีน้อยทำให้การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึง ภูมิทัศน์โดยรอบ
วนอุทยานมีสภาพเสื่อมโทรม ไม่มีร้านค้าสหกรณ์ ไม่มีสถานที่จอดรถที่ชัดเจน ไม่มีไฟส่องสว่าง
บริเวณด้านหน้า และภายในวนอุทยาน

(2) *ข้อเสนอแนะ* พบว่า ควรจัดสร้างห้องน้ำสาธารณะสำหรับ
นักท่องเที่ยว ควรประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับวนอุทยานในช่องทางต่างๆ ให้เพิ่มมากขึ้น ควรจัด
ให้มีมุม/สถานที่เฉพาะสำหรับให้ประชาชนมาพักผ่อน ควรพัฒนา และปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบ
วนอุทยานบึงสามพันให้มีความสวยงามมากขึ้น ควรให้เจ้าหน้าที่เข้าถึงแหล่งชุมชนให้มากขึ้น ควร
จัดให้มีจุดแวะพักรถ อยากให้มีการปลูกป่า และพัฒนาพื้นที่ป่าให้อุดมสมบูรณ์ ควรอนุญาตให้
ชาวบ้านในพื้นที่เข้าไปหาของป่าได้ ควรจัดตั้งรางวัลสำหรับผู้ที่แจ้งเบาะแสกระทำความผิด ควรให้
ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ควรจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถ
มาทางเดินเท้าและมีจุดชมวิว ควรจัดให้มีร้านค้าขายของบริเวณด้านหน้าวนอุทยาน ควรจัดให้มีป้าย
บอกทาง

**1.3.2 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ในการจัดการวนอุทยาน
บึงสามพันในปัจจุบัน**

1) *จุดแข็งในการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน*

จากการสนทนากลุ่มพบว่า มีจุดแข็ง จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ 1) มีกฎหมาย
หลัก คือ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 2) มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และ
สวยงาม 3) มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยตรงด้านการบริหารจัดการ 4) การคมนาคมเข้าสู่พื้นที่
สะดวก 5) เจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี

2) จุดอ่อนในการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

จากการสนทนากลุ่มพบว่า มีจุดอ่อน จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ 1) อัตรากำลังไม่เพียงพอและเจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน 2) ข้อมูลพื้นฐานด้านทรัพยากรมีจำกัด และขาดความร่วมมือในการทำวิจัยกับหน่วยงาน/สถาบันการศึกษา 3) ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการนักท่องเที่ยว 4) ไม่มีแผนการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของวนอุทยาน 5) ไม่มีป้ายชี้แจงแสดงแนวเขตที่ชัดเจน

3) โอกาสในการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

จากการสนทนากลุ่มพบว่า มีโอกาส จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ 1) กระแสความนิยมในการอนุรักษ์ธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพิ่มสูงขึ้น 2) มีกฎหมายยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนงานภายนอกที่สนับสนุนการจัดการวนอุทยาน 3) ประชาชน ภาครัฐ และเอกชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมและสนับสนุนการจัดการวนอุทยาน 4) ประชาชนรอบแนวเขตให้ข้อมูลข่าวสารการกระทำผิดเกี่ยวกับกฎหมายด้านป่าไม้

4) อุปสรรคในการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

จากการสนทนากลุ่มพบว่า มีอุปสรรค จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ 1) ประชาชนไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ 2) ประชาชนรอบแนวเขตวนอุทยานจุดไฟเผาพื้นที่เกษตรจึงก่อให้เกิดปัญหาไฟป่า 3) ปัญหาภัยพิบัติในพื้นที่ เช่น ดินถล่ม 4) เยาวชนรอบแนวเขตขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลดังกล่าว นำมาสู่การทำ TOWS Matrix และกำหนดเป็นแผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

1.3.3 แผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

จากผลการวิจัย พบว่า สามารถจัดทำแผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพันซึ่งแผนการจัดการดังกล่าวประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ โดยมีรายชื่อยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) ด้านอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ 2) ด้านการศึกษาและวิจัยทรัพยากรในพื้นที่ 3) ด้านนันทนาการและสื่อความหมาย 4) ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) ด้านบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย 31 กลยุทธ์

2. อภิปรายผล

จากการศึกษา แนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถอภิปรายผลเป็นรายประเด็นได้ ดังนี้

2.1 ระดับความคิดเห็นของชุมชนต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

2.1.1 สถานภาพทั่วไปของประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน

จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยมีอายุมากกว่า 45 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าเดือนละ 10,000 บาท มีถิ่นฐานเกิดในหมู่บ้าน โดยมีระยะห่างจากที่พักอาศัยถึงวนอุทยานบึงสามพัน 6 – 10 กิโลเมตร ส่วนใหญ่ได้รับรู้หรือได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับวนอุทยานบึงสามพันจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับ วัชรินทร์ คำหอม (2548) ที่ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของราษฎรต่อวนอุทยานไดโนเสาร์แก่งหลวง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา โดยพบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 40 – 49 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม มีรายได้รวมของครัวเรือน 20,000 – 30,000 บาทต่อปี มีถิ่นฐานเกิดในหมู่บ้าน รวมระยะเวลา 40-49 ปี และได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวนอุทยานไดโนเสาร์แก่งหลวงจากญาติ พี่น้อง/เพื่อนบ้าน สุเทพ เกตุเวชสุริยา (2548) ที่ศึกษาเรื่อง ความต้องการมีส่วนร่วมของราษฎรท้องถิ่นในโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วมของอุทยานแห่งชาติเขาแหลม จังหวัดกาญจนบุรี โดยพบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 30 - 39 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม มีรายได้รวม 10,001 - 50,000 บาท ส่วนใหญ่ย้ายถิ่นมาจากจังหวัดอื่น ระยะเวลาที่อาศัย 30 – 39 ปี ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จากสื่อโทรทัศน์ พระชาญชัย เพชรดี (2555) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโครงการส่งเสริมให้ที่พิทักษ์เขารงทองช่วยงานด้านป่าไม้ บ้านป่าแดง ตำบลป่าเลา อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยพบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 36 - 45 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม รายได้ 20,001 – 40,000 บาทต่อปี ดังนั้น จึงสามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า ผู้ชายมักเป็นผู้นำครอบครัว และเป็นผู้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่างๆ มากกว่าผู้หญิง ดังนั้นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมควรจัดให้มีกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้นำครอบครัวได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันก็ส่งเสริมให้สตรีได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

2.1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยาน

จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในระดับมาก (ร้อยละ 54.45) โดยสามารถตอบคำถามได้ถูกมากที่สุด ในประเด็นความหมายของวนอุทยาน ในขณะที่ตอบผิดมากที่สุด คือ ประเด็นข้อกำหนด/กฎระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่วนอุทยาน (เราสามารถจุดไฟเพื่อใช้ในการประกอบอาหาร

หรือลดความหนาแน่นในบริเวณไหนก็ได้) ดังนั้น ในการจัดทำแผนการจัดการวนอุทยานจะต้องให้ความสำคัญในประเด็นของการสื่อสาร ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของพื้นที่วนอุทยานและจัดทำป้ายประกาศไว้อย่างชัดเจน

2.1.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน

จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ มีความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 73.58) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นที่มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด 3 อันดับ จากมากไปน้อย ได้แก่ 1) สิ่งอำนวยความสะดวกที่บริการให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า ห้องน้ำ – สุขา ร้านค้า ที่พัก 2) การประชาสัมพันธ์ และสื่อความหมายให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ 3) สภาพทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ในพื้นที่วนอุทยาน ดังนั้น ในการกำหนดความเร่งด่วนในการดำเนินงานตามแผนการจัดการต้องให้ความสำคัญกับประเด็นเหล่านี้ในอันดับต้น

2.1.4 การมีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน

จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนผู้อาศัยอยู่ในชุมชนโดยรอบวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ มีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 50.40) โดยมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การสอดส่องดูแลแจ้งเบาะแสแก่เจ้าหน้าที่ กรณีพบการบุกรุกทำลายป่า ล่าสัตว์ป่าในเขตวนอุทยาน และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการวนอุทยานในปัจจุบัน ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ สอดคล้องกับ กฤษณา สุภาพไพบุลย์ (2542) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย โดยพบว่า โดยรวมราษฎรมีส่วนร่วมในการจัดการอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ค่อนข้างต่ำ ดังนั้น การดำเนินงานในการจัดการวนอุทยานในอนาคต ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรอบในทุกๆ ด้าน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรอบเป็นปัจจัยสำคัญไปสู่ความสำเร็จในการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ (ธนกร ตีรภานนท์, 2558)

2.2 แผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน จากผลการศึกษา พบว่า สามารถกำหนดแผนการจัดการวนอุทยานได้เป็น 5 ยุทธศาสตร์ 31 กลยุทธ์ ซึ่งเมื่อพิจารณายุทธศาสตร์และกลยุทธ์ดังกล่าว เปรียบเทียบกับแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ซึ่งประกอบไปด้วย 14 นโยบาย (สำนักอุทยานแห่งชาติ, 2562) ได้แก่ 1) การป้องกันพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ 2) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ 3) การจัดการทรัพยากรประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรม 4) การจัดการไฟฟ้าและภัยพิบัติทางธรรมชาติ 5) การสื่อความหมายและธรรมชาติศึกษา 6) การใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว 7) การพัฒนาทางกายภาพ

และสิ่งอำนวยความสะดวก 8) การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ 9) การศึกษาวิจัย และนวัตกรรมทางวิชาการ 10) การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบอื่น 11) การจัดทำแผนสำหรับพื้นที่ในระบบอุทยาน 12) การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นและภาคส่วนต่างๆ 13) การจัดการองค์กร 14) นโยบายอุทยานแห่งชาติทางทะเล ทั้งนี้เป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติทางบก จำนวน 13 นโยบาย สามารถสรุปเปรียบเทียบได้ ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ความสอดคล้องยุทธศาสตร์ของวนอุทยานบึงสามพัน นโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ และกลยุทธ์การจัดการวนอุทยานบึงสามพัน

ยุทธศาสตร์ของ วนอุทยานบึงสามพัน	นโยบายการจัดการ อุทยานแห่งชาติ	กลยุทธ์การจัดการ วนอุทยานบึงสามพัน
1. ยุทธศาสตร์ด้านอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ	นโยบายที่ 1 การป้องกันพื้นที่ และทรัพยากรธรรมชาติ นโยบายที่ 2 การจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ นโยบายที่ 4 การจัดการไฟป่า และภัยพิบัติทางธรรมชาติ	1. ป้องกันการบุกรุกพื้นที่และการ กระทำผิดตามกฎหมายป่าไม้ 2. จัดทำแนวเขตวนอุทยาน 3. จัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อ คุ้มครอง ดูแล รักษา พื้นฟู ให้เกิด ความมั่นคงของระบบนิเวศ 4. จัดทำแผนการจัดการไฟป่าอย่าง มีส่วนร่วม 5. ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ และจิตสำนึกของชุมชนเกี่ยวกับ ปัญหาไฟป่า 6. จัดทำแผนเตรียมความพร้อม และจัดหาอุปกรณ์เพื่อรับมือกับ เหตุภัยพิบัติ 7. สำรวจและประเมินพื้นที่เสี่ยง ภัยพิบัติ

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์ของ วนอุทยานบึงสามพัน	นโยบายการจัดการ อุทยานแห่งชาติ	กลยุทธ์การจัดการ วนอุทยานบึงสามพัน
2. ยุทธศาสตร์ด้าน การศึกษาและวิจัย ทรัพยากรในพื้นที่	นโยบายที่ 9 การศึกษาวิจัยและ นวัตกรรมทางวิชาการ	1. ศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลระบบ นิเวศและความหลากหลายทาง ชีวภาพในพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วม ของชุมชน 2. จัดให้มีการจัดการความรู้ให้กับ เจ้าหน้าที่ 3. สร้างเครือข่ายงานวิจัยกับ หน่วยงาน/สถาบันการศึกษา
3. ยุทธศาสตร์ด้าน นันทนาการและ สื่อความหมาย	นโยบายที่ 5 การสื่อความหมาย และธรรมชาติศึกษา นโยบายที่ 6 การใช้ประโยชน์ ด้านนันทนาการและการ ท่องเที่ยว นโยบายที่ 7 การพัฒนาทาง กายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก	1. จัดทำแผนการสื่อความหมาย 2. พัฒนาขีดความสามารถและ ทักษะของเจ้าหน้าที่เพื่อการสื่อ ความหมาย 3. จัดอบรมและสร้างเครือข่าย เยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 4. จัดทำระบบสื่อความหมายทั้ง ภายใน และภายนอกวนอุทยาน 5. ใช้ประโยชน์ทรัพยากร นันทนาการในวนอุทยานอย่าง ยั่งยืน 6. ส่งเสริมให้มีกิจกรรม นันทนาการและการท่องเที่ยวใน วนอุทยาน เพื่อประโยชน์ทาง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ให้กับชุมชนรอบแนวเขต วนอุทยาน

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์ของ วนอุทยานบึงสามพัน	นโยบายการจัดการ อุทยานแห่งชาติ	กลยุทธ์การจัดการ วนอุทยานบึงสามพัน
3. ยุทธศาสตร์ด้าน นันทนาการและ สื่อความหมาย	นโยบายที่ 5 การสื่อความหมาย และธรรมชาติศึกษา นโยบายที่ 6 การใช้ประโยชน์ ด้านนันทนาการและการ ท่องเที่ยว นโยบายที่ 7 การพัฒนาทาง กายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก	7. จัดทำการวิจัยและประเมิน ประสิทธิผลการจัดการด้าน นันทนาการและการท่องเที่ยว 8. วางแผนและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ให้กลมกลืน และเป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม 9. บำรุงรักษาและบริหารจัดการ สิ่งอำนวยความสะดวก
4. ยุทธศาสตร์ด้านส่งเสริม การมีส่วนร่วมของ ประชาชน	นโยบายที่ 12 การมีส่วนร่วม ของประชาชนท้องถิ่นและ ภาคส่วนต่างๆ	1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ หน่วยงาน และประชาชนรอบแนว เขตวนอุทยาน 2. จัดทำฐานข้อมูล และองค์ความรู้ ด้านการมีส่วนร่วม และการจัดการ ความขัดแย้ง สำหรับเจ้าหน้าที่ วนอุทยาน
5. ยุทธศาสตร์ด้านบริหาร จัดการ	นโยบายที่ 8 การจัดการอนามัย สิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ นโยบายที่ 11 การจัดทำแผน สำหรับพื้นที่ในระบบอุทยาน นโยบายที่ 13 การจัดการองค์กร	1. จัดการน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค 2. จัดการน้ำทิ้ง 3. จัดการขยะและสิ่งปฏิกูล 4. จัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมใน สิ่งอำนวยความสะดวกและการ บริการ 5. จัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่ วนอุทยานภายใน 2 ปี โดยอยู่บน พื้นฐานของข้อมูลตามหลักวิชาการ และการมีส่วนร่วม

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์ของ วนอุทยานบึงสามพัน	นโยบายการจัดการ อุทยานแห่งชาติ	กลยุทธ์การจัดการ วนอุทยานบึงสามพัน
5. ยุทธศาสตร์ด้านบริหาร จัดการ	นโยบายที่ 8 การจัดการอนามัย สิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ นโยบายที่ 11 การจัดทำแผน สำหรับพื้นที่ในระบบอุทยาน นโยบายที่ 13 การจัดการองค์กร	6. ประเมินผลการดำเนินงานตาม แผนการบริหารจัดการพื้นที่ วนอุทยาน 7. บริหารจัดการวนอุทยานอย่างมี วิสัยทัศน์ และดำเนินงานตาม ยุทธศาสตร์ที่วางไว้ 8. บริหารจัดการทรัพยากรบุคคล อย่างมีประสิทธิภาพ 9. บริหารระบบการเงิน การคลังอย่าง มีประสิทธิภาพ 10. จัดทำระบบจัดการความรู้ ฐานข้อมูลและสารสนเทศ ตลอดจนเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อ การจัดการวนอุทยาน

จากตารางที่ 5.1 พบว่า กลยุทธ์การจัดการวนอุทยานบึงสามพันที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับนโยบายในการจัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติและวนอุทยานของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และเป็นไปตามข้อกำหนดในมาตราที่ 18 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 สามารถนำไปเป็นแผนหลักในการบริหารจัดการพื้นที่วนอุทยานบึงสามพันได้ในอนาคต

3. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่วนอุทยานบึงสามพัน

2. ควรมีการศึกษาแนวทางการบูรณาการการท่องเที่ยวในระดับอำเภอและระดับจังหวัด โดยร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดเพชรบูรณ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบึงสามพัน ในการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวเพื่อเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยว ทำให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้กับชุมชน และยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับจังหวัดเพชรบูรณ์อีกทางหนึ่ง

3. ควรมีการศึกษา พัฒนาพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมในอนาคต

4. ควรจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนเงินงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำมาใช้ก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว

5. ในการดำเนินงานจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ภายในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ควรมีความชัดเจนในการดำเนินงาน การติดต่อประสานงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และให้ความสำคัญกับการประชุมหารือร่วมกับประชาชนในชุมชน ตลอดจนจนถึงการให้ความคุ้นเคยเป็นกันเอง เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนการพัฒนาการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้กับชุมชน

6. ควรให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

7. ควรเสริมสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรักป่าไม้ และตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้ป่าไม้เกิดความอุดมสมบูรณ์อย่างต่อเนื่อง

8. ควรจัดตั้งการรวมกลุ่มหรือชมรมของชุมชนในการอนุรักษ์ และส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากร หรือมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของวนอุทยานบึงสามพัน

9. ควรมีการสำรวจและวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่วนอุทยานเพื่อหาจุดเด่นที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต

10. ควรมีการทบทวนแผนการจัดการวนอุทยานบึงสามพันและตำแหน่งยุทธศาสตร์การจัดการวนอุทยานบึงสามพันทุกปี เพื่อให้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบราชสันตติวงศ์

บรรณานุกรม

- กฤษฎ์ โปธิศรี. การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครกู้ชีพ ในการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของหน่วยกู้ชีพ
ขั้นพื้นฐาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. ปริญาสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2554
- กฤษฎา สุภาพไพบูลย์. (2542). การมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการอุทยาน แห่งชาติภูกระดึง
จังหวัดเลย. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วนศาสตร์) สาขาการจัดการป่าไม้.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกรียงไกร เพาะเจริญ. (2559). “ทัศนคติของชุมชนต่อแนวทางการจัดการป่าต้นน้ำเสื่อมสภาพ
บนพื้นที่สูงชัน (เขาหัวโล้น) กรณีศึกษา : เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่”
ส่วนประสาน โครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16
(เชียงใหม่).
- จิรัตน์ เขียวช่อม, จิรนนท์ แก้วมา, สุพรรณิ เขียวช่อม, ศศลักษณ์ ทองขาว, ศิริศักดิ์ ศิริภิบาล,
สุวิมล ศิริวงศ์,...กาญจนพันธ์ คำแหง. (2563). การลดปริมาณขยะบนเกาะหลีเป๊ะอย่างยั่งยืน
โดยกระบวนการมีส่วนร่วม. งานทุนวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- คุณดาว ธนากรพงศ์. (2542). การประเมินความพร้อมของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัด ลำปาง
ในการรองรับนโยบายยาเสพติด ประจำปีงบประมาณ 2554 – 2555. การค้นคว้าอิสระ
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)
บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทรงธรรม สุขสว่าง. (2561). การจัดการอุทยานแห่งชาติในประเทศไทยยุค 4.0. วารสารมูลนิธิ
อนุรักษ์ป่ารอยต่อ 5 จังหวัด มณีบูรพา, 11(46), 33-39
- ทิววรรณ ศิริเจริญ. (2558). ศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วนอุทยานน้ำตก
ธารทิพย์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. ทุนอุดหนุนสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

ชัยลักษณ์ โสภาก. (2556). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

นภดล สมแสน. (2546). การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นกับการจัดการอุทยานแห่งชาติกรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระชาอุชัย เพชรดี. (2555). แนวทางพัฒนาการจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการส่งเสริมให้ที่พักรักษาของหน่วยงานด้านป่าไม้ บ้านป่าแดง ตำบลป่าเลา อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรเกษตร) สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พระมหาสุนทร ปุญญา. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขนุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสยาม.

“พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562” (2562, 29 พฤษภาคม) *ราชกิจจานุเบกษา*, 136 (71ก), 104-144.

“พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2562” (2562, 29 พฤษภาคม) *ราชกิจจานุเบกษา*, 136 (71ก), 145-165.

พลอยไพรินทร์ เพ็ชรบุญมี. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำฟ้า อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

พิมพ์ฉัฐชยา บุญยมลิก. (2560). “กลยุทธ์ในการส่งเสริมการส่งออกผลไม้ไทยประเภทพรีเมียมสู่ตลาดโลกอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษามะม่วงไทย” หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

- เพชรรัตน์ สิริสุวรรณ. (2561). ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันการเกิดโรคเบาหวาน รายใหม่ ตำบลสิงห์โคก อำเภอกะหรังวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด. ราชวดีสาร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์.
- วัชรินทร์ คำหอม. (2548). *ความคิดเห็นของราษฎรต่อวนอุทยานไดโนเสาร์แก่งหลวง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพะเยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิชา นวม โคนสูง. (2553). *การประเมินความต้องการเพื่อการวางแผนในการจัดการอุทยานภูชี้ฟ้า*. การค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมพร คงชนกฤตกร. (2550). *ประสิทธิผลของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร) บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมรภัฏ เย็นแจ่ม. (2550). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติดอยหลวง อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย*. การศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ส่วนวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการอุทยานแห่งชาติ. (2560). *แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติ แบบบูรณาการ (พ.ศ.2560 – 2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- สุวรรณยา ชรรวมภิล, รศ.ดร.ถวิล อังคพัฒนากุลและคณะ. (2558). *หลักการส่งเสริมการป่าไม้เพื่อสิ่งแวดล้อม*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). *นโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ (พ.ศ.2562)*. กรุงเทพฯ: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สืบค้นจาก <http://portal.dnp.go.th/Content/nationalpark?contentId=3709>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561). *นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักแผนงานและสารสนเทศ. *แผนที่ยุทธศาสตร์กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พ.ศ.2559 – 2564*. ประกาศ ณ วันที่ 11 กันยายน 2558.

สำนักอุทยานแห่งชาติ. (2564). หลักเกณฑ์การจัดทำแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2562. กรุงเทพฯ: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สุเทพ เกตุเวชสุริยา. ความต้องการมีส่วนร่วมของราษฎรท้องถิ่นในโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครอง อย่างมีส่วนร่วมของอุทยานแห่งชาติเขาแหลม จังหวัดกาญจนบุรี. ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2548.

อรรรรณ บุญศรี. (2554). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม จังหวัดชัยภูมิ. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.

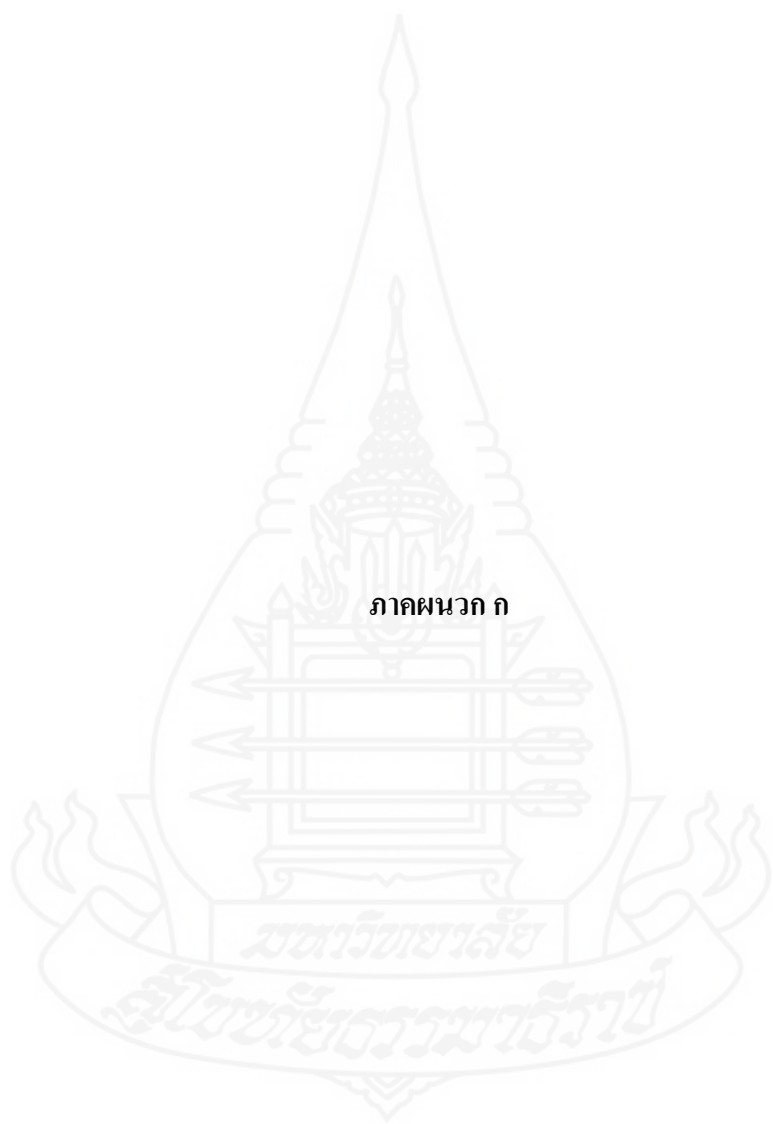

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

ภาคผนวก ก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

แบบสอบถาม

เรื่อง **แนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์**

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการวนอุทยาน

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในแนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน

ตอนที่ 5 ความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ที่ท่านเลือก

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

ต่ำกว่า 25 ปี

26 - 35 ปี

36 - 45 ปี

มากกว่า 45 ปี

3. ระดับการศึกษา

ไม่ได้เรียน

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษา

ปวท / ปวช / ปวส / อนุปริญญา

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

เกษตรกรรม

ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

รับจ้างทั่วไป

รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

อื่นๆ (ระบุ).....

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- น้อยกว่า 10,000 บาท 10,001 – 15,000 บาท
 15,001 – 20,000 บาท 20,001 – 25,000 บาท
 25,001 – 30,000 บาท 30,001 บาทขึ้นไป

6. ภูมิลำเนาเดิมของท่านและครอบครัว

- มีถิ่นฐานเกิดในหมู่บ้าน
 ย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น โดยย้ายมาจาก

☐ หมู่บ้านอื่นในตำบลเดียวกัน	☐ ตำบลอื่นในอำเภอเดียวกัน
☐ อำเภออื่นในจังหวัดเดียวกัน	☐ จังหวัดอื่น ระบุ.....

7. การที่ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้ หรือย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น อยากทราบว่าท่านมีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านแห่งนี้ รวมระยะเวลาเท่าใด

- ไม่เกิน 5 ปี 6 – 10 ปี
 11 – 15 ปี 16 ปี ขึ้นไป

8. ระยะห่างจากที่พักอาศัยถึงวนอุทยานบึงสามพันเป็นเท่าใด

- ไม่เกิน 1 กิโลเมตร 1 – 5 กิโลเมตร
 6 – 10 กิโลเมตร 11 กิโลเมตร ขึ้นไป

9. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวของท่าน เคยได้รับรู้หรือได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับวนอุทยานบึงสามพันบ้างหรือไม่

- ไม่ได้รับ
 ได้รับ

กรณีที่ท่านได้รับข้อมูลข่าวสาร ท่านได้รับจากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ เจ้าหน้าที่ป่าไม้	☐ ผู้นำชุมชน
☐ ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน	☐ วิทยุ
☐ โทรทัศน์	☐ หนังสือพิมพ์
☐ แผ่นพับ/โปสเตอร์	☐ เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ
☐ หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน	☐ องค์กรเอกชน
☐ แฟนเพจวนอุทยานบึงสามพัน	☐ อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวนอุทยานและการจัดการ

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแต่ละข้อที่ตรงกับความรู้ความเข้าใจของท่านที่สุด

ข้อ	หัวข้อ	ถูก	ผิด
1.	วนอุทยาน คือ พื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติสวยงามเหมาะแก่การสงวนรักษาไว้ให้เป็นแหล่งคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติหรือนันทนาการของประชาชนโดยส่วนรวม		
2.	วนอุทยานและอุทยานแห่งชาติคือสิ่งเดียวกัน แต่ใช้ชื่อเรียกแตกต่างกันตามหน่วยงานที่สังกัด		
3.	การให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของการท่องเที่ยวภายในวนอุทยาน		
4.	ลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวภายในวนอุทยาน ต้องเน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งที่สำคัญ (ที่พัก ที่จอดรถ ร้านอาหาร)		
5.	การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างชาญฉลาด เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด และเกิดประโยชน์สูงสุดรวมถึงสามารถมีใช้ได้อย่างยาวนานที่สุด		
6.	การจัดการวนอุทยานควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม		
7.	การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในวนอุทยานเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น		
8.	ประชาชนและชุมชนโดยรอบมีหน้าที่ในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในวนอุทยาน		
9.	การลักลอบทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ บริเวณโดยรอบแนวเขตพื้นที่วนอุทยานเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย		
10.	การแผ้วถาง เผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ไปจากเดิมเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย		
11.	นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่วนอุทยานสามารถนำไม้ ดิน หิน กรวด ทราย แร่ ปิโตรเลียม หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ดิดตัวออกไปนอกพื้นที่ได้ โดยไม่มีความผิด		
12.	ในวนอุทยานเราสามารถจุดไฟเพื่อใช้ในการประกอบอาหาร หรือลดความหนาวเย็นในบริเวณไหนก็ได้		

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการจัดการของวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแต่ละข้อที่ตรงกับความคิดของท่านที่สุด

ข้อ	หัวข้อ	มาก	ปานกลาง	ปรับปรุง
1.	การกำหนดแนวเขตที่ชัดเจนและจัดทำป้ายแสดงให้ทราบถึงแนวเขตพื้นที่วนอุทยาน			
2.	การตรวจตราลาดตระเวนเพื่อป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่วนอุทยาน			
3.	การสำรวจทรัพยากรพันธุ์ไม้ สัตว์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่วนอุทยาน			
4.	การจัดการไฟป่าในเขตวนอุทยาน			
5.	การประชาสัมพันธ์และสื่อความหมายให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์			
6.	สิ่งอำนวยความสะดวกที่บริการให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า ห้องน้ำ – สุขา ร้านค้า ที่พัก			
7.	การให้บริการข้อมูลข่าวสาร จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำ ณ ที่ทำการวนอุทยาน			
8.	การรับฟังความคิดเห็นของชุมชนรอบแนวเขตวนอุทยาน			
9.	การจัดสภาพภูมิทัศน์และทัศนียภาพภายในพื้นที่วนอุทยาน			
10.	สภาพทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ในพื้นที่วนอุทยาน			

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดการวนอุทยานบึงสามพันในปัจจุบัน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแต่ละข้อที่ตรงกับความคิดของท่านที่สุด

ข้อ	หัวข้อ	มี / ร่วม	ไม่มี / ไม่ร่วม	หมายเหตุ
1.	การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา / แนวทางการจัดการที่เป็นประโยชน์ต่อวนอุทยาน			
2.	การมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการวนอุทยานในปัจจุบัน			
3.	การมีส่วนร่วมดำเนินการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในวนอุทยาน ภายใต้กฎระเบียบของวนอุทยาน			
4.	การมีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ทดแทน / สำรวจต้นไม้หลังจากที่ได้ปลูก หรือบำรุงดูรักษาทรัพยากรป่าไม้ภายในวนอุทยาน			
5.	การสอดส่องดูแลแจ้งเบาะแสแก่เจ้าหน้าที่ กรณีพบการบุกรุกทำลายป่า ล่าสัตว์ป่าในเขตวนอุทยาน			
6.	การจัดการไฟฟ้าในเขตวนอุทยาน			
7.	การคิดหาวิธีป้องกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของวนอุทยาน			
8.	การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ / แจกข้อมูลข่าวสารธรรมชาติภายในวนอุทยาน			
9.	การดูแลรักษาวนอุทยานให้สวยงามตามธรรมชาติ			
10.	การติดตามผลการดำเนินงาน ประเมินผลการจัดการตามแผนงานที่วางไว้			

ตอนที่ 5 ความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ

5.1 สภาพปัญหา ข้อจำกัด อุปสรรค ในการจัดการสวนอุทยานบึงสามพัน

.....

.....

.....

.....

.....

5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการจัดการสวนอุทยานบึงสามพัน

.....

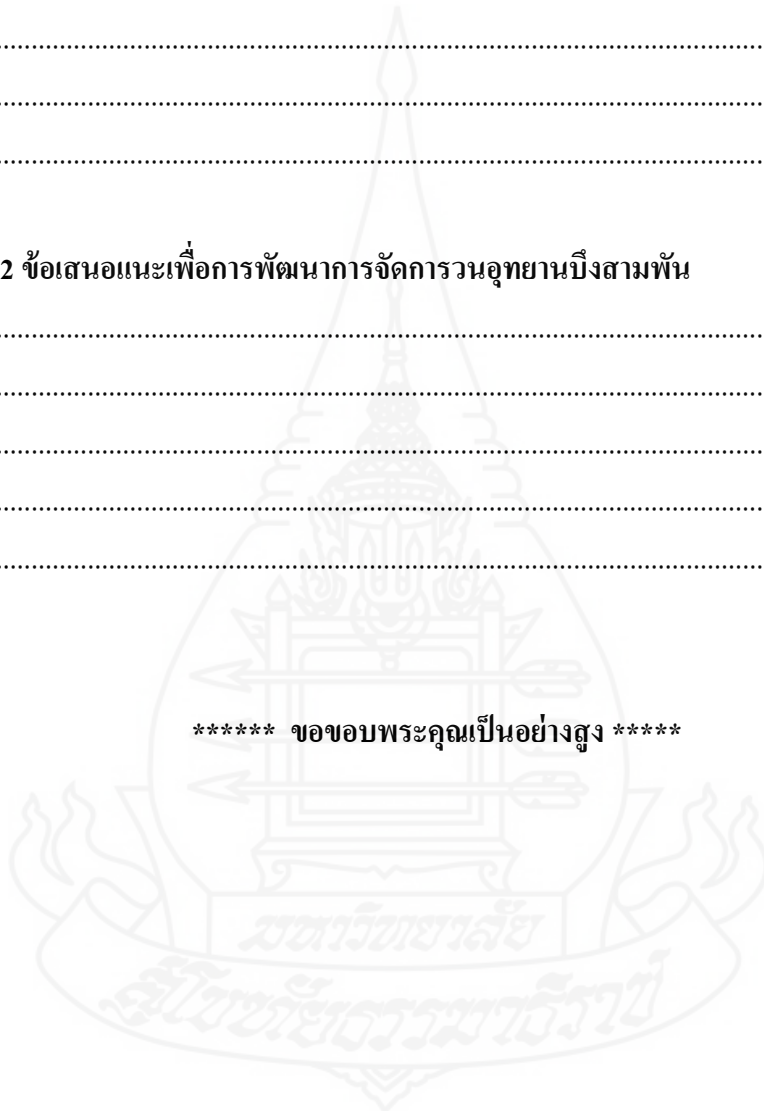
.....

.....

.....

.....

***** ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง *****

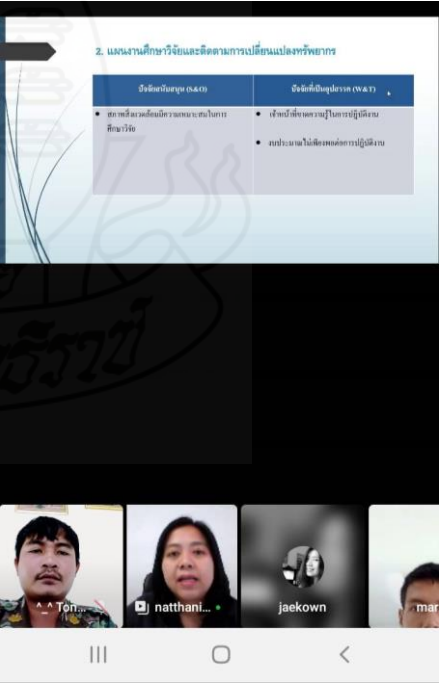
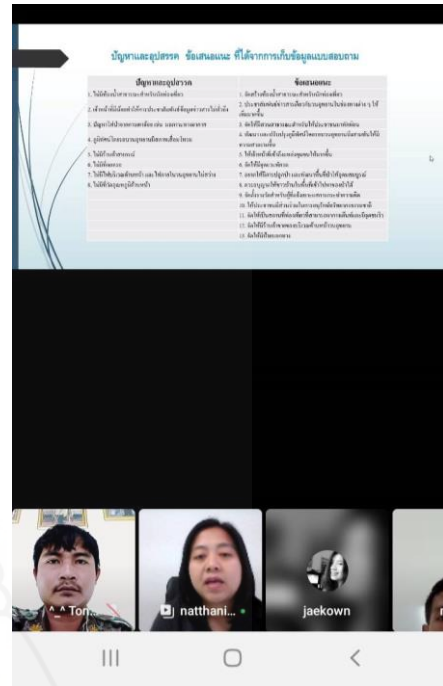

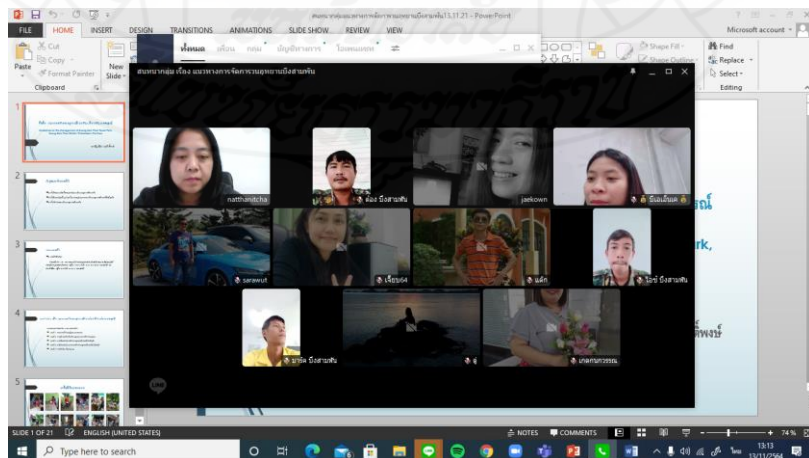
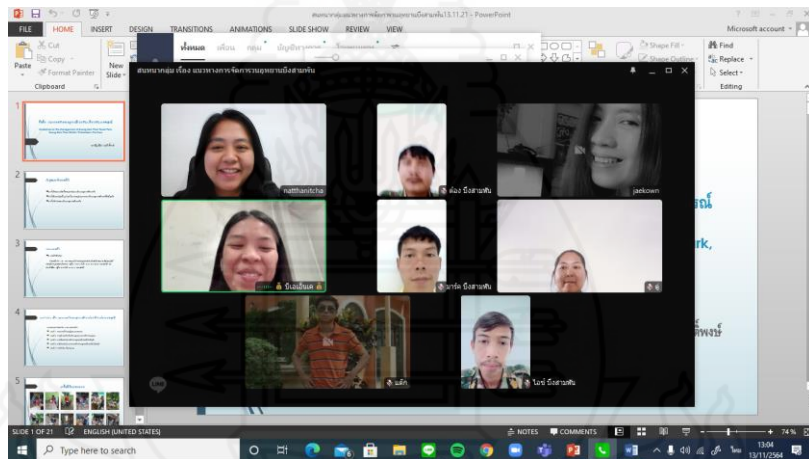
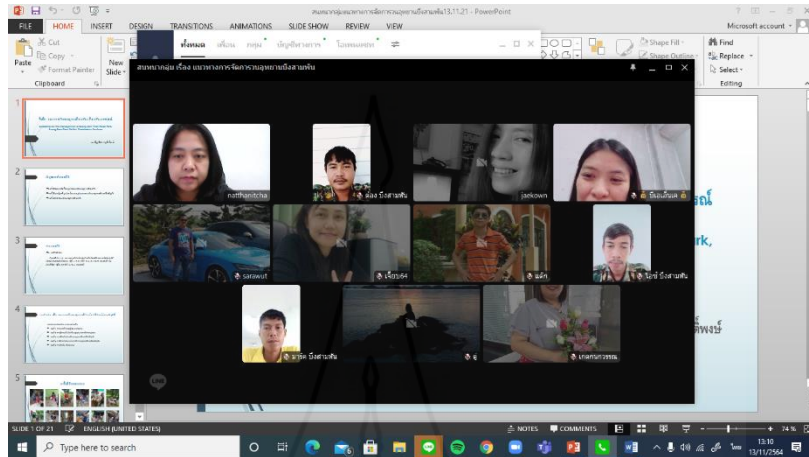
ภาคผนวก ข

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

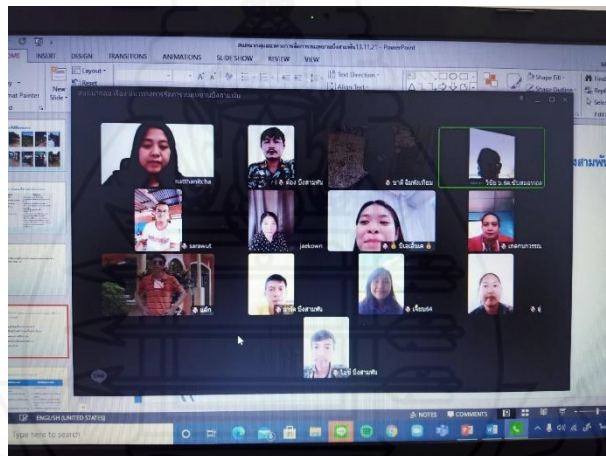
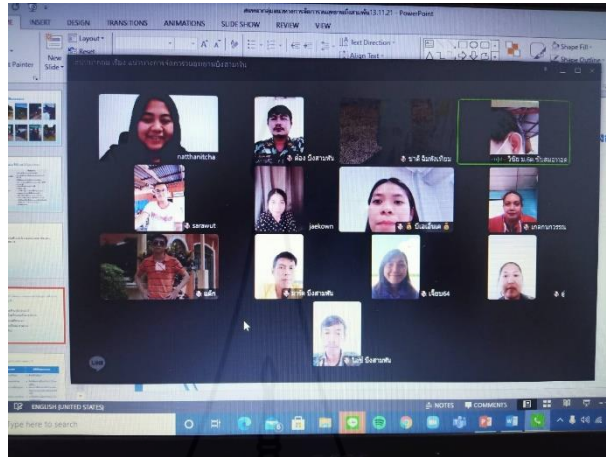
สนทนากลุ่ม การวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน
อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2564

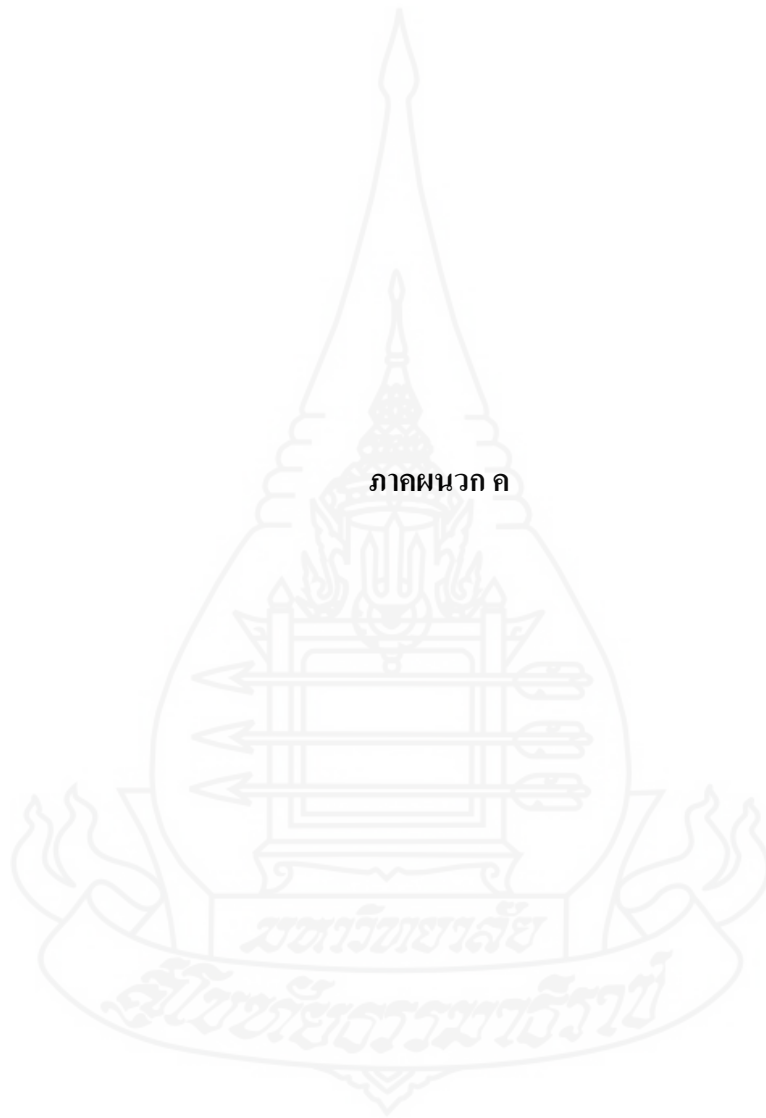
สนทนากลุ่ม การวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน
อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2564

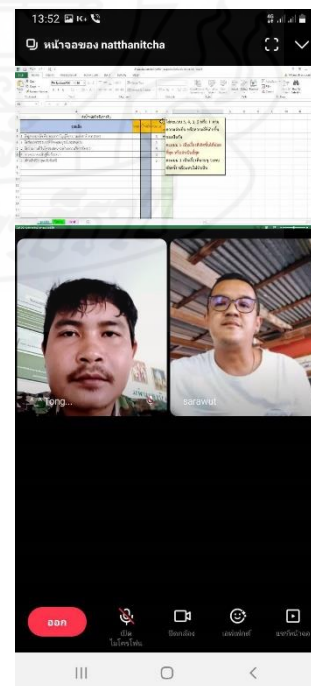
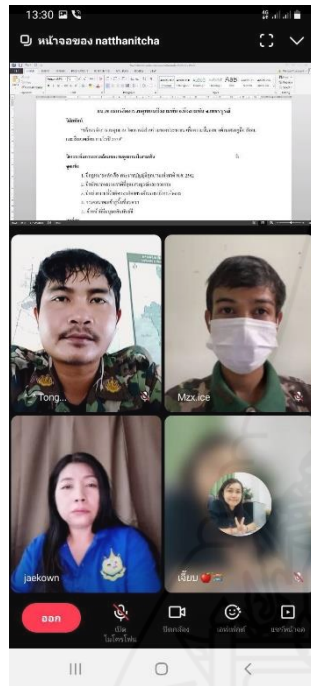
สนทนากลุ่ม การวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการวนอุทยานบึงสามพัน
อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2564

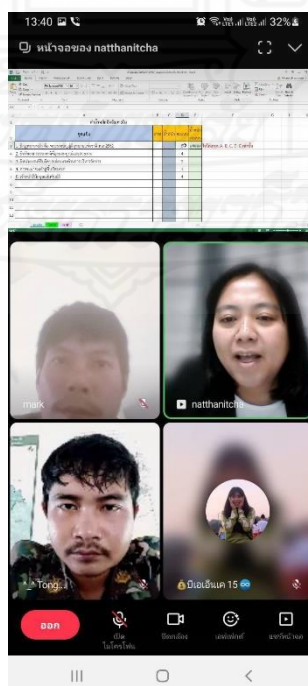
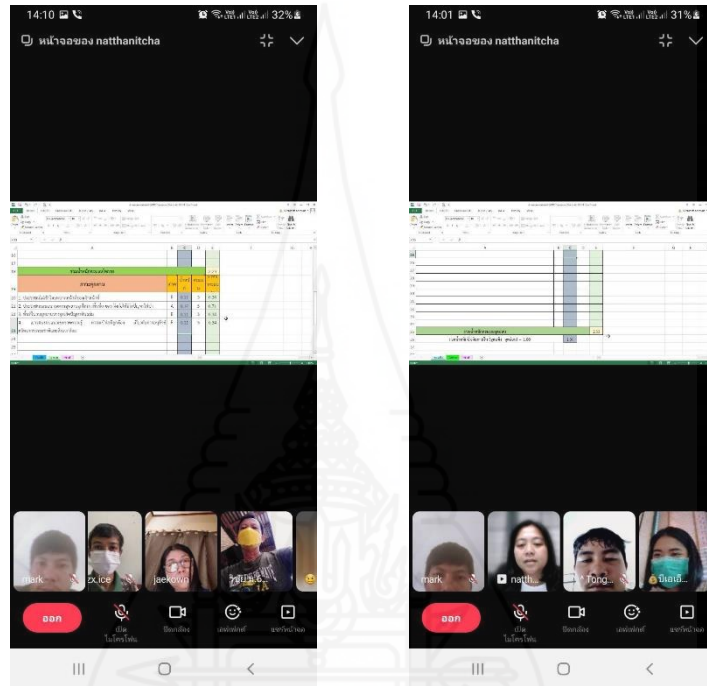
ภาคผนวก ค

สนทนากลุ่มการวิจัย นำเสนอร่างแผนการจัดการวนอุทยาน และรับฟังความคิดเห็น
การจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์
เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2565

สนทนากลุ่มการวิจัย นำเสนอร่างแผนการจัดการวนอุทยาน และรับฟังความคิดเห็น
 การจัดการวนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์
 เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2565

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางณัฏฐณิชา จารุกิตต์พงษ์
วัน เดือน ปีเกิด	31 ตุลาคม 2523
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (วนศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
สถานที่ทำงาน	วนอุทยานบึงสามพัน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์
ตำแหน่ง	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ

